

VAASAN YLIOPISTO

Filosofinen tiedekunta

Elina Tervonen

”Mietitään kuolleiden lukua ja kuunnellaan kuinka oma hengitys rahisee”

H1N1-influenssan uutisointi Suomessa ja Meksikossa keväällä 2009

Viestintätieteiden pro gradu -tutkielma

Vaasa 2010

SISÄLLYS

KUVIOT	2
TAULUKOT	2
TIIVISTELMÄ	5
1 JOHDANTO	7
1.1 Tavoite	8
1.2 Aineisto	10
1.3 Menetelmä	12
2 UUTINEN	14
2.1 Uutiset sosiaalisina konstruktioina	14
2.2 Utiskriteerit	15
2.3 Journalismi Suomessa	17
2.4 Journalismi Meksikossa	18
2.5 Verkkouutiset	20
3 RISKIT, KRIISIT JA MEDIAHYSTERIA	22
3.1 Riskit mediahuomion kohteena	22
3.1.1 Terveysriskit mediassa	23
3.1.2 Sairaudet mediassa	26
3.2 Kriisiviestintä mediassa	27
3.3 Mediahype ja mediahysteria	30
4 KEHYSTEN HAHMOTTAMINEN UUTISTEKSTEISSÄ	33
4.1 Kehysanalyysi	33
4.2 Kehystämisen keinot	35
4.2.1 Kategorisointi, nimeäminen ja kuvailu	35
4.2.2 Esimerkit, rinnastukset ja metaforat	36

5 SIKAINFLUENSSAUUTISOINNIN KEHYKSET	38
5.1 Analyysin suorittaminen	38
5.2 Sikainfluenssa ilmiönä – tapahtumakuvaus aineiston pohjalta	39
5.3 Sikainfluenssan kehukset suomalaisissa ja meksikolaisissa verkkouutisissa	41
5.3.1 Hallinnan kehys	46
5.3.2 Uhan kehys	51
5.3.3 Syytöksen ja kiistan kehys	56
5.3.4 Levinneisyyden ja seurauksien kehys	62
5.3.5 Human interest -kehys	64
5.3.6 Elämä jatkuu -kehys	68
5.4 Yhteenveto kehyksistä	70
6 PÄÄTÄNTÖ	75
LÄHTEET	83
LIITTEET	
Liite 1. Helsingin Sanomien verkkouutisten otsikot sikainfluenssasta	84
Liite 2. El Universalin verkkouutisten yläotsikot sikainfluenssasta	87
Liite 3. Kehysten esiintyvyys aineistossa	92
KUVIOT	
Kuvio 1. Hallitsevien kehysten prosentuaalinen jakauma aineistossa	42
Kuvio 2. Toissijaisten kehysten prosentuaalinen esiintyvyys aineistossa	43
Kuvio 3. Kehysten prosentuaalinen kokonaisesiintyvyys aineistossa	44
TAULUKOT	
Taulukko 1. Kehykset yleisimmästä harvinaisimpaan aineistoittain	45
Taulukko 2. Hallinnan kehysten piirteet	51
Taulukko 3. Uhan kehysten piirteet	56
Taulukko 4. Syytöksen ja kiistan kehysten piirteet	62
Taulukko 5. Levinneisyyden ja seurauksien kehysten piirteet	64

Taulukko 6. Human interest -kehysten piirteet	68
Taulukko 7. Elämä jatkuu -kehysten piirteet	70
Taulukko 8. Aineistossa esiintyvät kehykset ja niiden painotukset eri lehdissä	71

VAASAN YLIOPISTO**Filosofinen tiedekunta**

Tekijä:	Elina Tervonen
Pro gradu -tutkielma:	”Mietitään kuolleiden lukua ja kuunnellaan kuinka oma hengitys rahisee” Tarkastelussa H1N1-influenssan uutisointi Suomessa ja Meksikossa keväällä 2009
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Oppiaine:	Viestintätieteet
Valmistumisvuosi:	2010
Työn ohjaaja:	Anita Nuopponen

TIIVISTELMÄ:

Tutkielman tavoitteena oli selvittää, millaista kuvaa uutisointi rakentaa uudesta, uhkaavasta epidemiasta ja siihen liittyvistä tapahtumista paikan päällä ja kaukana sairauden ensisijaiselta esiintymisalueelta. Tutkimus keskittyi influenssa A(H1N1):een eli sikainfluenssaan ja sen uutisointiin Suomessa ja Meksikossa huhti–toukokuussa 2009. Tutkimuksessa tarkasteltiin sitä, miten suomalainen Helsingin Sanomat ja meksikolainen sanomalehti El Universal uutisoivat sikainfluenssasta verkkouutisissaan aihetta koskevan uutisoinnin alussa 24.4–7.5.2009.

Tutkimuksessa käytettiin kehysanalyysia, jota voidaan hyödyntää journalististen tekstien tutkimuksessa. Kehyksillä viitataan niihin valintoihin ja rajauksiin, joita toimittajat ovat tehneet valitessaan jutulle näkökulman. Kehys on siis eräänlainen organisoiva idea, jonka avulla toimittajat tulkitsevat tiettyä tapahtumaa tai ilmiötä. Tutkimuksen taustalla on sosiaalinen konstruktionismi, jonka mukaan kieli ja sen kautta tapahtuva uutisointikaan eivät heijasta todellisuutta, vaan rakentavat sitä eri tavoin.

Uhkaavasta epidemiasta uutisoitiin samankaltaisesti paikan päällä ja kaukana sen ensisijaisella esiintymisalueella. Sekä Helsingin Sanomien että El Universalin sikainfluenssauutisissa esiintyi kuusi kehystä, jotka olivat hallinta, uhka, syytös ja kiista, levinneisyys ja seuraukset, human interest sekä elämä jatkuu. Kehyksistä yleisin molemmissa aineistoissa oli hallinnan kehys ja sikainfluenssasta välittyikin kuva vakavana sairautena, jonka hallitsemiseksi toimitettiin tehokkaasti. Meksikossa uutisoinnissa korostui kriisin hoito ja Suomessa epidemian ennaltaehkäisy ja seuranta. Meksikossa suositettiin meksikolaisia lähteitä, kun taas Suomessa luotettiin kansainvälisiin asiantuntijajärjestöihin. Epidemian leviämisestä ja seurauksista uutisoitiin sitä tarkemmin, mitä lähempänä sairautta esiintyi. Meksikolaisissa uutisissa tuotiin esille jo sairastuneita henkilöitä, suomalaisissa uutisissa sen sijaan kerrottiin lähinnä epidemian esiintymisalueella oleskelevista, terveistä suomalaismatkailijoista.

AVAINSANAT: sairausuutisointi, kehysanalyysi, sikainfluenssa, H1N1

1 JOHDANTO

Loppukeväällä 2009 maailman tietoisuuteen nousi uusi sairaus, influenssa A(H1N1), tutummalta nimeltään sikainfluenssa. Sikainfluenssa on A(H1N1)-influenssaviruksen aiheuttama hengitystietauti, jonka oireisiin kuuluu muun muassa kuume, yskä, kurkkukipu, lihaskivut ja päänsärky. Aiemmin sairautta oli esiintynyt lähinnä sioilla, mutta huhtikuussa 2009 Meksikon viranomaiset havaitsivat influenssaviruksen muuntuneen uudeksi virukseksi, joka saattoi tarttua siasta ihmiseen ja ihmisestä toiseen. (Sikainfluenssa.fi 2009.) Tämä havainto ja tiedot vakavista sairaustapauksista ja ensimmäisistä kuolemantapauksista tekivät aiheesta nopeasti maailmanlaajuisen uutisen. Influenssauutisointi lähti liikkeelle Meksikosta 24. huhtikuuta ja Suomessa ensimmäiset uutiset aiheesta julkaistiin myöhään samana päivänä¹. Pian lähes koko maailman huomio kohdistui sikainfluenssaan ja sen leviämiseen. Syntyi uutisaalto, joka sai ajoittain hysteerisiäkin piirteitä. Samaa voinee sanoa sikainfluenssan synnyttämistä reaktioista: Ranska puhui mannerten välisten lentojen lakkauttamisesta ja Egypti tappoi viimeisetkin sikansa². Medialle sikainfluenssasta riitti kirjoiteltavaa pitkälle syksyyn saakka.

Sikainfluenssa ei ole ensimmäinen maailmanlaajuinen sairausuutinen, mutta varmasti yksi laajinta huomiota saavuttaneista. Viime vuosina sairauksista on tullut yhä useammin uutisaiheita ja ne ovat aiheuttaneet suurtakin kohua. Tällaisia sairauksia ovat olleet muun muassa aids, hullun lehmän tauti, lintuinfluenssa ja keuhkokuumetta muistuttava sars. Globalisaatio on osaltaan vaikuttanut mediaan ja uutisointiin tehden uutisista yhä useammin maailmanlaajuisia. Internet on nopeuttanut tiedonvälitystä ja vaikuttanut kasvattavasti sairauksien saaman huomion määrään. Samoin globalisaatioon liittyvä ulkomaanmatkailun laajentuminen on ollut omiaan lisäämään yleisön kiinnostusta ulkomaan tapahtumiin. Toisaalta myös länsimainen nyky-yhteiskunta, jota joskus turvallisuus- ja riskiyhteiskunnaksikin kutsutaan, on ruokkinut median ja kansalaisten kiinnostusta erilaisiin uhkiin ja riskeihin. Sairaudet rakennetaan nykyään

¹ Aineistoni ensimmäisten Helsingin Sanomien uutisten päiväys on kuitenkin 25.4., koska aineisto on kerätty jälkepäin ja uutisia oli tällä välin päivitetty, ks. liite 1.

² ks. Helsingin Sanomat 29.4.2009 ja 2.5.2009

usein riskeinä, turvallisuusuhkina ja jopa kriiseinä, joista täytyy tiedottaa mahdollisimman tarkasti ja joihin täytyy varautua erilaisin turvallisuussuunnitelmin.

Media vaikuttaa uutisoinnin kautta suuresti siihen, mihin yleisön huomio kohdistuu ja miten yleisö suhtautuu erilaisiin asioihin. Media voi vähentää yleisön levottomuutta tai vastaavasti nostattaa yleistä hysteriaa. Ei siis ole yhdentekevää, miten media uutisoi erilaisista hälyttäviksi koetuista tapahtumista ja ilmiöistä. Sairauksien kielellistämässä median rooli on erityisen suuri silloin, kun kyseessä on sairaus, josta vain harvalla on omakohtaista kokemusta. Näiden sairauksien piiriin lukeutui Suomessa myös sikainfluenssa vielä keväällä 2009. Meksikossa käsitykset sikainfluenssasta eivät ehkä samaan tapaan perustuneet ainoastaan aiheen uutisointiin, mutta kokonaiskuva sairaudesta ja siihen liittyvistä tapahtumista muodostettiin kuitenkin uutisoinnin perusteella. Tässä tutkimuksessa aion selvittää sikainfluenssan uutisointia ja erityisesti niitä valintoja ja rajauksia, joita toimittajat ovat uutisia kirjoittaessaan tehneet.

1.1 Tavoite

Tavoitteenani on selvittää, millaista kuvaa uutisointi rakentaa uudesta, uhkaavasta epidemiasta ja siihen liittyvistä tapahtumista paikan päällä ja kaukana sairauden ensisijaiselta esiintymisalueelta. Tutkimukseni keskittyy sikainfluenssaan ja sen uutisointiin Suomessa ja Meksikossa huhti–toukokuussa 2009. Tarkastelen Helsingin Sanomien ja meksikolaisen sanomalehti El Universalin uutisointia sikainfluenssasta verkkouutisissaan ”influenssahysterian” kahden ensimmäisen viikon aikana.

Tutkimukseni perustana on sosiaalinen konstruktionismi, jonka mukaan kieli ja sen kautta tapahtuva uutisointikaan eivät suoraan heijasta todellisuutta, vaan rakentavat sitä eri tavoin. Uutiset sisältävät monia valintoja, jotka koskevat niin aihetta, näkökulmaa kuin kieltäkin. Näiden valintojen kautta uutiset rakennetaan tietyllä tavalla. (Allan 1999: 87.) Myös sairauksia rakennetaan kielen kautta, vaikka ne itsessään, kielestä erillään, ovatkin biologisia ilmiöitä. Tässä tutkimuksessa tarkastelen sitä, millainen kuva sikainfluenssasta rakentuu uutisoinnin ja sen sisältämien valintojen kautta.

Tutkimukseni on jaettavissa seuraaviin viiteen tutkimusongelmaan:

1. Miten sikainfluenssaan liittyvät tapahtumat etenivät ja millaisia reaktioita se herätti uutisoinnin perusteella?
2. Mitä teemoja sikainfluenssautisissa esiintyy?
3. Mitkä nimitykset, kuvailut tai muut kielelliset piirteet ovat keskeisiä sikainfluenssautisissa?
4. Millaisia kehyksiä sikainfluenssautisissa rakennetaan erilaisten teemojen ja kielellisten valintojen kautta?
5. Millaisia eroja ja samankaltaisuuksia suomalaisissa ja meksikolaisissa uutisissa esiintyvien kehysten välillä on?

Ensimmäinen tutkimuskysymys etsii sikainfluenssautisten perusteella vastauksia siihen, miten sikainfluenssaan liittyvät tapahtumat etenivät ja millaisia reaktioita se aiheutti. Tavoitteena tässä vaiheessa on muodostaa yleiskuva sikainfluenssasta ilmiönä. Toinen kysymys keskittyy uutisissa esiintyviin teemoihin eli keskeisiin aiheisiin. Toisen kysymyksen vastaukset rakentavat pohjaa myös neljännen kysymyksen tarkasteluun. Koska kielellisillä piirteillä on teemojen ohella tärkeä rooli kehysten rakentumisessa, keskityn tarkastelemaan niitä kolmannen tutkimuskysymyksen avulla. Kehyksillä viitataan niihin jäsentämis- ja tulkintatapoihin, joita media käytti sikainfluenssan uutisoinnissa. Kehykset siis kuvaavat niitä valintoja ja rajauksia, joita toimittajat ovat tehneet valitessaan jutulle näkökulman. (Horsti 2005: 133.)

Ensimmäiset kolme tutkimuskysymystä tähtäävät kaikki osin neljänteen tutkimuskysymykseen, jossa yhdistelen aiemmin analyysissa saatua tietoa siten, että uutisoinnissa esiintyvät kehykset ja niille ominaiset piirteet tulevat esiin. Viides kysymys keskittyy suomalaisen ja meksikolaisen sikainfluenssautisoinnin vertailuun. Tässä vaiheessa pohdin myös sitä, mitkä maiden uutisoinnin välisistä eroista johtuvat niiden etäisyydestä sikainfluenssaan ja mitkä muista asioista.

Kahden erimaalaisen sanomalehden sikainfluenssaa koskevien verkkouutisten tutkimus antaa mahdollisuuden muodostaa kattava käsitys siitä, millaisena sikainfluenssa näyttäytyi kahdesta eri maasta ja kulttuurista katsottuna. Oma mielenkiintoni

meksikolaista sikainfluenssauutisointia kohtaan lisää osaltaan se, että olin sikainfluenssan alkuviikoilla Meksikossa. Erityisen mielenkiintoisen vertauskohdan meksikolaisesta sikainfluenssauutisoinnista suomalaiselle uutisoinnille tekee kuitenkin se, että keväällä 2009 sikainfluenssaa esiintyi ensisijaisesti juuri Meksikossa, kun taas Suomen näkökulmasta katsottuna sikainfluenssa oli tuolloin vielä hyvinkin kaukainen tapahtuma. Vaikka tutkimuksessa siis tarkastellaan kahden hyvin erilaisen maan sikainfluenssauutisointia, kulttuurieroja keskeisempää analyysin kannalta on maiden erilainen suhde sikainfluenssaan.

Suomessa ei ole sairausuutisoinnin osalta aiemmin tehty kahden eri maan uutisointia tarkastelevaa tutkimusta. Sen sijaan muutamat ulkomaiset tutkimukset ovat käsitelleet kahden eri maan sairausuutisointia. Yan Tian ja Concetta M. Steward (2005) ovat tutkineet CNN:n ja BBC:n sarsia koskevia uutisia ja Catherine A. Luther ja Xiang Zhou (2005) sekä Dong Dong (2005) ovat tutkineet sarsin uutisointia Kiinassa ja Yhdysvalloissa. Tian ja Steward (2005: 290) ovat tuoneet esille sitä, että globaalilla medially on keskeinen rooli globaalien kriisien kuten maailmanlaajusten epidemioiden representoinnissa eli esittämisessä. Se kuva, joka kriiseistä median välityksellä rakentuu, kuitenkin usein vaihtelee alueittain. Siksi onkin tärkeää tutkia, miten kulttuurierot ja etäisyys vaikuttavat siihen, kuinka epidemiasta uutisoidaan. (Emt.)

1.2 Aineisto

Tutkimusaineistoni koostuu Helsingin Sanomien ja meksikolaisen El Universalin verkkosivuilla 24.4.–7.5.2009 julkaistuista sikainfluenssaa käsittelevistä uutisista. Tuolloin sikainfluenssa oli tuore uutinen ja alkukohu kävi kiivaimmillaan. Valitsin aineistooni uutisjutut, jotka ovat vapaasti luettavissa Helsingin Sanomien ja El Universalin verkkosivuilla. Tällöin tarkastelusta jäivät pois mm. pääkirjoitukset, kolumnit ja muut mielipiteitä sisältävät kirjoitukset sekä Helsingin Sanomien digilehteen kuuluvat maksulliset uutiset. El Universalin aineistoa rajasin lisää ”Primera plana” (”Etusivu”), ”México” (”Meksiko” eli kotimaa) ja ”El Mundo” (”Maailma” eli ulkomaat) -osioiden sikainfluenssauutisiin. Helsingin Sanomien aineiston rajasin

ainoastaan koti- ja ulkomaan uutisosioiden, koska Helsingin Sanomien verkkouutisissa ei ole erikseen El Universalin ”Primera plana” -osiota vastaavaa tärkeimpien uutisten osiota. Lopullinen tutkimusaineistoni muodostuu yhteensä 84 Helsingin Sanomien verkkouutisesta ja 225 El Universalin verkkouutisesta. Aineistooni kuuluvien uutisten otsikot löytyvät tutkimukseni liiteosiosta.

Tutkimusaineiston keräsin Helsingin Sanomien ja El Universalin verkkouutisten arkistosta syksyllä 2009 ja keväällä 2010. Molemmista arkistoissa on kattava hakutoiminto, jonka avulla löysin tutkimusaiheeseeni liittyvät uutiset. Helsingin Sanomien arkistossa laitoin hakusanaksi *influenza* ja tunnistin sitten otsikot ja ingressit läpi lukien sikainfluenssaa koskevat lehtijutut. Valitsin hakusanaksi *influenssan*, koska se kattoi ne jutut, joissa sairauteen viitattiin sikainfluenssana, mutta myös ne jutut, joissa siihen viitattiin vain influenssana. El Universalin uutisarkiston haussa laitoin hakusanaksi suomen kielen *influenssaa* vastaavan espanjan sanan *influenza*, joka kattoi haussa sekä influenssan (influenza) että sikainfluenssan (influenza porcina).

Yhä useammat lukevat uutisia internetin välityksellä, joten verkkouutiset ovat merkittävässä roolissa tiedonvälityksessä (Tilastokeskus 2009). Helsingin Sanomien ja El Universalin verkkouutiset valitsin aineistoksi niiden merkittävyyden perusteella. Helsingin Sanomat on pohjoismaiden suurin sanomalehti, joka perustettiin vuonna 1904 Päivälehdessä pohjalta (Sanoma 2009). Lehden verkkosivusto avattiin toukokuussa 1996. Syyskuussa 2009 koko HS.fi-sivustolla kävi viikoittain keskimäärin 1 158 500 eri käyttäjää (Helsingin Sanomat 2009).

El Universal on meksikolainen sanomalehti, joka perustettiin lokakuussa 1916 (El Universal 2009). Se on Reforman ja El Financieron ohella Meksikon merkittävimpiä sanomalehtiä (Suomen suurlähetystö 2009). El Universal on tarjonnut verkkopalveluita huhtikuusta 1996 lähtien. ElUniversal.com.mx-verkkosivusto syntyi maaliskuussa 2001 ja siitä tuli nopeasti johtava uutissivusto Meksikossa. Toukokuussa 2007 sivustolla kävi 3,2 miljoonaa eri käyttäjää. (El Universal 2009.)

1.3 Menetelmä

Tutkimukseni analyysimenetelmänä on kehysanalyysi. Kehyksillä kuvataan niitä valintoja, joita toimittajat ovat tehneet valitessaan jutulle näkökulman (Horsti 2005: 133). Mediatutkimuksessa kehysanalyysi keskittyy mediahuomion luonteeseen ja näkökulmiin, joita media korostaa (Kitzinger 2007: 137). Kehysanalyysillä pyritään siis löytämään vastauksia siihen, miten uutinen kerrottiin, miksi se kerrottiin kyseisellä tavalla ja millä muilla tavoilla uutinen olisi voitu esittää.

Kehysanalyysia voidaan soveltaa monin eri tavoin tutkijasta riippuen (Karvonen 2000: 78–81). Tutkija voi vaihtoehtoisesti tarkastella tiettyjen, esimerkiksi aiemmassa tutkimuksessa esille tulleiden kehysten käyttöä mediassa tai hän voi tehdä tutkimusta aineistolähtöisesti, jolloin kehykset käyvät ilmi tutkimuksen tuloksena (Väliverronen 1996: 111). Tässä tutkimuksessa sikainfluenssautisointia tarkastellaan aineistolähtöisesti eli uutisoinnissa esiintyvät kehykset tulevat ilmi analyysin tuloksena. Analyysi on jaettavissa seuraaviin neljään vaiheeseen:

1. Yleiskuvaus sikainfluenssasta ilmiönä ja sen aiheuttamista reaktioista aineiston perusteella.
2. Sikainfluenssautisoinnin teemojen jäsenyys ja kehysten hahmottelu.
3. Sikainfluenssautisoinnin kielellisten piirteiden tunnistus.
4. Kehysten nimeäminen ja kuvailu. Suomalaisessa ja meksikolaisessa sikainfluenssautisoinnissa esiintyvien kehysten vertailu.

Ensimmäisessä vaiheessa muodostan yleiskuvauksen sikainfluenssasta ilmiönä. Ensimmäinen vaihe etsii vastauksia ensimmäiseen tutkimuskysymykseen ”Miten sikainfluenssaan liittyvät tapahtumat etenivät ja millaisia reaktioita se herätti uutisoinnin perusteella?”. Kuvailen tapahtumien kulkua ja sikainfluenssan aiheuttamia reaktioita kootusti sekä Helsingin Sanomien että El Universalin uutisten pohjalta. Ensimmäinen vaihe pohjustaa aineiston tarkempaa analyysia, johon siirryn ensimmäisen vaiheen jälkeen.

Toisessa vaiheessa teemoittelen sikainfluenssan uutisointia ja hahmottelen samalla mahdollisia kehyksiä, joihin nämä teemat voisivat kuulua. Toinen vaihe keskittyy toiseen tutkimuskysymykseen, joka on ”Mitä teemoja sikainfluenssautisissa esiintyy?”. Kolmannessa vaiheessa tutkin sikainfluenssautisoinnin keskeisiä kielellisiä piirteitä. Kolmas vaihe pyrkii vastaamaan kolmanteen tutkimuskysymykseen ”Mitkä nimitykset, kuvailut tai muut kielelliset piirteet ovat keskeisiä sikainfluenssautisissa?”. Analysoin näitä seikkoja pohtien, mitä asioiden ja tapahtumien puolia sanavalinnat korostavat ja millaisia kehyksiä ne osaltaan rakentavat. Toinen ja kolmas vaihe täydentävät toisiaan tuoden esille sikainfluenssautisoinnin kaksi eri puolta. Sekä toisessa että kolmannessa vaiheessa käsittelen suomalaista ja meksikolaista aineistoa erillään toisistaan.

Neljännessä vaiheessa nimeän ja kuvailen kehykset kahdessa edellisessä vaiheessa tapahtuneen teemoittelun ja kielellisten kuvausten jäsenyyksen pohjalta. Haen vastauksia neljänteen tutkimuskysymykseen ”Millaisia kehyksiä sikainfluenssautisissa rakennetaan erilaisten teemojen ja kielellisten valintojen kautta?”. Etsin tässä vaiheessa vastauksia myös viidenteen tutkimuskysymykseen ”Millaisia eroja ja samankaltaisuuksia suomalaisissa ja meksikolaisissa uutisissa esiintyvien kehysten välillä on?”. Teen vertailua meksikolaisen ja suomalaisen aineiston sisältämien kehysten välillä ja pohdin syitä mahdollisille eroille ja samankaltaisuuksille maiden uutisoinnissa. Tarkastelen myös eroja kehysten esiintymismäärissä suomalaisen ja meksikolaisen aineiston välillä. Kvantitatiivinen analyysi siis täydentää tältä osin muuten kvalitatiivisin menetelmin toteutettavaa analyysia.

2 UUTINEN

Uutinen on journalistinen genre eli tekstilaji, joka kertoo uuden ja merkittävän tiedon äskettäin tapahtuneesta tai tietoon tulleesta, yleisesti kiinnostavasta asiasta (Kuutti 2009a). Tässä luvussa pohdin ensin uutisia sosiaalisina konstruktioina ja esittelen Galtungin ja Rugen (1965) uutiskriteerit, joista useat selittävät sikainfluenssan ja muiden sairauksien nousua uutisiin. Tämän jälkeen käyn läpi journalismin keskeisiä piirteitä Suomessa ja Meksikossa. Journalismilla on suuri merkitys ympäri maailmaa, mutta eri maissa journalismilla on omat piirteensä, joihin vaikuttavat maan historia, yhteiskunta ja kulttuuri. Lopuksi tarkastelen vielä verkkouutisia ja sitä, miten ne ovat vaikuttaneet tiedonvälitykseen.

2.1 Uutiset sosiaalisina konstruktioina

Uutisilla on suuri valta ihmisten käsityksiin maailmasta. Usein käsitys siitä, mitä ympäröivässä yhteiskunnassa tapahtuu, mitä pitäisi tietää ja mistä välittää, on peräisin uutisista. Uutisilta vaaditaan objektiivisuutta ja niiden yleensä luotetaan olevan uskollisia todellisuuden representaatioille. Toimittajien oletetaan voivan asettaa sivuun henkilökohtaiset ennakkokäsityksensä, arvonsa ja mielipiteensä kuvaillakseen todellisuutta sellaisena kuin se todella on. (Allan 1999: 83.) Kuitenkin uutiset kertovat väistämättä vain tietyistä tärkeiksi arvioiduista asioista tietystä näkökulmasta eivätkä uutiset siten ole koskaan täydellisen objektiivisiä. Kaikkien kielenkäyttäjien, myös toimittajien, on kerrottava asioista tietystä rajatusta näkökulmasta. (Kalliokoski 1996: 37.)

Todellisuuden heijastuman sijaan uutinen voidaan nähdä toimittajan rakentamana kertomuksena, sosiaalisena konstruktioina tapahtuneesta (Allan 1999: 87). Uutinen luodaan tiettyjen sääntöjen, konventioiden ja käytäntöjen pohjalta esittämään todellisuutta. Toimittaja nimeää ja määrittelee asioita ja yhdistelee niitä toisiin asioihin ja ilmiöihin tehden niistä merkityksellisiä. Uutiset ovat siis pitkälti toimittajan valikoinnin ja muokkauksen tulosta. (Väliverronen 1996: 90.) Toimittaja ei vain selosta

tapahtunutta, vaan tulkitsee ja selittää sitä luodakseen yleisölle tietyn käsityksen tapahtuneesta (Fairclough 1997: 120).

Fowler (1991: 12) korostaa, että osaltaan uutisiin ja niiden objektiivisuuteen vaikuttavat niitä laativat uutistoimitukset. Uutistoimituksella on aina tietynlainen sosiaalinen, poliittinen ja taloudellinen tausta, joka ei voi olla vaikuttamatta uutisointiin. Tämä pätee uutisten lisäksi kuitenkin mihin tahansa representaatioon. Kaikki representaatiot esitetään kielen avulla aina tietystä ideologisesta näkökulmasta, joten täyttää objektiivisuutta on mahdoton saavuttaa. (Emt.) Saman asian voi sanoa monella tavalla ja eri ilmaukset sisältävät aina myös ideologisia eroja (emt. 4). Representaation laatija joutuu valitsemaan tietyn tavan esittää todellisuutta ja hylkäämään muut mahdolliset representaatiotavat tehden samalla myös ideologisia valintoja (Fairclough 1997: 42). Objektiivisimmatkaan uutiset eivät siis ole puhtaan neutraaleja tai arvovapaita josenkään takia, että ne rakennetaan kielen avulla (Fowler 1991: 12).

2.2 Uutiskriteerit

Kielellisten valintojen lisäksi toimittajat tekevät myös uutisaiheita koskevia valintoja, jotka vaikuttavat siihen, millainen kuva maailmasta uutisten kautta rakentuu. Osa tapahtumista, jotka hiljaisempänä uutispäivänä päätyisivät uutisotsikoihin, jäävät vilkkaampana uutispäivänä kokonaan vaille toimittajien huomiota. Media valikoi raporttoimansa tapahtumat ja ilmiöt pitkälti niiden uutisarvon perusteella (Fowler 1991: 13). Tapahtuman tai ilmiön uutisarvo perustuu uutiskriteereihin, joita ovat esimerkiksi negatiivisuus ja odottamattomuus. Mitä useampia uutiskriteereitä tapahtuma tai ilmiö täyttää, sitä todennäköisemmin siitä kerrotaan. (Galtung & Ruge 1965: 71.)

Tunnetuin uutiskriteeristö on Galtungin ja Rugen (1965) luoma uutiskriteeristö, johon tukeudutaan usein vielä nykyäänkin (ks. esim. Kunelius 2004: 190). Uutiskriteeristö koostuu seuraavista kriteereistä:

- 1) kielteisyys
- 2) tuoreus
- 3) läheisyys (maantieteellinen ja kulttuurinen), tuttuus
- 4) yhdenmukaisuus, vastaa kulttuurisia odotuksia
- 5) selkeys
- 6) odottamattomuus, uutuus
- 7) superlatiivisuus (suurin, väkivaltaisim jne.)
- 8) relevanssi, vaikutus yleisön elämään
- 9) henkilöitävyys
- 10) eliittihenkilöt
- 11) edustavuus, lähteen asiantuntijuus ja auktoriteetti
- 12) faktisuus (Galtung & Ruge 1965: 66–68.)

Sikainfluenssa täyttää useita uutiskriteereitä. Keväällä 2009 se oli kielteinen (1), tuore (2), selkeä (5), odottamaton (6) ja uusi (6). Sikainfluenssa voitiin henkilöidä helposti siihen sairastuneiden ihmisten kautta (9) ja media onnistui esittämään sen relevanttina yleisölle niin Meksikossa kuin Suomessakin (8). Keväällä 2009 sikainfluenssa oli Meksikossa maantieteellisesti läheinen tapahtuma (3) ja Suomeakin sairauden odotettiin lähestyvän koko ajan (3). Lisäksi sikainfluenssaa koskevien uutisten lähteinä käytettiin päivittäin lääketieteen asiantuntijoita ja valtioiden päämiehiä (11) ja sen uutisoinnissa voitiin hyödyntää paljon numeroita ja tilastoja (12), mikä nosti aiheen uutisarvoa. Ainoat uutiskriteerit, joita uutisointi ei yleensä täyttänyt olivat yhdenmukaisuus (4), superlatiivisuus (7) ja eliittihenkilöt (10).

Perinteisten uutiskriteerien ohella erilaiset human interest -aspektit ovat tulleet viime vuosina yhä tärkeämmiksi (Mörä 1996: 106). Human interest -termillä viitataan inhimillisyyttä, kokemuksellisuutta tai kiinnostavuutta painottavaan tyyliin tai näkökulmaan. Human interest -uutiset ovat tavallisesti ”pehmeitä uutisia”, joissa vedotaan lukijoiden tunteisiin värikkäiden yksityiskohtien avulla. (Kuutti 2009b.) Human interest -uutinen voi olla esimerkiksi juttu inhimillisestä tragediasta, joka ei juuri vaikuta yleisön omaan elämään, mutta koskettaa yleisöä siitä huolimatta (Mörä 1996: 106). Sikainfluenssa olisi siis saattanut ylittää uutiskynnyksen myös länsimaissa,

vaikka sitä olisi esiintynyt vain Meksikossa eikä se olisi uhannut levitä muihin maihin, mutta pandemian riski oli omiaan nostamaan sen uutisarvoa.

Uutiskriteerit on kehitetty ensisijaisesti länsimaista uutisointia silmällä pitäen ja niitä on tutkittu vain vähän muissa kulttuurisissa konteksteissa (Schwarz 2006: 47). Andreas Schwarz (2005; 2006) on kuitenkin tutkinut meksikolaisten sanomalehtien ulkomaan uutisten avulla sitä, onko teoria uutisarvosta ja uutiskriteereistä toimiva tapa ennustaa uutisointia länsimaista poikkeavassa kulttuurisessa kontekstissa. Schwarzin (emt.) tutkimusten perusteella uutiskriteerit pätevät myös länsimaiden ulkopuolella.

Joitakin uutisointiin ja uutiskriteereihin liittyviä kulttuurieroja on kuitenkin huomattavissa eri kulttuureiden välillä. Schwarzin (2005: 24) verratessa meksikolaisten ja saksalaisten sanomalehtien ulkomaan uutisointia yksi huomattavimmista eroista uutisoinnissa liittyi negatiivisuuden kriteeriin, joka oli tärkeä molempien maiden uutisoinnissa. Meksikossa toimittajat korostivat sen yhteydessä jo tapahtuneita vahinkoja kun taas saksalaiset toimittajat keskittyivät tapahtumiin, jotka saattaisivat aiheuttaa vahinkoa tulevaisuudessa (emt.). Koska suomalainen kulttuuri on huomattavasti lähempänä saksalaista kuin meksikolaista kulttuuria, voitaisiin olettaa, että suomalaisessa uutisoinnissa keskitytään saksalaisen uutisoinnin tapaan enemmän tapahtumien luomiin uhkiin kuin vahinkoihin, joita tapahtuma on jo aiheuttanut.

2.3 Journalismi Suomessa

Suomessa julkaistaan ja luetaan paljon lehtiä. Kansallisen Mediatutkimuksen perusteella vuonna 2009 tutkitut 183 lehteä tavoittivat 99 prosenttia 12 vuotta täyttäneistä suomalaisista. Vuonna 2009 painettujen lehtien lukeminen siis jopa lisääntyi taantumasta huolimatta. (Levikintarkastus 2010.) Painettujen lehtien ohella verkkolehdistä ja verkkouutisista on tullut osa monien arkipäivää ja uutisrutiineita. Liki 200 suomalaista journalistista julkaisua on saatavilla verkossa ja kaikki tärkeimmät mediayhtiöt tarjoavat verkkouutisia suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi (Press Reference 2010a).

Suomen sanomalehdistön vahvuutena on perinteisesti ollut maakunnallisen ja paikallisen tiedon välittäminen (Jyrkiäinen & Savisaari 2003: 62). Vaikka monilehtisyys loppui useilta paikkakunnilta toisen maailmansodan jälkeen, Suomessa on edelleen kansainvälisestikin katsottuna monipuolinen valtakunnallisten, maakunta-, alue- ja paikallislehtien tarjonta. Useissa tapauksissa poliittisesti sitoutunut sanomalehti lakkasi ilmestymästä jäätyään levikiltään selvästi kakkoslehdeksi ja jäljelle jäi levikiltään suurin lehti, joka oli sitoutumaton tai julistautui sitoutumattomaksi jonkin ajan kuluttua. (Emt. 64.)

Suomen sanomalehtimarkkinat ovat suhteellisen täydet eikä sanomalehtien määrän odoteta juuri kasvavan. Kasvavasta kilpailusta huolimatta sanomalehdet ovat kehittäneet yhteistyötään voidakseen vastata kustannuspaineisiin ja sähköisen mediatarjonnan haasteisiin. (Jyrkiäinen & Savisaari 2003: 62.) Tekniikan kehittyessä lehdet eivät ole voineet jäädä sivustaseuraajiksi, vaan ovat kehittäneet verkkopalveluitaan suhteessa painettuun lehteen ja lukijakunnan kiinnostuksen kohteisiin (emt. 74). Kansallisen Mediatutkimuksen yhteydessä on selvitetty painettujen lehtien sekä niiden verkkosivujen yhteistavoittavuutta Suomessa. Tulosten perusteella verkkosivut tuovat lehdelle selvästi myös uusia lukijoita. Painettujen sanomalehtien ja niiden verkkosivujen yhteislukijamäärästä keskimäärin 19 prosenttia on sellaisia lukijoita, jotka lukevat ainoastaan lehden verkkosivuja. (Levikintarkastus 2010.)

Sanomalehdillä on siis ollut ja on vielä nykyäänkin suuri merkitys tiedonsaannille Suomessa. Internetin myötä sanomalehtien merkitys ei näytä vähentyneen vaan pikemminkin päinvastoin. Paperisia sanomalehtiä luetaan edelleen paljon ja monet ovat löytäneet sanomalehdet myös internetissä. Tuttuun uutistoimitukseen on helppo luottaa myös verkossa, jossa tiedon luotettavuudella ei ole usein takeita.

2.4 Journalismi Meksikossa

Meksikon kansallinen mediajärjestelmä muuttuu nopeasti verrattuna järjestelmiin vakiintuneemmissa demokratioissa. Kahden viime vuosikymmenen aikana Meksiko on

siirtynyt autoritaarisesta mediajärjestelmästä sirpaleisempaan järjestelmään, jossa on kaupallisia, harvainvaltaisia, propagandistisia, ideologisia ja kansalaisjournalismin elementtejä. (Hughes 2008: 131.)

Hughes (2008: 144–145) toteaa, että kulttuurinen ja käyttäytymisen muutos meksikolaisten toimittajien joukossa on ollut huomattava viimeisten kahden vuosikymmenen aikana. Perinteisen meksikolaisen mediainstituution haastajaksi on noussut kaksi journalismin mallia, joita ei kylläkään harjoiteta aivan puhtaassa muodossaan. Kansalaismalli vaalii osallistuvaa kansalaisuutta ja liittyy meksikolaisen kansalaisyhteiskunnan heräämiseen 1980- ja 1990-luvuilla. Tätä mallia kannattavat jotkin itsenäiset, eri puolilla maata ilmestyvät julkaisut, jotka tarjoavat lukijoilleen useita näkökulmia politiikkaan ja yhteiskunnallisiin asioihin. Markkinavetoinen journalismi taas painottaa kaupallisia intressejä jättäen riippumattomuuden, vakuuttavuuden ja näkökulmien runsauden taka-alalle. (Emt.) El Universal kuitenkin edustaa perinteisempää meksikolaista journalismia ja pitää ihanteenaan itsenäistä ja tasapainoista uutisointia, joka tuo esille vastakkaisiakin näkökulmia. (ks. El Universal 2010).

Meksikon sanomalehtimarkkinat ovat pirstaleiset ja liian täydet, mikä juontaa juurensa siitä, että valtio on tukenut sanomalehtiä monin eri tavoin ja vain harvojen sanomalehtien on täytynyt selviytyä markkinoilla omillaan. Huolimatta päivälehtien suuresta määrästä, sanomalehtien lukijakunta keskittyy muutamaan pääjulkaisuun suurimmissa kaupungeissa. Mexico Cityssä suurimpia levikkejä ja mainontaa dominoivat El Universal ja Reforma -sanomalehdet. Näiden kahden suuren päivälehden lisäksi neljällä muulla päivälehdellä, La Jornadalla, Mileniolla, El Financierolla ja El Economistalla, on pienempi mutta tarkkarajainen lukijakunta, joka määräytyy ideologisten tai kaupallisten intressien mukaan. (Hughes 2008: 133.)

Useat tahot Meksikossa kannattavat ja mainostavat verkkouutispalveluja. 2000-luvun alussa useat espanjankieliset verkkouutispalvelut näkivätkin päivänvalon. Mexico Cityssä näitä olivat El Universal, El Financiero, Reforma, La Jornada, Mexico Hoy ja Crónica ja 11 muuta verkkouutissivustoa maan muissa osissa. (Press Reference 2010b.)

2.5 Verkkouutiset

Verkko tarjoaa mahdollisuuden välittää uutisia nopeasti ja päivittää niitä jatkuvasti (Drake, Haasio & Jääskeläinen 2009: 16). Tyylillisesti verkkouutiset pitävät kiinni perinteisestä uutisgenrestä hyödyntäessään kuitenkin samalla verkon avaamia uusia mahdollisuuksia kuten hypertekstiä. Verkkouutiset voivat yhdistää tekstiä, ääntä, kuvaa, grafiikkaa ja videota yhdellä koodausmekanismilla. (Lewis 2004: 96, 99.) Toimittajat voivatkin valita juttukohtaisesti ne seikat ja mediat, jotka he näkevät tarpeellisiksi tietyn aiheen uutisoinnissa. Internetin ainoiksi rajoitteiksi journalistisena välineenä Pavlik (2001: 1–4) katsoo rajallisen kaistanopeuden ja liitettävyyden sekä epävarmuuden sisällön luotettavuudesta.

Drake, Haasio ja Jääskeläinen (2009: 31) toteavat verkkojournalismin perusideaksi sen, että lukija voi vapaasti valita lähteensä ja toimittajat tarjoavat aktiivisesti linkkejä muihin lukijan kannalta kiinnostaviin lähteisiin. Myös yleisön mahdollisuudet osallistua verkossa ovat tärkeitä. Internet on luonut uusia mahdollisuuksia kommunikoida maailmanlaajuisesti verkossa ja esimerkiksi kommentoida verkkouutisia. (Emt. 16.) Verkkjournalismi siis siirtää valtaa yleisölle. Yleisö voi valita entistä paremmin mielenkiinnon kohteensa ja toimia aktiivisesti osana verkkoyhteisöä. Samalla kuitenkin myös vastuu tiedon laadusta siirtyy aiempaa enemmän lukijalle.

Verkkouutiset kehittyvät suhteessa teknologiseen kehitykseen ja uusiin yleisöihin (Lewis 2004: 99). Lewisin (emt. 100) mukaan uutisen ja journalismin rajat ja niitä määrittävät tekijät heikkenevät verkossa. Esimerkiksi uutisarvot tulkitaan verkkouutisten kohdalla osin uudelleen. Aiemmin uutisten on ajateltu olevan yleisesti kiinnostavia tapahtumia, jotka sijoittuvat tiettyihin aikaa ja paikkaa koskeviin rajoihin (vrt. tuoreuden ja läheisyyden uutiskriteerit). Verkosta kuitenkin puuttuvat painetuille uutisille tyypilliset aikataulut ja maantieteelliset rajoitteet, mikä johtaa tuoreuden ja läheisyyden uutiskriteerin uudelleentulkintaan. Myös yleisö, joka määrittelee yleisen kiinnostuksen, järjestäytyy uudelleen tai hajoaa. Huomattavaa on myös se, että lähteet ja yleisöt eivät ole enää teknisesti riippuvaisia journalistisista välikäsistä. (Emt.)

Verkkouutisille keskeinen piirre on niiden maailmanlaajuinen tavoitavuus. Samoja uutisia saatetaan lukea niin Venäjällä, Yhdysvalloissa kuin Fidžilläkin, minkä vuoksi verkkouutissivustoilla katsotaan olevan keskeinen rooli uutisten globalisoinnissa 2000-luvulla. Verkkouutissivustojen tehtäväksi on tullut uutisten raportointi paitsi paikallisille myös maailmanlaajuisille lukijoille. Ne informoivat lukijoita siitä, mitä maailmassa tapahtuu, ja auttavat erityisesti ulkomaisia lukijoita ymmärtämään paikallisia asioita. (Lee 2005: 257.) Meksikolaista sikainfluenssautisointia saattoi periaatteessa seurata helposti kuka tahansa internetin käyttäjä, mutta käytännössä englanninkielisten uutisten vähäisyys saattoi vaikeuttaa paikallisen uutisoinnin seurantaa. Meksikolaisten uutisten tavoite vaikutti olevan tiedonvälitys ennen kaikkea maan sisällä, ulkomaisia lukijoita ei huomioitu erikseen. Kuitenkin myös ulkomainen lukija saattoi espanjaa osatessaan saada meksikolaisten uutisten perusteella ehkä muuta uutisointia paremman käsityksen siitä, mitä Meksikossa tapahtuu, koska uutisointi tapahtui tällöin suoraan paikan päältä ilman ulkomaisia välikäsiä.

3 RISKIT, KRIISIT JA MEDIAHYSTERIA

Turvallisuudesta on tullut nykyajan perusarvo (Furedi 1997: 1). Turvallisuutta ylistetään ja riskit koetaan uhkaavina. Furedin (emt. 4) mukaan nyky-yhteiskuntaa määrittelee kaiken arvioiminen turvallisuuden näkökulmasta. Mediassa tämä tulee esille aiheissa, joihin se keskittyy ja tavoissa, joilla se esittää eri asioita. Tässä luvussa tarkastelen ensin riskejä mediahuomion kohteina keskittyen erityisesti terveysriskeihin ja sairauksiin. Sen jälkeen käsittelen median roolia kriisiviestinnässä. Pääasiallinen ero kriisiviestinnän ja riskiviestinnän välillä on se, että kriisiviestintä koskee yleensä tapahtumaa, joka on jo tapahtunut, kun taas riskiviestintä ennustaa sitä, mitä saattaa tapahtua (Seeger, Sellnow & Ulmer 2003: 203). Keväällä 2009 sikainfluenssa oli Meksikossa ennen kaikkea kriisi ja Suomessa silloin vielä pääasiassa riski. Luvun lopuksi selvitän vielä mediahypen ja mediahysterian keskeisiä piirteitä.

3.1 Riskit mediahuomion kohteena

Erilaiset riskit kiinnostavat ja saavat yhä suurempaa huomiota osakseen (Furedi 1997: 1). Yleisö haluaa tietoa riskeistä, jotka saattavat vaikuttaa jollain tavalla heidän elämäänsä. Erityisen suurta kiinnostusta herättävät riskit, jotka koskevat suurta joukkoa ihmisiä. (Brand 2008: 40.) Medialla on merkittävä rooli riskikäsitysten muodostamisessa. Koska useimmat ihmiset saavat tietonsa median välityksellä, tavat, joilla asioista kerrotaan, ovat ratkaisevia riskikäsitysten kannalta. (Furedi 1997: 52.) Riskit sisältävät jo itsessään dramatiikkaa ja jännitystä, koska ne käsittelevät ja tuovat esiin uhkakuvia (Sandberg 2004: 63). Lisää dramatiikkaa riskiuutisiin saatetaan luoda esimerkiksi kielteistä muutosta korostavilla sanavalinnoilla, joilla todellisuudessa melko mitätönkin tapahtuma voidaan saada näyttämään uutiselta. Liiallinen uhkakuvien maalailu kuitenkin nakertaa journalistista uskottavuutta ja aiheuttaa torjuntareaktioita yleisössä eikä näin ollen ole mediankaan etu. (Uskari 2007: 245–246.)

Median merkittävyyttä riskeistä tiedottamisessa korostaa se, että monia nykypäivän riskejä on vaikea huomata ja ainoastaan asiantuntijoilla on tarkkaa tietoa niistä.

Tavalliset kansalaiset ovat hyvin riippuvaisia asiantuntijoista, poliitikoista ja yhteiskunnan instituutioista riskeihin ja uhkiin liittyvissä asioissa. (Sandberg 2004: 60.) Mediaa on ajoittain syytetty yhteiskunnan riskitietoisuuden kasvattamisesta. Furedi (1997: 53–54) toteaa kuitenkin, että media saattaa vahvistaa tai heikentää tietoisuutta riskeistä mutta se ei itsessään luo sitä. Hän korostaa, ettei myöskään tiedon lisääntymisen ja riskitietoisuuden kasvun välille voi vetää yhtäläisyysmerkkiä. Tieteen ja erilaisten tutkimusten kautta saavutettu uusi tieto auttaa kyllä tulemaan tietoisemmaksi riskeistä, mutta tiedon lisääntyminen ei väistämättä johda huoleen vaaroista. (Emt.)

Brand (2008: 40) toteaa, että median sisältö heijastaa yleistä huolta niin kauan kuin media keskittyy potentiaalisiin riskeihin, uhkiin ja varotoimiin. Hän tuo kuitenkin Furedia (1997) enemmän esille sitä, että medially on tapana painottaa riskejä ja uhkia käsittelemällä niitä laajasti lehtimyynnin kasvattamiseksi (Brand 2008: 40). Hillierin (2006: 116) mukaan tällaisesta ”pelon kauppaamisesta” on tullut entistä yleisempää internetin myötä. Länsimainen turvallisuuskulttuuri, johon pelot ja yhä pienentyvä riskiensietokyky liittyvät, on kuitenkin kehittynyt vähitellen vuosikymmenten kuluessa (emt. 109). Seuraavissa luvuissa käyn tarkemmin läpi riskeihin liittyvää viestintää keskittyen ensin terveystriskeihin kohdistuvaan mediahuomioon ja tarkentaen sitten yhdenlaisten terveystriskien, sairauksien, rooliin mediassa.

3.1.1 Terveystriskit mediassa

Länsimainen media kohdistaa valtavasti huomiota terveyteen aikakaudella, jolla länsimaalaisten terveys on todellisuudessa parhaimmillaan ja eliniänodote vain jatkaa kasvuaan. Terveemmät kansalaiset, jotka elävät yhä pitempään, lukevat yhä useammin ja yhä laajemmasta skaalasta terveystriskejä. Yhdessä terveyteen kohdistuvan huomion kanssa on yleistynyt ajatus yhä lisääntyvistä riskeistä, jotka tulee ottaa huomioon jokapäiväisessä elämässä. Yleisön ollessa aiempaa kiinnostuneempi potentiaalisista terveystriskeistä, myös toimittajilla on aiempaa enemmän mahdollisuuksia vastata näihin mielenkiinnon ja pelon kohteisiin. (Boyce 2007: 17–18.)

Terveyden ja tieteen raportoinnissa pääuutiskriteeri on mahdollisuus tehdä aiheesta relevantti laajalle yleisölle. Kaikkein kiinnostavimpia ovat Boycen (2007: 45) mukaan terveys- ja tiedejutut, joilla voidaan vastata yhteiskunnan turvallisuuteen ja riskeihin kohdistuvaan kiinnostukseen. Sen sijaan, että näistä aiheista kirjoitettaisiin yksinkertaisesti terveys- tai tiedekehelyksessä, riskejä käytetään usein houkuttelemaan lukijoita ja tekemään jutusta uutisarvoinen. Riski, luottamus ja syytös ovatkin yksi Boycen (emt.) neljästä uutiskriteeristä, jotka ratkaisevat sen, saavatko terveys- ja tiedeaiheet palstatilaa. Jos terveys- tai tiedejuttu kertoo riskistä, luottamuksesta tai syytöksestä tai se voidaan kehystää niiden ympärille, sillä on uutisarvoa. Toinen tiede- tai terveysjutun uutiskriteeri on aiheen kiistanalaisuus. Jos aihe voidaan esittää kiistanalaisena, siitä mitä todennäköisimmin uutisoidaan. Kolmas uutiskriteeri on mahdollisuus kehystää aihe poliittisesti tieteellisen näkökulman sijasta. Jos aiheesta voidaan raportoida ilman tieteellisiä yksityiskohtia tai todisteita, juttu on vetävämpi. Neljäntenä kriteerinä on ”pakettijournalismi” (*pack journalism*). Liitettäessä tiede- tai terveysjuttu osaksi laajempaa teemaa tai kampanjaa, sen uutisarvo kasvaa. (Emt. 45–46.) ”Pakettijournalismilla” Boyce (emt. 56) viittaa myös siihen, että yksi media tekee sairaudesta uutisen ja muut seuraavat, mikä johtaa helposti aiheen homogeeniseen, yksipuoliseen uutisointiin.

Riskien ja terveyden uutisoinnin lisääntyminen on saanut paljon kritiikkiä tutkijoilta ja terveydenhuoltoalan ammattilaisilta, jotka näkevät median ensisijaiseksi tehtäväksi yleisön opettamisen (Rowan 2000: 70–71, Boyce 2007: 18–19). He korostavat, että median tulee toimia kanavana, jonka kautta selkeä ja täsmällinen informaatio kulkee lääketieteen asiantuntijoilta kohdeyleisölle (Rowan 2000: 71). Tutkijoiden ja terveydenhuollon ammattilaisten kritiikki mediaa kohtaan on ollut yhtenäistä ja se on väittänyt mediaa sensaationhakuiseksi, vastuuttomaksi ja asioihin perehtymättömäksi. Kritiikki perustuu pitkälti siihen, että tiedeyhteisö väittää, että media ei heijasta valtavirtatieteen näkemyksiä. Sen sijaan media keskittyy asioiden kiistanalaisuuteen raportoidessaan tiede-, terveys- ja riskiaiheista. (Boyce 2007: 18–19). Rowanin (2000: 72) mukaan silloinkin kun yksittäiset uutiset ehkä sisältävät paikkansa pitävää tietoa, media harvoin tarjoaa yleisölle tarpeellista kontekstia ja selityksiä.

Tiedeyhteisön ja terveydenhuoltoalan ammattilaisten esittämän kritiikin taustalla on usein näkemys siitä, että epätarkoilla viesteillä olisi suoria ja haitallisia vaikutuksia yleisöihin, vaikka näin ei ole (Seale 2003: 44). Median koulutuksellista roolia kannattavaa näkökulmaa onkin kritisoitu naiiviksi. Se olettaa, että terveyttä ja sairautta koskeva viestintä voi tapahtua tehokkaasti välittämällä yksisuuntaisesti asiantuntijoiden ohjeita asioista tietämättömälle yleisölle. Kriitikot kuitenkin väittävät, että silloinkin kun lääketieteellinen informaatio on selkeää, sen vaikutukset vaihtelevat satunnaisesta huomion herättämisestä ymmärtämiseen, analysointiin, hyväksyntään ja hylkäämiseen. (Rowan 2000: 73–74.)

Toimittajat ja yleisö kannattavat usein toista näkökulmaa, jonka mukaan yleisö on jo asiantunteva ja se tarvitsee medialta ennen kaikkea ”voimauttamista”. Tiivistetysti tämä näkökulma korostaa, että lääketieteen asiantuntijoiden motiiveja erilaisten ohjeiden jakamiseen tulisi epäillä ja yleisön pitäisi olla se, joka päättää, miten lääketieteellisiä päätöksiä tehdään. Tästä näkökulmasta tärkeimmät askeleet, joita voidaan ottaa median terveyttä koskevien viestien parantamiseksi, tähtäävät lääketieteen ammattilaisten vastuullisuuden lisäämiseen ja kansalaisten päätäntävällän vahvistamiseen. Median siis ajatellaan voivan parantaa kansalaisten terveyttä toimimalla vahtikoirana lääketieteelliselle yhteisölle. (Rowan 2000: 70–71, 74–75.)

Seale (2003: 52) selittää tiedeyhteisön ja toimittajien välistä terveystieteen liittyvää jännitettä ammatillisen kulttuurin eroilla. Sen ratkaisuksi on ehdotettu näiden kahden ryhmän erilaisten ammatillisten kulttuurien tuomista yhteen esimerkiksi koulutusohjelmissa, jotta yleisöä voitaisiin palvella entistä laadukkaammalla tieteellisellä informaatiolla. Kuitenkin jotkut mediatutkijat ovat huomauttaneet, ettei tiedeyhteisö yleensä juuri ymmärrä ja arvosta journalistista agendaa, vaikka se saattaakin pyrkiä vaikuttamaan merkittävästi toimittajiin. (Emt: 52–53.) Jos siis kritiikkiä voidaan oikeutetusti kohdistaa toimittajiin, on samalla syytä kritisoida tutkijoita, jotka toimivat usein terveystieteen lähteinä.

3.1.2 Sairaudet mediassa

Viime vuosina media on uutisoinut laajasti monista sairauksista. 2000-luvulla mediahuomion kohteeksi ovat päässeet niin keuhkokuumetta muistuttava sars, lintuinfluenssa kuin sikainfluenssakin. Tavallinen keuhkokuume, ripuli ja malaria sen sijaan ovat jääneet uutispimentoon, vaikka jokaiseen niistä kuolee vuosittain huomattavasti enemmän ihmisiä kuin ensin mainittuihin sairauksiin yhteensä (Powers & Gong 2008: 23). Useimmat näistä sairauksista tappavat ihmisiä ennen kaikkea kehitysmaissa, mikä voi selittää sitä, miksi niitä ei juuri länsimaiden uutisissa näy. Pantti (2009: 88.) toteaa, että uhrien runsaus vaatii prioriteettien asettamista paitsi pelastustoimissa myös mediarepresentaatioissa. Mediarepresentaatioissa piilee siksi myös ihmisyyden hierarkisen arvottamisen vaara. Hierarkian rakentaminen ”arvokkaiden” ja ”arvottomien” uhrien välille tapahtuu kertomalla jotkut tarinat ja jättämällä toiset kertomatta. Kärsimys, jota voidaan pitää yleisön omana menetyksenä, esitetään tavallisesti kaikkein traagisimpana ja siksi tärkeimpänä. (Emt.)

Osaltaan eri sairauksien saaman huomion määrää selittävät niiden representaatiot (Powers & Gong 2008: 23). Representaatiolla tarkoitetaan esittämistä ja edustamista eli sairauksien kohdalla sitä, että tietty sairaus esitetään tietynlaiseksi (Väliverronen 1998: 19). Sairauksien representaatioilla on paljon vaikutusvaltaa. Tavat, joilla sairauksia rakennetaan lääketieteen piirissä ja mediassa vaikuttavat ratkaisevasti niin yksilölliseen kuin kollektiiviseenkin käyttäytymiseen. Powers & Gong (2008: 23) toteavat, että sairauden saaman mediahuomion kannalta erityisen merkittävää on se, rakennetaanko sairaudet endeemisinä (kotoperäisinä) vai epideemisinä (tarttuvina, kulkutaudinluonteisina) niiden esiintymisalueilla. Sairauksien rakentaminen epideemisinä voi tehdä niistä julkisessa keskustelussa hetkessä lääketieteellisiä hätätiloja, mikä esimerkiksi sarsin kohdalla mahdollisti kalliiden lääketieteellisten resurssien käytön ja muita pikaisia toimia sairauden taltuttamiseksi. Luokiteltaessa sairaus endeemisenä taas hyväksytään helposti se, että joitakin sairaustapauksia ilmaantuu joka vuosi eikä tarvetta pikaisille toimille ole. Endeemiset sairaudet ovat tavallisesti estettävissä ja hoidettavissa, eikä niitä siksi rakenneta lääketieteellisinä hätätiloina. Muita syitä on se, ettei sairaus ole yllätys siellä missä sitä tavallisesti

tavataan, ettei se ole leviämässä nopeasti kehittyneisiin maihin ja ettei se tartu suoraan ihmiseltä toiselle. (Emt.)

Moeller (1999: 57) esittää joidenkin sairauksien vähäisen uutisoinnin syyksi eräänlaista myötätunnon turtumista (*compassion fatigue*). Menehtyneiden määrät yksinään eivät riitä tekemään sairaudesta uutista eivätkä määräämään uutisoinnin määrää (emt.). Median suurin huomio keskittyy sen sijaan epidemioihin, jotka ovat uusia, rajuja ja vakavia ja ainakin periaatteessa uhkaavat yleisöä. Epidemioiden uutisoinnissa hyödynnetään yleisön pelkoa, joka liittyy hallinnan puutteeseen. Epidemian aikana hallinnan puute tulee ilmeiseksi ja media hyödyntää sitä uutisoinnissa. (Emt. 59.) Vaikka epidemia itsessään saattaa kestää viikkoja tai jopa kuukausia, media keskittyy yleensä vain sen kriittisimpiin hetkiin (emt. 69). Siksi yleisö ei ehdi usein edes turtua aiheeseen ennen kuin media käsittelee jo seuraavaa (emt. 56).

Epäsuhta mediassa esiintyvien sairauksien ja yleisöä kohtaavien sairauksien välillä on usein ilmeinen ja tulee esille esimerkiksi tutkimuksesta, jossa tutkittiin kroonisten sairauksien uutisointia Meksikossa (ks. Mercado-Martinez, Robles-Silva, Moreno-Leal & Franco-Almazan 2001). Tutkimuksessa selvisi, että lehdistö kohdistaa yhtä paljon tai enemmänkin huomiota akuutteihin sairauksiin tai aidsiin kuin yleisimpiin kroonisiin sairauksiin Meksikossa. Median välittämä kuva tavallisista kroonisista taudeista taas on usein puutteellinen ja vääristynytkin. (Emt. 235.) Toimittajien kiinnostus kohdistuu siis selvästi useammin sensaatioihin kuin arkipäiväisempiin aiheisiin kuten kroonisiin sairauksiin ja niiden hoitoon (emt. 243).

3.2 Kriisiviestintä mediassa

Kriisiviestintä voidaan määritellä viestinnällisten ratkaisujen tekemiseksi tilanteissa, joissa jokin ennakoimaton tapahtuma luo ympäristössä suuren informaationtarpeen (Lehtonen 1999: 13). Kriisiviestinnän tehtävänä on lieventää kriisin negatiivisia seurauksia viestinnän keinoin (Lehtonen 2009: 10). Kriisitilanteissa kansalaiset haluavat ajantasaista ja kattavaa tietoa tapahtuneesta mahdollisimman pian. Tehokkaalla

viestinnällä voidaan paitsi tyydyttää kansalaisten tiedontarve, myös hillitä huhuja, lieventää paniikkia ja ohjeistaa yleisöä (Lee 2008: 71).

Kriisi voi koskettaa vain yhtä organisaatiota tai jopa kokonaisia kansakuntia. Organisaation näkökulmasta kriisit ovat ennakoimattomia, organisaation toimintaa tai imagoa uhkaavia tapahtumia ja tilanteita, joissa on toimittava nopeasti (Lehtonen 2009: 44). Yhteiskunnalliset siviilikriisit taas voidaan jakaa kolmeen eri tyyppiin. Nämä tyypit ovat luonnononnettomuudet ja katastrofit, ihmisten aiheuttamat onnettomuudet ja eläinten tai ihmisten välityksellä leviävät sairaudet, kuten sars tai lintuinfluenssa. Koska jokaisella kriisillä on omat erityispiirteensä, kriisejä ei voida koskaan täysin ennakoida. Viestintään liittyvät kysymykset kriisien hoidossa ovat kuitenkin usein samankaltaisia. (Huhtala & Hakala 2007:16.) Lehtonen (2009: 80) painottaa organisaation kriisiviestinnässä nopeutta, avoimuutta ja vastuullisuutta. Nämä seikat pätevät usein organisaatioiden kriisiviestinnän ohella myös muuhun kriisiviestintään.

Median ensisijainen tehtävä kriisitilanteissa on nopea ja monipuolinen tiedonvälitys (Raittila 1996: 55). Median voi olla kuitenkin vaikea saavuttaa kriisiä koskevassa uutisoinnissaan sekä nopeutta ja tarkkuutta (Hellman & Riegert 2009: 129). Yksi keskeinen kriisiuutisoinnin aspekti onkin se, miten uutisorganisaatiot suhtautuvat nopeuden ja tarkkuuden dilemmaan ja kumpaa näistä kriteereistä ne painottavat. Uutistoimisto, joka priorisoi nopeutta, katsoo, että tieto tulisi välittää yleisölle niin pian kuin mahdollista jättäen yleisön tulkittavaksi ja päätettäväksi sen, kuinka paljon se luottaa uutisointiin. (Emt. 130.) Kuitenkin esimerkiksi tapaninpäivänä 2004 Aasiassa sattuneen tuhoisan tsunamin uutisoinnin yhteydessä mediaa jälkepäin kritisoiitiin siitä, että aluksi tsunamin uhrien määrä uutisoitiin huimasti alakanttiin (Huhtala & Hakala 2007: 81).

Yleisön kannalta kriisitilanteessa olennaista on ”se, mitkä asiat pääsevät julkisuuteen, kenen ehdoilla julkista keskustelua käydään ja kuka käyttää valtaa julkisuudessa”. Kriisissä tiedottajilla ja toimittajilla on aina omat tavoitteensa ja strategiansa. (Huhtala & Hakala 2007: 153.) Toimittajat etsivät usein välittömiä selityksiä ja syyllisiä kriisille ja kirjoittavat dramaattisesti kriisin seurauksista (Seeger, Sellnow & Ulmer 2003: 87).

Kaupallinen media suorastaan elää kriiseistä, katastrofeista, skandaaleista ja kohuista. Viranomaisen ei siis tule jättää kriisiviestintää kokonaan median vastuulle ja luottaa vain sen tuottamaan tietoon. (Huhtala & Hakala 2007: 173.)

Tautiuhkatilanteissa kriisinhallinta edellyttää laajaa mediajulkisuutta jo ennen pandemian tai epidemian puhkeamista. Ennakoivassa viestinnässä viranomaiset joutuvat aina pohtimaan, mikä olisi viisain toimintatapa, jotta viesti uhasta saataisiin perille lietsomatta turhia pelkoja. (Huhtala & Hakala 2007: 16.) Wilkins (2005: 247–248) esittää, että puhkeamisvaiheessa terveyskriisit saavat toimittajat muuttamaan heidän rooliaan normaalista, kriittisestä raportoinnista uutisointiin, jonka tavoitteena on pelastaa henkiä ja minimoida tuhoja. Kun välitön kriisi on väistynyt, toimittajien rooli palaa tavalliseksi. Tällä roolien vaihtumisella on erityisiä seurauksia siihen, miten media uutisoi terveysriskeistä kuten sarsista ja miten media instituutiona suhteutuu muihin yhteiskunnan instituutioihin, erityisesti lääketieteelliseen yhteisöön ja maiden hallituksiin. (Emt.)

Wilkins (2005: 247–248) toteaa, että toimittajat pyrkivät tuhojen minimointiin terveyskriiseissä ainakin kolmella tavalla: välittämällä tietoa sairaudesta kansalaisille, lääketieteen asiantuntijoille, tutkijoille ja päättäjille, toimimalla uutisten kautta tiedonvälittäjänä yleisön, päättäjien ja asiantuntijoiden välillä ja seuraamalla, kuinka hyvin eri instituutiot ovat vastanneet tapahtumiin lyhyellä tai pitkällä aikavälillä. Lee (2008: 71) jakaa median kriisinhallintaan liittyvät tehtävät samansuuntaisesti mutta hieman laajemmin viiteen osaan, joita ovat kiireisen tiedon välittäminen, kriisiä koskevien tietojen tulkinta, viranomaisten kriisinhallinnan seuranta, yleisön koulutus kriisiin liittyvissä asioissa ja avustus hoito- ja tukiverkostojen rakentamisessa kriisin kohdanneille.

Internetistä on kriisiviestinnässä paljon apua. Internetin uutissivustot pystyvät välittämään kriisin aikana nopeasti suuria määriä informaatiota suurille joukoille ihmisiä (Lee 2008: 71). Internetin myötä yleisön ulottuville on tullut lukematon määrä reaaliaikaisia kansainvälisiä media- ja muita tietolähteitä. Kun aiemmin suuret kansalliset joukkoviestimet olivat merkittäviä portinvartijoita ulkomaan uutisoinnissa,

nyt etenkin kielitaitoisimmat uutistenkuluttajat saavat helposti tietoa kriiseistä jopa niiden tapahtumapaikoilta. (Uskari 2007: 256.)

Laajemman tiedon saatavuuden lisäksi internet on luonut yksittäiselle ihmiselle aiempaa huomattavasti paremmat edellytykset välittää tietoa ja olla yhteydessä muihin ihmisiin. Samalla kun yleisöstä on tullut itsenäisempi suhteessa perinteiseen mediaan, on kuitenkin osin kadonnut asiantuntijajärjestelmä, jonka vastuulla on tiedon laadusta huolehtiminen. Internetin negatiiviset puolet tulevatkin esille siellä liikkuvissa huhuissa, huijauksissa ja väärissä tiedoissa. Yksittäinen kansalainen on aiempaa enemmän vastuussa saamastaan tiedosta ja sen laadusta. Globaalissa tietomaailmassa kansalaiset eivät voi enää siirtää tietoon liittyvää vastuuta toimittajille ja muille ammattilaisille. (Bucher 2002.) Tavallisen kansalaisen voikin olla vaikea tietää edes kriisitilanteissa, mikä tieto on luotettavaa.

3.3 Mediahype ja mediahysteria

Mediahyphen käsite liitetään tapahtumaketjuun, jossa median huomio kohdistuu yllättäen johonkin yksittäiseen tapahtumaan. Tästä tapahtumasta tulee uutisaallon alkupiste, joka saa osakseen yhä kasvavaa mediahuomiota. Tämä mediahuomio herättää erilaisia reaktioita, joista niistäkin tulee uutisaaltoa kiihdyttäviä uutisia. (Vasterman 2005: 511.) Mediahyphen aikana uutisaalto vaikuttaa kehittävän oman elämänsä, joka perustuu enemmän mediaan itseensä kuin ulkomaailman tapahtumiin. Uutisointi tapahtumaa vastaavista muista tapauksista kasvaa samoin kuin pääuutiseen liitettävät muut uutiset. Lisäksi uutisoinnin määrä vaikuttaa olevan epäsuhdassa tapahtuman todelliseen relevanssiin ja uutisarvoon. (Emt. 509.) Yksi esimerkki mediahypestä on CNN:n ja monien muiden uutistoimistojen keskittyminen Chilen maanjäristyksen aiheuttamaan Hawaijin tsunamiuhkaan helmikuussa 2010. Tilannetta seurattiin ja siitä uutisoitiin jatkuvasti, mutta mitään ei lopulta tapahtunutkaan. Myös sikainfluenssan uutisoinnissa oli mediahysterian piirteitä, vaikkei epidemiaan kohdistettu huomio täysin perusteetonta ollutkaan.

Vasterman (2005: 515–516) listaa kolme kriteeriä, jotka uutisoinnin tulee täyttää ollakseen mediahypeä. Ensiksi uutisoinnilla on oltava avaintapahtuma, alkupiste, josta mediahysteria alkaa. Toiseksi aiheen uutisoinnin tulee muodostaa uutisaalto, jossa aiheen saama huomio kasvaa ensin jyrkästi ja hiipuu sitten hiljalleen. Kolmanneksi avaintapahtumaa vastaavien tapausten ja aiheeseen liittyvien muiden uutisten raportoinnin tulee lisääntyä yllättäen. (Emt.) Mediahypeen voisi olettaa kuuluvan lisäksi liioittelun ja vääristelyn, jotka yleensä liittyvät hypen käsitteeseen, mutta Vasterman (emt. 512) ei kelpuuta niistä kumpaakaan mediahypen kriteeriksi. Liioittelu on kriteerinä liian subjektiivinen ja vääristely kriteerinä taas olettaa, että uutisointia on aina mahdollista verrata ”oikeisiin” faktoihin (emt.).

Fowler (1991) puhuu mediahypen sijaan mediahysteriasta, jolla hän kuitenkin vaikuttaa viittaavan samaan ilmiöön. Fowlerin (emt. 147) näkökulma mediahysteriaan poikkeaa paljon Vastermanin (2005) ajatuksista, mutta myöskään hän ei ota mediahysterian kriteeriksi liioittelua tai vääristelyä. Fowlerille (1991: 147) mediahysterian määrittelyn kannalta keskeistä ei näytä olevan se, onko yleisen levottomuuden taso liioiteltua suhteessa riskeihin tai ovatko riskit todellisia vai eivät. Sen sijaan hän kiinnittää huomiota kielellisiin valintoihin ja toteaa median reaktiot hysteerisiksi lähinnä niiden todella tunnepitoisen sisällön perusteella (emt.). Hysteeriseen tyyliin kuuluu paitsi tunnepitoisten reaktioiden kuvaus myös negatiiviset, pelkoon, hämmennykseen, vaaraan ja riskeihin liittyvät käsitteet. Myös sodan ja taistelun metaforat ovat suosittuja mediahysterian tehostajia. (Emt. 164.)

Kielen ei kuitenkaan välttämättä tarvitse olla erityisen dramaattista tai metaforista väittääkseen tappavan vihollisen uhkaavan yleisöä (Fowler 1991: 165). Jopa vaikeita teknisiä ja lääketieteellisiä termejä voidaan käyttää uhan luomisessa (emt. 164). Yleinen hysteriaa vahvistava kielellinen keino on myös asioiden laskeminen ja tilastollisten määreiden antaminen ilmiölle (emt. 169). Tavallisesti lukuja ja määreitä käytetään vaikutusten liioitteluun joko esittämällä ne erittäin pieninä tai harvinaisina tai yleisemmin, erittäin suurina ja tärkeinä. Taudin harvinaisuutta tai ainutlaatuisuutta saatetaan korostaa puhumalla tilastollisesti yhdestä miljoonassa ja epidemian uhan suuruus välitetään vastaavasti puhumalla miljoonista. (Seale 2003: 38.) Fowler (1991:

169) ottaa esimerkin Britanniasta, jossa mediassa salmonellaepidemian esitettiin mahdollisesti vaikuttavan jopa 2 miljoonaan ihmiseen vuodessa. Tämä dramaattinen luku oli tilastollinen poikkeama vahvistettujen tapausten määrästä, mutta väitetty luku oli niin suuri, että se kiinnitti yleisön huomion joka tapauksessa ja sama spekulatio toistettiin aina uudestaan lehdistössä (emt.).

Mediahysterian voi saada aikaan pohjimmiltaan triviaali asia, jota voidaan laajentaa, pitkittää ja tarkastella eri näkökulmista. Vaaraa ja levottomuutta liioittelemalla siitä voi syntyä tuottelias tarina, joka täyttää uutiskriteerit näennäisesti hyvin. Ja olipa pelko sitten perusteltu tai ei, poliittinen syytös tai ylistys voidaan jakaa riskiuutisoinnin ja mediahysterian yhteydessä usein joka tapauksessa. Joko väitetään, että riskejä on vähätelty tai katsotaan, että epätodellisten riskien on annettu kylvää turhia pelkoja. (Fowler 1991: 180.)

4 KEHYSTEN HAHMOTTAMINEN UUTISTEKSTEISSÄ

Tässä luvussa tarkastelen sitä, kuinka kehyksiä voidaan hahmottaa uutisteksteissä. Ensin käsitteelen kehysanalyysia yleisesti ja sen jälkeen siirryn tarkastelemaan erilaisia kehystämisen keinoja.

4.1 Kehysanalyysi

Kehysanalyysi on monimuotoinen tutkimusmenetelmä, jonka on kehittänyt sosiologi Erving Goffman (1974). Hän tutki sen kautta kokemusten jäsentämistä ja sosiaalista kanssakäymistä, joiden hän katsoi tapahtuvat kehysten avulla. Goffman (emt. 21) viittaa kehyksen käsitteellä luokittelujärjestelmiin, joilla ihmiset havainnoivat ja tulkitsevat kokemuksiaan ja heitä ympäröivää todellisuutta. Tiettyyn tilanteeseen tullessaan ihmiset pyrkivät muodostamaan näkemästään ja kokemastaan tilannemääritelmän eli kehyksen (emt. 8).

Mediatutkimuksessa kehysanalyysia on sovellettu 1970-luvulta lähtien ja se on keskittynyt erityisesti poliittisen viestinnän tutkimukseen (Horsti 2005: 50). Kehyksen käsite mediatutkimuksessa poikkeaa jossain määrin sen alkuperäisistä havainnointiin ja kokemusten jäsentämiseen liittyvistä merkityksistä. Myös mediatutkimuksessa kehys voidaan kyllä nähdä eräänlaisena tilannemääritelmänä, mutta tällöin sen muodostavat toimittajat ja kehystämisen tuloksena syntyy uutinen (Karvonen 2000: 79–80). Tarkemmin sanoen kehyksillä viitataan siis niihin valintoihin ja rajauksiin, joita toimittajat ovat tehneet valitessaan jutulle näkökulman (Horsti 2005: 133).

Kehyksen käsite on mediatutkimuksessa tietyllä tapaa kahtiajakoinen. Toisaalta sillä viitataan toimittajien tapaan hallita informaation tulvaa sovittamalla siihen nopeasti ja rutiininomaisesti tiettyjä kehyksiä, toisaalta se taas liittyy mahdollisuuteen ympäröidä uutisoitava tapahtuma erilaisilla kehyksillä, jolloin se näyttäytyy erilaisena. (Karvonen 2000: 78.) Esimerkiksi maahanmuuton uutisoinnissa on käytetty uhan, hallinnan, perusteettomuuden, maineen ja ihmisoikeuksien kehyksiä (Horsti 2005: 133–134).

Karvonen (2000: 82) määrittelee kehystämisen eräänlaiseksi valikoivaksi kontekstualisoinniksi, jonka kautta yleisö voidaan suostutella ajattelemaan asiasta halutulla tavalla. Käyttämällä tiettyjä näkökulmia ja rajouksia asian uutisoinnissa media korostaa väistämättä tapahtuman tai ilmiön tiettyjä puolia ja voi vaikuttaa näin yleisön ajattelutapoihin ja lopulta myös käyttäytymiseen (Kunelius 2004: 144). Esimerkiksi Elaine M. Sieff (2003: 259) on tutkinut mielisairauksien kehystämistä mediassa ja todennut, että median jatkuvasti käyttämät negatiiviset kehykset mielisairauksien kuvailussa edistävät yleisön negatiivisten asenteiden kehittymistä ja niiden pysymistä mielenterveyspotilaita kohtaan.

Mitä enemmän informaatiota tiettyyn tulkintakehykseen sisällytetään sitä rakennettaessa, sitä vaikeampaa asiaa on nähdä vaihtoehtoisista näkökulmista (Powers & Gong 2008: 18). Kehyksestä saattaakin tulla hallitseva jopa siinä määrin, että se rajaa tapoja, joilla asioista voidaan kulloinkin puhua. Esimerkiksi yhteiskunnallisia kysymyksiä kehystetään mediassa usein kiistoina, mikä tuottaa puolesta–vastaan-asetelman. (Väliverronen 1996: 109.) Vaikka tällainen kehys ei olekaan ainoa mahdollinen tulkinta tilanteelle, se helposti hallitsee yleistä keskustelua aiheesta ja näyttäytyy ainoana luonnollisena tapana tulkita tilanne (Powers & Gong 2008: 18). Kehysanalyysillä kuitenkin myös näitä kehyksiä voidaan purkaa ja kyseenalaistaa.

Kehysanalyysi käy menetelmäksi niin journalistisen maailman hahmottamisen, tekstien tuottamisen kuin vastaanotonkin analyysiin. Yleensä mediatutkimuksessa kehysanalyysi keskittyy selvittämään tapoja, joilla kehys rakennetaan teksteissä. Tavallisesti tutkija etsii vastauksia siihen, miten uutinen kerrottiin, miksi se kerrottiin kyseisellä tavalla ja mitä vaihtoehtoisia kehyksiä uutisoinnissa olisi voitu käyttää. Lisäksi tutkija saattaa pohtia, mitä seurauksia tietyllä kehystämällä on ja miten hallitseva kehys vaikuttaa yleiseen käsitykseen asiasta. (Kitzinger 2007: 134–135.) Näiden kysymysten ratkaisussa keskeiseksi tarkastelun kohteeksi nousevat erilaiset kehystämisen keinot, joita käsittelem seuraavassa luvussa.

4.2 Kehystämisen keinot

Tässä luvussa käsittelen oman analyysini kannalta keskeisiä kehystämisen keinoja. Ensin käyn läpi kategorisointia, nimeämistä ja kuvailua, jotka muodostavat pohjan kaikelle representaatiolle eli asioiden esittämiselle. Sen jälkeen tarkastelen esimerkkejä, rinnastuksia ja metaforia, joilla uutinen liitetään laajempiin konteksteihin.

4.2.1 Kategorisointi, nimeäminen ja kuvailu

Kun kielellä ilmaistaan tekoja, tapahtumia, ihmisiä ja asioita, tehdään aina monenlaisia kielellisiä valintoja. Sanasto tarjoaa ennalta annettuja **kategorioita** ja vaihtoehtoja asioiden esittämiseen. Representoitaessa eli esitettäessä asioita tietynlaisina joudutaan aina väistämättä valitsemaan, miten esitettävä asia kategorisoidaan, mitä sen kuvaukseen sisällytetään ja mitä siitä jätetään pois. (Fairclough 1997: 13, 143.) Sekä kategoriat että niiden liittyminen kyseessä olevaan asiaan nähdään yleensä itsestäänselvyyksinä (emt. 142). Kuitenkin kategorisoinnista ja siihen liittyvistä kielellisistä valinnoista riippuen asioista ja tapahtumista voidaan saada hyvinkin erilainen kuva. Kielellisiä valintoja ovat muun muassa tapahtuman, toimijoiden ja toiminnan nimeämiset. (Pietikäinen 2002: 25.)

Nimeämiset ovat voimakkaita määrittelyn keinoja, joiden avulla vahvistetaan tiettyä näkökulmaa asioihin. Nimen saadessaan asioista tulee konkreettisempia ja näkyvämpiä. (Horsti 2005: 75.) Nimeäminen kytkee nimetyn asian aina tiettyihin merkitysyhteyksiin (Väliaverron 1996: 34). Nimeäminen vaikuttaa suuresti myös siihen, nouseeko asia julkiseen keskusteluun. Asia, jolta puuttuu selkeä nimi, nousee usein hitaammin julkiseen keskusteluun kuin asia, jolla konkreettinen ja huomiota herättävä nimi. Osittain tähän vaikuttaa myös journalismi, joka suosii tiiviitä, sanomalehden otsikkoon mahtuvia nimiä. Väliaverron (1996: 32–33) ottaa esimerkeiksi onnistuneista ja tehokkaista nimistä kasvihuoneilmiön ja otsoniaukon. Niissä molemmissa monimutkaisia ilmiöitä havainnollistetaan tutuilla käsitteillä. Tieteelliseltä kannalta tiiviit nimet ovat usein yksinkertaistuksia, mutta ne ovat siitä huolimatta käyttökelpoisempia kuin tarkemmat määritelmät. (Emt.)

Kuvailuissa kerrotaan nimeämistä tarkemmin, millainen joku asia on. Myös kuvailussa on kuitenkin nimeämisen tapaan kyse määrittelystä ja tietyn näkökulman luomisesta. Kuvailtaessa on väistämättä valittava jokin näkökulma asian esittämiseksi. Esimerkiksi vanhuutta voidaan kuvailla aikana, jolloin ihmisellä on vihdoin aikaa toteuttaa itseään tai vaihtoehtoisesti vain piinallisena sairauksien ja yksinäisyyden jatkumona. Kuvailut ovat siis moninaisia ja toisinaan jopa vastakohtaisia ja ristiriitaisia.

4.2.2 Esimerkit, rinnastukset ja metaforat

Esimerkit ja rinnastukset liittyvät uutisaiheen muihin tapahtumiin ja ilmiöihin sekä ajallisiin, maantieteellisiin ja kulttuurisiin konteksteihin. Esimerkkien ja rinnastusten välityksellä niiden sisältämien kontekstien merkitykset siirretään koskemaan käsiteltävää tapahtumaa tai ilmiötä, jolloin ne osaltaan määrittelevät sitä, miten tapahtumaa tai ilmiötä käsitellään. Kuitenkin sama pätee myös toisin päin, uutisoinnille valittu kehys ohjaa sitä, mihin aikaisempiin tapahtumiin tai ilmiöihin uutinen rinnastetaan ja millaisia esimerkkejä sen yhteyteen nostetaan. (Horsti 2005: 74.) Sairauksia rinnastetaan usein aiempiin sairauksiin. Esimerkiksi sikainfluenssan yhteydessä mainittiin usein sars ja joitakin kertoja jopa kolera, keltakuume ja dengue.

Metaforat ovat kielikuvia eli ilmauksia, joissa sanoja käytetään selkeästi kirjaimellisesta merkityksestä poiketen (Kantola 2003: 273). Metaforassa jonkin käsitekentän ilmauksia käytetään kuvaamaan asiaa tai ilmiötä, joka kuuluu toiseen käsitekenttään. (Koski 1992: 15.) Metaforat perustuvat usein siihen, että abstrakteja asioita ymmärretään konkreettisten asioiden avulla. Monien abstraktien asioiden kuvaamiseksi on jopa välttämätöntä etsiä konkreettisia termejä. (Mustaparta 1996: 171.) Sairauksien yhteydessä käytetään usein metaforia, esimerkiksi taistelun metafora on sairauksien yhteydessä yleinen.

Muun muassa syövän metaforia tutkinut Susan Sontag (1991) on kritisoinut militarististen metaforien käyttöä sairauksien yhteydessä. Hänen mukaansa metaforat kuten ”taistelu”, ”tappajatauti” ja ”syövän uhrin” ovat edistäneet tiettyjen sairauksien

lisäksi myös niihin sairastuneiden leimaamista (emt. 61, 101–102). Nämä metaforat pysyvät kuitenkin sitkeästi hengissä, kun säännöllisesti jonkun sairauden kerrotaan hyökkäävän yhteiskuntaa vastaan ja sairautta vastaan kamppaillaan, taistellaan ja jopa soditaan (emt. 100). Aina sairauksiakaan ei kuitenkaan esitetä vain militarististen metaforien kautta. Esimerkiksi brittimedian sars-utisoinnissa sodan ja ruton metaforia ei esiintynyt juuri ollenkaan, vaikka niillä on perinteisesti ollut merkittävä rooli epidemioiden uutisoinnissa (Wallis & Nerlich 2005: 7).

5 SIKAINFLUENSSAUUTISOINNIN KEHYKSET

Tässä luvussa selvitän kehysanalyysin avulla, millaista kuvaa suomalainen ja meksikolainen uutisointi rakensivat sikainfluenssasta keväällä 2009. Tarkastelen uutisoinnissa esiintyviä kehyksiä myös kvantitatiivisesti selvittääkseni niiden asemaa koko uutisoinnissa ja niiden suhdetta toisiin kehyksiin. Aineistoni koostuu 309 uutisesta, joista 84 on Helsingin Sanomien verkkouutisia ja 225 El Universalin verkkouutisia (ks. liitteet 1 ja 2). Aluksi kuvailen, kuinka toteutin analyysin (luku 5.1). Seuraavaksi esitän analyysin ensimmäisessä vaiheessa luomani yleiskuvauksen sikainfluenssasta ilmiönä ja sen aiheuttamista reaktioista aineiston perusteella (luku 5.2). Tämän jälkeen siirryn kuvailemaan aineistossa esiintyviä kehyksiä ja niiden keskeisiä piirteitä (luku 5.3). Lopuksi esitän vielä yhteenvedon analyysissä esille tulleista kehyksistä (luku 5.4).

5.1 Analyysin suorittaminen

Aloitin analyysin lukemalla aineiston läpi ja muodostamalla ennakkokäsityksen sikainfluenssasta ja sitä seuranneiden tapahtumien kulusta Helsingin Sanomien ja El Universalin mukaan. Käydessäni aineistoa läpi toiseen kertaan poimin siitä keskeisimpiä uutisia, joiden pohjalta kirjoitin yleiskuvauksen sikainfluenssasta ja sitä seuranneista tapahtumista ja reaktioista. Käsittelin tässä vaiheessa rinnakkain suomalaista ja meksikolaista aineistoa ja etenin niiden käsittelyssä kronologisesti. Yleiskuvaukseen siis yhdistin merkittävimpiä asioita sekä suomalaisesta että meksikolaisesta sikainfluenssauutisoinnista. En nähnyt tarpeelliseksi tuoda yleiskuvauksessa esille sitä, kummassa aineistossa tiettyä asiaa käsiteltiin, puhumattakaan tarkoista lähdeviitteistä. Aineiston otsikot sisältävät liitteet 1 ja 2 voivat kuitenkin antaa osviittaa myös näistä asioista. Yleiskuvaus on luvussa 5.2.

Yleiskuvauksen laatimisen jälkeen käsittelin suomalaista ja meksikolaista aineistoa erillään toisistaan. Aineistossa käytettyjen kehysten tunnistamiseksi luin ensin koko aineiston tarkasti läpi ja keskityin uutisissa esiintyviin teemoihin. Seuraavaksi luin

aineiston uudelleen läpi kiinnittäen erityisesti huomiota jokaisen uutisen sanavalintoihin, joista voimakkaimpia ja näkökulmaa selvästi suuntaavia kirjoitin ylös. Tämän jälkeen kokosin teemat ja kielelliset seikat yhteen ja tunnistin niiden perusteella jokaisessa jutussa esiintyvän kehyksen tai kehykset.

Olen koonnut analyysini tuloksena esille tulleet kehykset ja niille tyypilliset piirteet lukuun 5.3. Käyn siinä yksitellen läpi jokaisen analyysissä esille tulleen kehyksen esitellen sille tyypillisiä piirteitä. Kehysten piirteitä havainnollistan aineistosta poimittujen esimerkkien avulla. Lisäksi tuon esille kvantitatiivisen analyysin tuloksena selvinneitä kehysten esiintymismääriä. Kehysten esiintymistä aineistoissa tarkastelen prosentuaalisesti, koska aineistot ovat erikokoisia ja eri kehysten esiintymismäärien vertailu on siksi mielekkäintä prosenteissa. Teen myös vertailua maiden uutisoinnin välillä ja pohdin, mitkä uutisoinnin eroista johtuvat niiden erilaisesta suhteesta sikainfluenssaan.

5.2 Sikainfluenssa ilmiönä – tapahtumakuvaus aineiston pohjalta

Helsingin Sanomat ja El Universal uutisoivat sikainfluenssasta ensimmäisen kerran **24. huhtikuuta** 2009. Sikainfluenssaepidemian kerrottiin tällöin vaivaavan Meksikoa ja erityisesti sen pääkaupunkia Mexico Cityä. Maailman terveysjärjestö WHO lähetti sikainfluenssan vuoksi apua Meksikoon ja kouluja päätettiin sulkea Meksikossa. Taudin kerrottiin levinneen myös Yhdysvaltoihin. **25. huhtikuuta** 2009 maailman terveysjärjestö WHO julisti Meksikoon terveydenhuollon hätätilan ja kaikki julkiset tapahtumat peruutettiin Meksikossa. Sikainfluenssan kerrottiin aiheuttaneen 68 kuolonuhria ja virusta vastaan kerrottiin valmistettavan uutta rokotetta. Meksikon ohella myös muut maat alkoivat varautua sikainfluenssaan eri tavoin.

Seuraavien päivien aikana sikainfluenssan uhrien määrä kasvoi Meksikossa ja hysteria sikainfluenssasta levisi ympäri maailmaa nopeammin kuin itse sairaus. Maailman terveysjärjestö WHO totesi influenssaepidemian olevan ennalta-arvaamaton ja kehotti kaikkia maita lisäämään valvontaa pandemian varalta. Ennaltaehkäiseviä toimia

kiristettiin. Meksikon osavaltiot sulki koulujaan, päiväkotiaan ja kauppojaan. Yhdysvallat taas julisti terveydenhuollon hätätilan saadakseen taudin torjuntaan liittovaltion varoja. Erityisesti Meksikossa pelättiin influenssan vaikutuksia talouteen ja Meksiko alkoikin vähitellen saada avustuksia ja lainoja sikainfluenssan torjuntaan ja sen seurauksien hoitoon.

Huoli ja hysteriakin sikainfluenssasta pahenivat vähitellen meksikolaisten keskuudessa. Ihmisten kerrottiin tekevän ”paniikkiostoksia” ja ilman reseptiä myytyjen viruslääkkeiden kerrottiin jo loppuneen pääkaupungin apteekkeista. Suomessa Aleksander Stubb painotti, että EU:n on vältettävä hysteriaa sikainfluenssassa. **28. huhtikuuta**, samana päivänä kuin uusien sikainfluenssatartuntojen määrän kerrottiin kääntyneen laskuun Meksikossa, viruksen kerrottiin levinneen Eurooppaan. Suomen sosiaali- ja terveysministeriö totesi kuitenkin, ettei Suomi aio rajoittaa matkustamista sikainfluenssavaaran takia ja kertoi Suomella olevan valmiina lääkitys 1,3 miljoonalle sairastuneelle. Helsingin Sanomat kertoi sikainfluenssan olevan lähtöisin Meksikon eteläosista La Glorian kylästä ja 4-vuotiaan Edgarin todettiin olleen ensimmäinen tartunnan saaja. Myöhemmin El Universal kertoi La Glorian asukkaiden syyttävän sikainfluenssasta suurta sianlihantuottajaa Granjas Carrollia, joka kiisti syytökset.

29. huhtikuuta alettiin uutisoida sikainfluenssan aiheuttamista hysteerisistä reaktioista Meksikon ulkopuolella. Egypti määräsi kaikki siat teurastettaviksi ja jo 13 maan kerrottiin kieltäneen siannlihan tuonnin Yhdysvalloista, vaikka sianlihan ja influenssan välillä ei ollut todettu olevan mitään yhteyttä. Lisäksi Air Francen miehistö kieltäytyi lentämästä Meksikoon influenssan pelossa. Sikainfluenssa-nimityksen ongelmallisuus tuotiin esille ja seuraavana päivänä maailman terveysjärjestö WHO luopuikin sikainfluenssa-nimityksestä. Sikainfluenssa-nimitystä käytettiin kuitenkin jo yleisesti ympäri maailmaa eikä WHO:n päätös vaikuttanut juuri millään tavalla edes toimittajien kielenkäyttöön.

Espanja rekisteröi ensimmäisen tartunnan ilman matkustusta Meksikoon **30. huhtikuuta** ja seuraavana päivänä influenssan kerrottiin tarttuneen ihmisestä toiseen Saksassa, Britanniassa ja Kanadassa. Seuraavien päivien aikana uusia maita liittyi

joukkoon päivittäin. Suomeen sikainfluenssan epäiltiin iskevän kuitenkin vasta syksyllä. Meksikossa sairastuneiden määrä kasvoi entisestään, tosin **2. toukokuuta** sikainfluenssan todettiin olevan ehkä pelättyä lievempi. Myös sikainfluenssan taloudelliset seuraukset alkoivat selvitä: Mexico Cityssä liikevaihto supistui puoleen tavallisesta ja suurimman hinnan työnseisauksesta näyttivät maksavan työntekijät. El Universalissa kritisoitiin sikainfluenssan tiedotusta, Meksikon valtiovarainministeriötä, joka ei ollut perustanut laboratorioita Meksikoon WHO:n pyynnöistä huolimatta, ja terveysministeriä, joka hidasteli influenssaan menehtyneiden määrän oikaisussa.

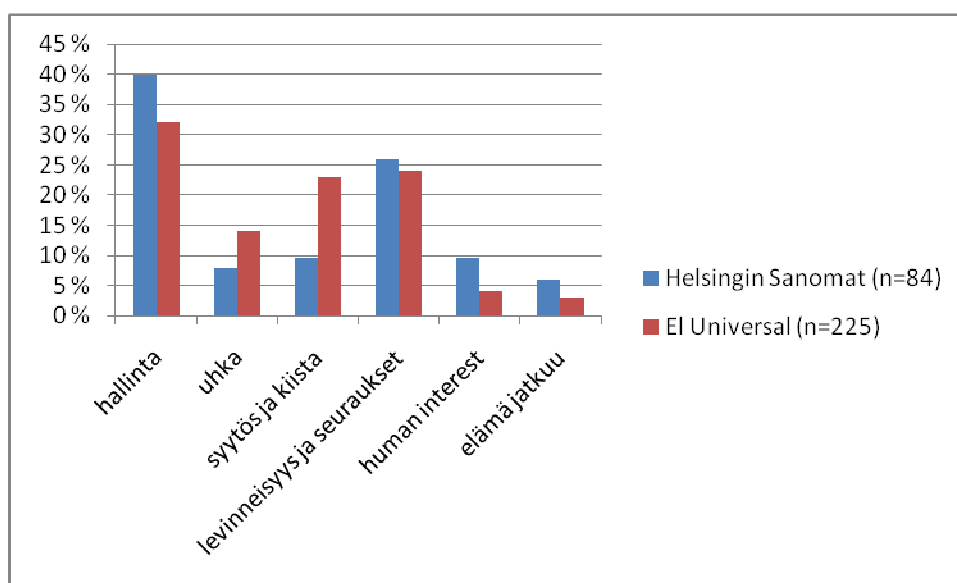
Toukokuun alussa Meksiko ja meksikolaiset alkoivat kokea syrjintää ja välit Meksikon ja matkustusrajoitteita ja karanteeneja asettaneiden maiden välillä kiristyivät. Erityisen kireiksi muodostuivat välit Meksikon ja Kiinan välillä Kiinan suunnitellussa Meksikonlentojen keskeytystä ja sulkiessa matkailijoita hotelliin sikainfluenssaepäilyn takia. Meksiko suositteli kansalaisiaan välttämään Kiinaan matkustamista ja vetosi muihin maihin syrjinnän ehkäisemiseksi ja lopettamiseksi. Kiina ei kuitenkaan lopettanut hotellivieraiden karanteenia ennen kuin viikko oli kulunut. Sikainfluenssan todettiin alkaneen aiemmista tiedoista poiketen ehkä Yhdysvalloista Meksikon sijaan.

5. toukokuuta Yhdysvaltojen kerrottiin olevan ”varovaisen optimistinen” sikainfluenssan laantumisen suhteen ja se avasi koulunsa. Myös Meksiko yritti vähitellen jättää sikainfluenssan taakseen ja palata arkeen. Yhdysvaltalaiset tutkijat totesivat sikainfluenssan kalpenevan monille vuosittaisille epidemioille. Maailman terveysjärjestö WHO kuitenkin kehotti erityisesti eteläisen pallonpuoliskon maita pysymään varuillaan talven lähestyessä. Aineiston viimeiseen uutispäivään **7. toukokuuta** mennessä influenssa A:ta oli WHO:n mukaan esiintynyt 23 maassa yhteensä 1893 tapausta.

5.3 Sikainfluenssan kehykset suomalaisissa ja meksikolaisissa verkkouutisissa

Sikainfluenssasta uutisoidessaan Helsingin Sanomat ja El Universal käsittelevät aihetta kuuden erilaisen kehyksen kautta. Nämä kehykset ovat **hallinta, uhka, syytös ja kiista,**

levinneisyys ja seuraukset, human interest sekä **elämä jatkuu**. Vaikka molempien aineistojen uutisoinnissa käytettiin samoja kehyksiä, niiden esiintymismäärissä ja sisällöissä oli joitakin eroja. Kuvio 1 havainnollistaa hallitsevien kehysten prosentuaalista jakaumaa eri aineistoissa. Siinä esitetyt prosentuaaliset osuudet ovat nähtävissä myös liitteen 3 taulukossa 1, josta käyvät ilmi myös tarkat lukumäärät prosenttien taustalla. Prosentit on pyöristetty lähimpään kokonaislukuun sekä kuviossa että liitteessä.

Kuvio 1. Hallitsevien kehysten prosentuaalinen jakauma aineistossa

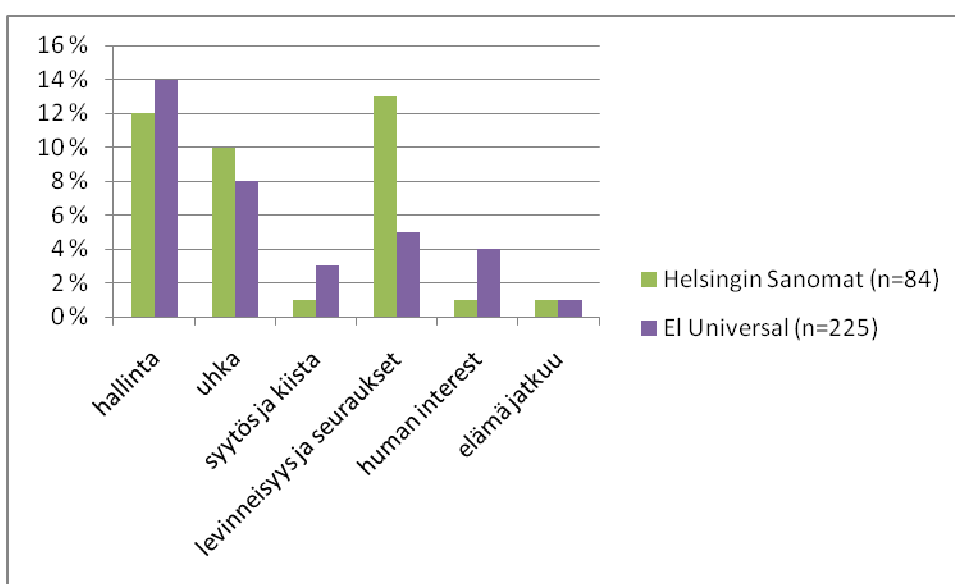
Kuvio 1 osoittaa, että erityisesti Helsingin Sanomien sikainfluenssauutisointia dominoi hallinnan kehys. Kahden ensimmäisen viikon aikana 40 prosentissa Helsingin Sanomien sikainfluenssauutisista hallitseva kehys oli hallinnan kehys. El Universalin sikainfluenssauutisissa hallinnan kehys oli samoin yleisin, mutta ei niin yleinen kuin Helsingin Sanomissa. El Universalissa hallinnan kehys oli hallitseva kehys 32 prosentissa jutuissa.

Yksi keskeisimmistä eroista kehysten esiintymismäärissä Helsingin Sanomien ja El Universalin välillä on se, että syytöksen ja kiistan kehys on hallitseva kehys 23 prosentissa El Universalin jutuissa, kun taas Helsingin Sanomissa se on hallitseva kehys vain 9,5 prosentissa uutisista. Myös uhan kehys on yleisempi hallitseva kehys El

Universalin aineistossa kuin Helsingin Sanomien aineistossa. Sen sijaan human interest ja elämä jatkuu -kehukset ovat hieman yleisempiä hallitsevina kehyksinä Helsingin Sanomissa kuin El Universalissa.

Hallitsevien kehysten ohella jutuissa esiintyy toissijaisia kehyksiä, joiden tehtävänä on pääasiassa tukea ja tasapainottaa hallitsevaa kehystä. Toissijaisten kehysten määrä vaihtelee aineistossa nolasta kolmeen jutusta riippuen. Kaikissa jutuissa hallitsevan kehysten ohella ei siis välttämättä esiinny yhtään toissijaista kehystä ja toisissa niitä esiintyy jopa useita. Kuvio 2 esittää toissijaisten kehysten prosentuaalisia esiintymismääriä koko aineistossa. Kuviossa 2 havainnollistetut prosenttimäärät sekä tarkat lukumäärät, joista prosentit on laskettu käyvät ilmi myös liitteen 3 taulukossa 2. Sekä kuviossa että liitteessä prosentit on pyöristetty lähimpään kokonaislukuun.

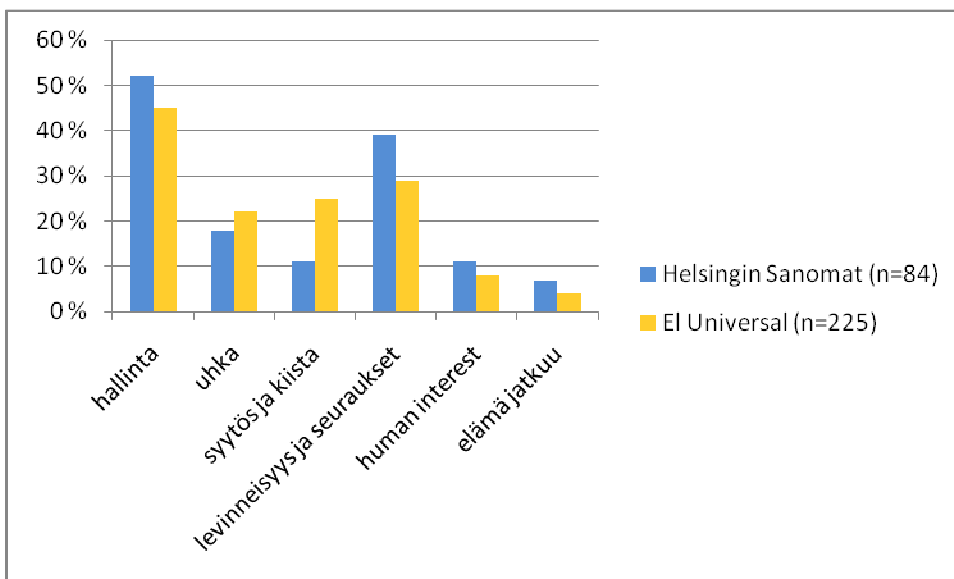
Toissijaisten kehysten esiintymismäärissä on hyvin pieniä eroja aineistojen välillä. Merkittävin ero on levinneisyyden ja seurausten kehysten esiintymisessä. Se esiintyy toissijaisena kehysenä 13 prosentissa Helsingin Sanomien uutisista, mutta vain 5 prosentissa El Universalin uutisista. Huomattavaa toissijaisten kehysten esiintyvyydessä on myös se, että hallinnan kehys, joka oli yleisin hallitseva kehys molemmissa aineistoissa, on myös yleisin toissijainen kehys koko aineistossa.

Kuvio 2. Toissijaisten kehysten prosentuaalinen esiintyvyys aineistossa

Koska toissijaisten kehysten prosentuaaliset esiintymismäärät ovat hyvin samanlaiset molemmissa aineistoissa, kehysten prosentuaalisessa kokonaisesiintyvyydessä aineistojen välillä ilmenevät erot johtuvat lähinnä eroista, joita esiintyy hallitsevien kehysten välillä (ks. kuvio 1). Tämä tulee esille myös verrattaessa kuvioita 1 ja 3, jolloin huomataan, että kuvio 3 mukaillee pitkälti kuviota 1. Kehysten kokonaisesiintyvyydellä viitataan tässä kuvioon 3 koottuun kehysten prosentuaaliseen esiintyvyyteen, joka kattaa kunkin kehysten esiintymisen aineistossa sekä hallitsevana että toissijaisena kehystenä. Kuviossa 3 havainnollistetut prosenttiluvut ovat nähtävissä myös liitteen 3 taulukosta 3. Prosentit on molemmissa kohdin pyöristetty lähimpään kokonaislukuun.

Kuviossa 3 esitetyt kehysten prosentuaaliset osuudet ovat kyllä suurempia kuin kuviossa 1, mutta eri kehysten prosentuaaliset esiintymismäärät suhteessa toisiinsa ovat molemmissa tapauksissa lähes samat. Ainoastaan Helsingin Sanomien aineistossa kehysten yleisyys on muuttunut niin, että hallitsevat ja toissijaiset kehuksetkin huomioon otettaessa uhan kehys on yleisempi kuin syytöksen ja kiistan kehys ja human interest -kehys, kun vain hallitsevat kehukset huomioon otettaessa se oli niitä harvinaisempi.

Kuvio 3. Kehysten prosentuaalinen kokonaisesiintyvyys aineistossa

Uhan ja syytöksen ja kiistan kehukset ovat molemmilla tavoilla mitattuna yleisempiä El Universalin aineistossa, kun taas muut kehukset ovat yleisempiä Helsingin Sanomien aineistossa. Suurin ero kehysten esiintyvyydessä suomalaisen ja meksikolaisen aineiston välillä on syytöksen ja kiistan kehyksessä, 14 prosenttia. El Universalissa syytöksen ja kiistan kehys esiintyy yhteensä 25 prosentissa uutisista ja Helsingin Sanomissa 11 prosentissa uutisista.

Tarkasteltaessa eri kehysten yleisyyttä aineistoittain tulee ilmi joitakin eroja suomalaisen ja meksikolaisen uutisoinnin välillä. Taulukko 1 esittää kehukset yleisimmästä harvinaisimpaan aineistoittain. Taulukossa on huomioitu eri kehysten esiintyminen sekä hallitsevana että toissijaisena kehystenä.

Taulukko 1. Kehukset yleisimmästä harvinaisimpaan aineistoittain

Helsingin Sanomat	El Universal
1. hallinta	1. hallinta
2. levinneisyys ja seuraukset	2. levinneisyys ja seuraukset
3. uhka	3. syytös ja kiista
4. syytös ja kiista	4. uhka
human interest	5. human interest
6. elämä jatkuu	6. elämä jatkuu

Taulukosta 1 käy ilmi, että hallinnan kehys on kaikista kehyksistä selvästi yleisin molemmissa aineistoissa ja levinneisyyden ja seurauksien kehys on toiseksi yleisin. El Universalissa seuraavaksi yleisin kehys on syytöksen ja kiistan kehys, kun taas Helsingin Sanomissa kolmanneksi yleisin kehys on uhan kehys. Myös tästä käy siis ilmi se, että syytökset ja kiistat ovat merkittävä osa El Universalin sikainfluenssauutisointia. Helsingin Sanomissa syytöksen ja kiistan kehys on neljänneksi yleisin yhdessä human interest -kehysten kanssa. El Universalissa neljänneksi yleisin kehys on uhan kehys, jota seuraa human interest -kehys. Kaikista harvinaisin kehys molemmissa aineistoissa on elämä jatkuu -kehys.

Seuraavaksi tarkastelen jokaista aineistoissa esiintyvää kehystä yksitellen tuoden esille niille ominaisia piirteitä. Aineistossa esiintyvät kehukset ovat hallinta (luku 5.3.1), uhka (luku 5.3.2), syytös ja kiista (luku 5.3.3), levinneisyys ja seuraukset (luku 5.3.4), human

interest (luku 5.3.5) sekä elämä jatkuu (luku 5.3.6). Helsingin Sanomien aineiston esimerkkien perässä lukee HS, El Universalin taas U.

5.3.1 Hallinnan kehys

Hallinnan kehys korostaa toimia, joita tehdään sikainfluenssan ehkäisemiseksi ja epidemian hillitsemiseksi. Kehyksessä käytetään usein lähteinä viranomaisia ja he saavat paljon tilaa kehyksessä. Kehyksessä viranomaiset useimmiten pyrkivät rauhoittamaan kansalaisia ja vakuuttamaan heidät siitä, että kaikki mahdollinen tehdään influenssan pysäyttämiseksi. Myös kehys itsessään tukee viranomaisia ja tähtää vakuuttamaan lukijan siitä, että influenssa on kontrollissa. Kehys ei kritisoi viranomaisten toimia vaan keskittyy heidän toimiinsa ja tehokkuuteensa kannustavasti. Kritiikkiä viranomaisia ja muita tahoja kohtaan ilmenee aineistossa, mutta tällöin kehys on kokonaan toinen, kiistan ja syytöksen kehys.

Hallinnan kehys esiintyy hallitsevana kehystenä 40 prosentista Helsingin Sanomien sikainfluenssautisia ja 32 prosentissa El Universalin uutisia. Helsingin Sanomissa hieman yli puolessa jutuista hallinnan kehys esiintyy joko hallitsevana kehystenä tai toisen kehysten ohella, kun taas El Universalissa vastaava luku on hieman alla puolet. Molemmista aineistoista hallinnan kehys on kaikista kehyksistä yleisin. Hallinnan kehysten teemat koskevat usein ennaltaehkäiseviä toimia ja niiden nopeutta, asiantuntijoiden lausuntoja ja hyvää varautumista influenssaan.

Suomalaisissa uutisissa suuri osa hallinnan kehysten aiheista koskee toimia, joita tehdään Suomen ulkopuolella ja niissä toimijana on usein maailman terveysjärjestö WHO. Hallinnan kehysten kautta tuodaan kyllä esille myös sikainfluenssaan varautumista Suomessa, mutta niillä on hallinnan kehyksessä kuitenkin melko pieni rooli. Meksikolaisia asiantuntijoita ja viranomaisia suomalaisessa uutisoinnissa esiintyy hyvin vähän. Meksikolaisessa uutisoinnissa hallinnan kehys tuo esille erityisesti Meksikon viranomaisten toimia sikainfluenssaepidemian hallitsemiseksi ja siinä myös edellytetään kansalaisilta varotoimia toisin kuin suomalaisissa uutisissa. Epidemian esiintymisalueella Meksikossa sikainfluenssautisointi keskittyy hallinnan kehysten

kautta ennen kaikkea kriisin hoitoon, kaukana Suomessa taas sen ennaltaehkäisyyn ja seurantaan muissa maissa.

Esimerkeissä 1, 2 ja 3 tulee esille nopean toiminnan ja tehokkuuden korostus ja viranomaisten merkittävä rooli osana hallinnan kehystä. Viranomaiset esitetään hallinnan kehyksessä vastuullisina toimijoina, jotka ovat paitsi nopeita ja tehokkaita (esimerkit 1 ja 2) myös vastuullisia ja perusteellisia (esimerkki 3).

- (1) Maailmanterveysjärjestö WHO on varautunut **nopeisiin toimiin** Meksikon influenssaepidemian vuoksi. (HS 24.4.)
- (2) Peruspalveluministeri Paula Risikon (kok. mukaan EU-maiden terveysviranomaiset pitävät aiheesta puhelinkokouksen **vielä tänään** (HS 26.4.)
- (3) Meksikon terveysministeri José Angel Córdova **lupasi** myöhään maanantaina, että viranomaiset selvittävät epäilyt epidemian alkulähteestä **perin pohjin**. (HS 28.4.)

Hallinnan kehyksessä korostuvat varotoimet ja hallinnolliset keinot. Kehys kertoo, mitä aiotaan tehdä ja mitä kansalaisilta vaaditaan. Meksikolaisessa aineistossa korostuu suomalaista aineistoa enemmän kansalaisten rooli epidemian hillitsemisessä. Kuitenkin siitä huolimatta, että kansalaisilta odotetaan ennaltaehkäiseviä toimia, uutiset useimmiten esitetään myös meksikolaisessa aineistossa viranomaisen kautta eikä kansalaisia esitetä samaan tapaan aktiivisina toimijoina. Esimerkissä 4 nostetaan jälleen keskeiseksi toimijaksi viranomainen, kansalaisen on vain seurattava ohjeita ja määräyksiä.

- (4) La Secretaría de Salud (Ssa) dio a conocer que el país vive una epidemia de influenza, y determinó suspender las clases en todas los niveles educativos públicos y privados, desde el preescolar hasta las universidades. [Terveysministeriö tiedotti, että maa elää influenssaepidemiaa ja määräsi koulut suljettaviksi kaikilla julkisilla ja yksityisillä koulutusasteilla esikoulusta yliopistoihin.] (U 24.4.)

Hallinnan kehyksessä perustellaan tiettyjä toimia kertomalla asioista, joita ne mahdollistavat. Esimerkissä 5 kerrotaan hätätilan julistamisesta, mikä sanavalintana

viittaisi uhan kehukseen. Kuitenkin uutisessa korostetaan hätätilan julistusta ennen kaikkea hallinnollisena keinona saada varoja sairauden torjuntaan. Kyseessä on siis hallinnan kehys. Myös esimerkki 6 kertoo siitä, kuinka nyt tehtävä hallinnollinen toimi mahdollistaa tietyt toimet tulevaisuudessa. Tässä vahvistuu samalla luvussa 3.1.2 Sairaudet mediassa todettu seikka, ettei ole myöskään käytännön toimien kannalta yhdentekevää, kuinka sairaus luokitellaan ja representoidaan.

- (5) Yhdysvallat aikoo julistaa terveydenhuollon hätätilan sikainfluenssan takia. Julistus tarkoittaa sitä, että taudin torjuntaan saadaan varoja liittovaltion kassasta. (HS 26.4.)
- (6) Sikainfluenssa on lisätty yleisvaarallisten tartuntatautien listalle. Tällaisen taudin saanut voidaan määrätä eristettäväksi tai olemaan esimerkiksi pois töistä. (HS 29.4.)

Hallinnan kehyksessä tuodaan esille myös muiden maiden toimia influenssan leviämisen ehkäisemiseksi ja Meksikon tukemiseksi erityisesti taloudellisesti, kuten esimerkissä 7. Esimerkissä 8 kerrotaan maiden asettamista lentoliikenteen rajoituksista poikkeuksellisesti hallinnan kehyksessä. Melko pian lentorajoitusten astuttua voimaan lentokielloista uutisoitiin poikkeuksetta syytöksen ja kiistan kehysten kautta.

- (7) España donará un millón de euros [Espanja lahjoittaa miljoona euroa] (U 29.4.)
- (8) Kiina kertoo kieltävänsä lentoliikenteen Meksikosta Shanghaihin sikainfluenssan takia. Myös useat Etelä-Amerikan maat ovat keskeyttäneet tai rajoittaneet Meksikon-lentoja. (HS 2.5.)

Hyvää valmistautumista influenssaan ja edellytyksiä sen torjuntaan toistetaan hallinnan kehyksessä paljon. Valtioiden päämiehet ja ministerit antavat äänensä hallinnan kehyksessä vakuutellen ja rauhoitellen kansaa kuten esimerkeissä 9, 10 ja 11.

- (9) Yhdysvaltain presidentti Barack Obama vakuuttaa, että paniikkiin ei ole aihetta sikainfluenssan takia. (HS 30.4.)
- (10) Córdova Villalobos consideró además que existe suficiente cantidad de antivirales para hacer frente a esta epidemia. [Córdova Villalobos piti

lisäksi viruslääkkeiden määrää riittävänä tämän epidemian kohtaamiseen.] (U 25.4.)

- (11) Ulkoministeri Alexander Stubbin mukaan Suomen ja koko EU:n pitää välttää "ylipanikoitumista" sikainfluenssan takia. (HS 27.4.)

Esimerkissä 12 puhujana on lääketieteen asiantuntija ja sikainfluenssaa verrataan lintuinfluenssaan korostaen eroa näihin sairauksiin varautumisen välillä. Esimerkissä 13 tuodaan hieman samansuuntaisesti esille aiempien pandemiauhkien positiivisia vaikutuksia.

- (12) "Ollaan **ihan eri tilanteessa** kuin silloin, kun lintuinfluenssasta alettiin puhua. Nyt Suomi on **pullollaan** lääkkeitä, jotka tekevät tähän", sanoo Tampereen yliopistollisen sairaalan tartuntataudeista vastaava osastonylilääkäri Jukka Lumio. (HS 27.4.)
- (13) Aiemmat pandemiauhat (SARS, lintuinfluenssa) ovat saaneet sairaalat varustamaan lisää eristyshuoneita kymmenen viime vuoden aikana. (HS 29.4.)

Esimerkissä 12 sanat *ihan eri tilanteessa* painottavat sitä, että tilanne on täysin toinen sikainfluenssan kuin lintuinfluenssan aikana eikä näitä sairauksia ja niiden muodostamaa uhkaa ole ollenkaan mielekästä rinnastaa. Sana *pullollaan* taas vahvistaa hallinnan kehystä luomalla vaikutelman siitä, että lääkkeitä on todella paljon, niitä riittää kaikille eikä siis mitään hätää ole. Sanat esiintyvät lääkärin suorassa lainauksessa, mutta toimittaja on päättänyt valita sen juttuunsa ja näin päättänyt tietoisesti tai tiedostamattaan tukea hallinnan kehystä. Influenssan välittömien seurausten lisäksi hallinnan kehyksessä tuodaan esille taloudellisten seurausten hallintaa kuten esimerkeissä 14 ja 15.

- (14) Ekonomistit pyrkivät maanantaina tynnyttelemään pelkoja siitä, että Meksikosta alkanut sikainfluenssa saisi jo valmiiksi rutisevat maailmantalouden rattaat kokonaan jumiin. (HS 27.4.)
- (15) "Keskeytymme nyt nopeimpaan mahdolliseen elvyttämiseen", Calderón sanoi ja lupasi tarkentaa paketin sisältöä lähipäivinä. (HS 5.5.)

Tehokkuutta korostetaan myös sikainfluenssan hoidosta puhuttaessa kuten esimerkissä 16. Esimerkissä 17 taas tulee esille yksi hallinnan kehyksessä esiintyvä retorinen keino: suuret luvut.

- (16) Kaikki sairastuneet ovat ministerin mukaan paranemassa **tehokkaan** lääkityksen ansiosta. (HS 1.5.)
- (17) **Sadat tai jopa tuhannet** virustutkijat ovat selvittäneet viime viikkoja H1N1-viruksen rakennetta. (HS 4.5.)

Tehokkuuden, asiantuntijuuden ja ennaltaehkäisevien toimien korostamisesta huolimatta hallinnan kehyksen ei anneta tuudittaa lukijaa liialliseen turvallisuuden tunteeseen. Esimerkissä 18 kerrotaan rokotteesta mutta seuraavassa virkkeessä huomautetaan, että suuret määrät rokotteita eivät valmistu hetkessä. Esimerkissä 19 taas kerrotaan, että epidemia on kontrollissa, mutta samalla korostetaan ennaltaehkäiseviä toimia.

- (18) WHO:n mukaan USA:ssa on jo alettu kehittää rokotetta sikainfluenssaa vastaan. Ensimmäiset erät virusta saattavat olla valmiita noin puolen vuoden kuluttua. Suurien määrien valmistamiseen kuluu kuitenkin useampia kuukausia. (HS 27.4.)
- (19) Dijo que la epidemia está controlada, “pero hay que reforzar las medidas preventivas”. [Hän sanoi, että epidemia on hallinnassa ”mutta ennaltaehkäiseviä toimia on tehostettava”.] (U 24.4.)

Hallinnan ja uhan kehys usein seuraavat ja täydentävät toisiaan aineistossa. Esimerkeissä 18 ja 19 hallinnan ja uhan kehys toimivat yhdessä niin, ettei lukija odota liikoja rokotteiden valmistajilta eikä unohda epidemian ennaltaehkäiseviä toimia. Uhan ja hallinnan kehykset esiintyvät usein samassakin jutussa, mikä on hyvin ymmärrettävää. Uhka oikeuttaa varotoimet ja toisaalta uhan kehyksellä voidaan tähdätä siihen, etteivät ihmiset olisi liian positiivisia ja ehkä luopuisi varotoimista, vaikka epidemian kerrottaisiinkin olevan hallinnassa. Tällä tavoin hallinnan ja uhan kehykset siis tasapainottavat toisiaan esiintyessään samassa uutisessa.

Taulukko 2. Hallinnan kehyyksen piirteet

sanoma	viranomaiset tekevät kaikkensa hallitakseen sikainfluenssaa
teemat	viranomaisten toimet ja niiden tehokkuus, sikainfluenssan ennaltaehkäisy, muiden maiden tuki Meksikolle, hyvä valmistautuminen sikainfluenssaan, edellytykset sikainfluenssan torjuntaan
kielelliset piirteet	vertailu aiempiin sairauksiin, liioittelu, tehokkuutta korostavat sanavalinnat, luvut
tavoite	kansalaisten rauhoittelu, paniikin välttäminen, positiivinen vaikutelma viranomaisista

Taulukkoon 2 olen koonnut hallinnan kehyykselle keskeiset piirteet. Teemat ja kielelliset piirteet yhdessä luovat kehyyksen, joka painottaa sikainfluenssan hallittavuutta. Näin myös hallinnan kehys itsessään osallistuu sikainfluenssan hallintaan.

5.3.2 Uhan kehys

Uhan kehyyksessä sikainfluenssa esitetään ennen kaikkea uhkaa ja pelkoa aiheuttavana tekijänä. Uhan kehys esiintyy hallitsevana kehyyksenä 8 prosentissa Helsingin Sanomien aineistossa ja 14 prosentissa El Universalin aineistoa. Hallitsevana tai toissijaisena kehyyksenä uhan kehys esiintyy Helsingin Sanomien aineistossa yhteensä 18 prosentissa jutuista ja 22 prosentissa El Universalin jutuista. Uhan kehys on siis hieman yleisempi meksikolaisissa sikainfluenssautisissa kuin suomalaisissa. Muuten uhan kehyyksessä suomalaisen ja meksikolaisen aineiston välillä ei ole juuri eroa.

Uhan kehys painottaa viruksen uutuutta ja epätyypillisyyttä, mikä vahvistaa uhan vaikutelmaa. Uhan kehyykselle ovat tyypillisiä spekulatiot, epätietoisuuden korostaminen ja kauhukuvat siitä, mitä influenssa pahimmillaan voi aiheuttaa. Erilaiset pelon kuvaukset tukevat uhan kehystä. Myös erilaisilla sanavalinnoilla ja metaforilla on uhan kehyyksessä merkittävä rooli. Esimerkit 20, 21 ja 22 havainnollistavat metaforia, joita uhan kehyyksessä käytetään.

- (20) WHO lähetti apua sikainfluenssan **riivaamaan** Meksikoon (HS 24.4.)
- (21) Nuevo virus **golpea** a zona metropolitana; recomiendan evitar lugares

concurridos [Uusi virus lyö suurkaupunkialuetta; yleisten paikkojen välttämistä suositellaan] (U 24.4.)

(22) Meksiko **taistelee** sikainfluenssan leviämistä vastaan (HS 24.4.)

Esimerkissä 20 esiintyvä sana *riivaamaan* kuuluu alunperin uskonnolliseen sanastoon ja myöhemmin siitä on tullut myös osa kauhuelokuvien ja -kirjallisuuden sanastoa. Tässä *riivaaminen* on tuotu metaforan kautta sikainfluenssautisen osaksi. Sikainfluenssa esitetään tässä siis juuriaan myöten pahana ilmiönä, joka henkivaltojen lailla aiheuttaa kärsimystä Meksikossa. Esimerkeissä 21 ja 22 sikainfluenssaan liitettävät assosiaatiot eivät ole juuri sen positiivisempia. Esimerkissä 21 käytetään väkivallan metaforaa ja esimerkissä 22 sodan metaforaa, joka on yleinen sairauksista puhuttaessa.

Metaforien lisäksi myös nimitykset kuten esimerkissä 23 esiintyvä *kulkutauti* rinnastaa sikainfluenssan muihin kulkutauteihin ja korostaa sen kautta uhkaa. Nimityksenä kulkutauti tuo helposti mieleen kuolemaa laajalle kylväneet rutot, joita historiassa on esiintynyt. Myös esimerkissä 24 sikainfluenssan kuvailu pelätyksi taudiksi lisää uhkan ja pelon vaikutelmaa. Jos tautia kerrotaan pelättävän, lukija todennäköisesti ajattelee, että tauti todella on uhkaava ja sitä on syytäkin pelätä.

(23) Maailma on varuillaan **kulkutaudin** takia (HS 3.5.)

(24) Meksikossa **pelätty tauti** on tarttunut **yli tuhanteen** ihmiseen. (HS 24.4.)

Esimerkissä 24 käytetään luvussa 3.3 Mediahype ja mediahysteria mainittuun tapaan lukuja tietyn vaikutelman luomiseksi. Tässä tapauksessa sanat *yli tuhanteen* korostavat uhkaa.

Uhan kehyksessä tuodaan usein esille viruksen epätyypillisyyttä ja virukseen liittyvää epätietoisuutta. Esimerkeissä 25 ja 26 kuitenkin korostetaan uhkaa myös antamalla asiantuntijan todeta sen vakavuus. Erityisesti esimerkissä 26 sanat *no tiene dudas (ei ole epäilystäkään)* painottaa tapahtuman väistämättömyyttä ja *lo peor está por llegar (pahin on edessä)* sitä, että tilanne on jo nyt paha mutta vielä pahempaa on odotettavissa.

- (25) Margaret Chanin mukaan sikainfluenssaepidemia on **erittäin vakava**, koska taudista tiedetään vähän. (HS 24.4.)
- (26) Es imposible saber el comportamiento que seguirá el virus en los próximos días, afirma John Barry, experto mundial en el tema, pero **no tiene dudas** de que **lo peor está por llegar**. [On mahdotonta tietää viruksen käyttäytymistä seuraavien päivien aikana, vahvistaa aiheen asiantuntija John Barry, mutta hänellä ei ole epäilystäkään siitä, että pahin on edessä.] (U 29.4.)

Esimerkissä 27 tulee esille se, miten uhan kehyksessä korostetaan influenssaviruksen tavallisesta poikkeavaa luonnetta. Esimerkissä 28 tätä viruksen poikkeavaa luonnetta ja uhkaavuutta esitetään lisäksi kertomalla kuolonuhrien poikkeuksellisesta iästä.

- (27) H1N1 on **tavallisesta poikkeava** influenssavirus (HS 26.4.)
- (28) Asiantuntijoita huolestuttaa se, että suurin osa kuolonuhreista on 20–40-vuotiaita aikuisia. Tällä ikäryhmällä pitäisi olla paras vastustuskyky sairauksiin. (HS 26.4.)

Esimerkissä 29 spekuloidaan sikainfluenssan leviämistä ja maalaillaan uhkakuvia. Se, että influenssa voi levitä *minne tahansa* tarkoittaa myös Suomea ja lukijan omaa elinympäristöä. Samoin esimerkissä 30 tuodaan esille mahdollisia seurauksia. Kehyksellä halutaan näin viestittää, että influenssa todella on uhka. Esimerkissä 31 uhkan kehys rakentuu kertomalla, että viruksen toinen aalto on aina ollut ensimmäistä tappavampi. Tämä saa lukijan ajattelemaan, että näin on myös nyt.

- (29) WHO:n mukaan sikainfluenssa voi levitä **minne tahansa** lentomatrustajien mukana. (HS 27.4.)
- (30) Un agravamiento significativo de un brote de influenza potencialmente fatal en México **podría** dañar severamente la economía de México. [Mahdollisesti tappavan influenssa-aallon merkittävä paheneminen Meksikossa voisi vahingoittaa vakavasti Meksikon taloutta.] (U 25.4.)
- (31) Esta segunda oleada **siempre** ha resultado **más letal** que en su primera aparición. ¿La causa? La impredecible mutabilidad del virus. [Tämä toinen aalto on aina osoittautunut tappavammaksi kuin ensimmäinen. Syy? Viruksen ennakoimaton muuttuvuus.] (U 1.5.)

Yksi uhan kehyyksen piirre on verrata tai rinnastaa sikainfluenssa aiempiin sairauksiin. Esimerkissä 32 sikainfluenssalla esitetään olevan potentiaalia moderniksi versioksi paiserutosta. Esimerkissä 33 sikainfluenssa taas liitetään hepatiitti A:han, aivokalvontulehdukseen ja tuberkuloosiin. Kaikki nämä rinnastukset ovat hyvin vahvoja ja tekevät lukijalle selväksi, ettei sikainfluenssa ole mikään pikkujuttu vaan tappava tauti.

- (32) El autor del libro, *The Great Influenza*, asegura que estamos en una carrera contra el tiempo: si no encontramos la vacuna en los próximos meses el mundo podría enfrentar **una versión moderna de la peste bubónica**. [Kirjan *The Great Influenza* kirjoittaja vakuuttaa, että kilpailemme aikaa vastaan: jos emme saa rokotetta seuraavien kuukausien aikana, maailma saattaa kohdata modernin version paiserutosta.] (U 29.4.)
- (33) Muita rekisterissä olevia yleisvaarallisia tartuntatauteja ovat muun muassa **hepatiitti A, meningokokin aiheuttama aivokalvontulehdus ja tuberkuloosi**. (HS 29.4.)

Uhan kehyyksessä tuodaan myös esille influenssaepidemian vaikutuksia ja ihmisten reaktioita lähinnä sikainfluenssan ensisijaisella esiintymisalueella Meksikossa. Esimerkeissä 34, 35 ja 36 toistuvat sanat pelko ja pelästynyt. Esimerkissä 37 mainitaan jopa paniikkiostokset.

- (34) 20 miljoonan asukkaan pääkaupungissa tauti on aiheuttanut **pelkoa ja epätietoisuutta**. (HS 24.4.)
- (35) “Es más grave de lo que dice el gobierno. pero ocultan cosas para no asustarnos”, aseguraba un **asustado** vendedor de frutas. [“Se on vakavampi kuin hallitus sanoo. Mutta he peittelevät asioita, jotta eivät säikäyttäisi meitä”, vakuutti pelästynyt hedelmien myyjä.] (U 26.4.)
- (36) La gente aquí está intranquila, en algunos casos hasta **temerosa** ante la posibilidad de que se expanda dicho virus. [Ihmiset täällä ovat rauhattomia, joissain tapauksissa jopa pelokkaita sen mahdollisuuden edessä, että virus leviäisi.] (U 1.5.)
- (37) **Compras de pánico** en supermercados [Paniikkiostoksia supermarketeteissa] (U 27.4.)

On huomattavaa, että uhan kehyksessä ei pyritä tyyntyttelemään pelkoja ja luomaan turvaa. Sen sijaan kehyksessä vain todetaan uhka, esitetään se faktana uutisoinnin kautta ja jossain tapauksissa myös painotetaan ja korostetaan sitä tietoisesti. Joissain tapauksissa sikainfluenssa myös nimetään suoraan uhaksi tai uhkaavaksi kuten esimerkeissä 38 ja 39.

- (38) "Vaikka useimmissa maissa tautia ei vielä ole, hälytystason nostamisella haluamme korostaa, että tilanne on **uhkaava** ja aikaa ehkäisevien toimien suunnittelulle ja toteuttamiselle on vähän", Chan sanoi. (HS 30.4.)
- (39) Taudin kehittymistä pandemiaksi pidetään todennäköisenä **uhkana**. (HS 3.5.)

Kuten mainitsin jo hallinnan kehysten yhteydessä, hallinnan ja uhan kehukset usein limittyvät ja tukevat toisiaan. Esimerkissä 40 ensin kerrotaan, miten influenssaa pyritään hallitsemaan ja sen jälkeen kuitenkin todetaan tavoite todella vaikeaksi. Näin siis ensin annetaan toivoa ja osoitetaan influenssan hallittavuutta, mutta heti perään hallinnan kehys jää uhan kehysten varjoon. Esimerkissä 41 sitä vastoin kerrotaan ensin sikainfluenssasta uhan kehysten kautta (se näyttää leviävän helpommin kuin lintuinfluenssa) mutta tärkeimmäksi kehukseksi nousee kuitenkin hallinnan kehys, joka vakuuttaa, ettei tauti vaikuta kuitenkaan olevan yhtä kuolettava kuin lintuinfluenssa.

- (40) Aunque el Distrito Federal y el estado de México buscarán adquirir vacunas para su aplicación entre los ciudadanos, la tarea será "muy difícil" [Vaikka liittopääkaupunki ja Mexican osavaltio pyrkivät saamaan rokotteita kaupunkilaisille, tehtävä on "todella vaikea"] (U 24.4.)
- (41) Sikainfluenssa näyttää leviävän helpommin kuin muutama vuosi sitten pelottanut lintuinfluenssa. Alustavien tietojen mukaan näyttää kuitenkin siltä, että tauti ei ole yhtä kuolettava. (HS 27.4.)

Vaikka osa uhan kehyksessä esiintyvistä sanavalinnoista ilmiselvästi korostaa uhkaa, selviä ylilyöntejä aineistossa ei juuri esiinny. Tätä voi selittää se, että aineisto on kerätty "vakavista" sanomalehdistä, jotka todennäköisesti pyrkivät välttelemään sensaationhakuisuutta. Luultavasti uhan kehys ja sen kärjistetty käyttö ovat yleisempiä iltapäivälehdissä.

Taulukko 3. Uhan kehyn piirteet

sanoma	sikainfluenssa on uhka
teemat	viruksen uutuus ja epätyypillisuus, epätietoisuus, uhka, pelko
kielelliset piirteet	pelon kuvaukset, taistelun ym. negatiiviset metaforat, uhkaa luovat sanavalinnat, rinnastukset vakaviin sairauksiin ja kulkutauteihin
tavoite	korostaa uhkaa, saada kansalaiset varuilleen

Taulukkoon 3 olen koonnut uhan kehyn keskeiset piirteet. Uhan kehyksessä erityisen tärkeitä ovat sen kielelliset piirteet, jotka systemaattisesti korostavat uhkaa. Pelon kuvaukset, metaforat ja rinnastukset muihin sairauksiin osoittautuvat tehokkaaksi keinoksi rakentaa kuvaa sikainfluenssasta uhkana.

5.3.3 Syytöksen ja kiistan kehys

Syytöksen ja kiistan kehyksessä korostuu vastuu. Syytöksen ja kiistan kehyksessä yksi tai useampi toimija katsoo asian tai tapahtuman vastuulliseksi osapuoleksi tietyn henkilön, yrityksen, viranomaisen tai jopa maan ja syyttää sitä tapahtuneesta tai siihen liittyneistä laiminlyönneistä. Kiista asiasta tulee silloin, kun syytetty osapuoli asettuu puolustuskannalle ja mahdollisesti vastaa syytökseen syyttämällä toista osapuolta. Joissain tapauksissa lehtijutun kirjoittajakin asettuu jollekin kannalle, useimmissa kuitenkin ei.

Syytöksen ja kiistan kehys esiintyy hallitsevana kehysenä 10 prosentista Helsingin Sanomien sikainfluenssauutisia ja 23 prosentissa El Universalin uutisia. Helsingin Sanomissa hieman useammassa kuin joka kymmenennessä jutusta esiintyi syytöksen ja kiistan kehys joko hallitsevana kehysenä tai toissijaisena kehysenä, kun taas El Universalissa syytöksen ja uhan kehys esiintyi jopa joka neljännessä sikainfluenssauutisessa. Ero kehyn esiintyvyydessä on merkittävä ja viittaa siihen, että El Universalin sikainfluenssauutisoinnissa on jokseenkin tyypillistä etsiä syyllistä asioille ja tapahtumille. Ero saattaa johtua siitä, että meksikolainen uutisointi tapahtui epidemian esiintymisalueella, minkä vuoksi syyllisten etsiminen tapahtumille saatettiin nähdä tarpeellisemmaksi kuin Suomessa, jossa sikainfluenssa ei samaan tapaan vaikuttanut ihmisten arkipäivään. Toisaalta myös syrjinnän tema, joka yleensä esiintyi

juuri syytöksen ja kiistan kehyksessä, oli huomattavasti enemmän esillä El Universalissa kuin Helsingin Sanomissa, mikä saattaisi selittää syytöksen ja kiistan kehyyksen yleisyyttä El Universalissa.

Kuten monissa kriiseissä, myös sikainfluenssaepidemian aikana, syytökset viranomaisia kohtaan olivat mediassa yleisiä. Erityisesti El Universal näki tarpeelliseksi kritisoida yhtä jos toistakin toimijaa. El Universal myös kohdisti syytöksen tarkemmin esimerkiksi Meksikon valtiovarainministeriöön tai terveysministeriin, kun taas Helsingin Sanomat syytti epämääräisemmin vain Meksikoa. Sikainfluenssautisoinnissa kritiikki kohdistuu useimmiten viranomaisten päätöksiin, toimiin tai niiden puutteeseen. Esimerkissä 42 syytöksen kohteeksi on joutunut Meksikon terveysministeriö ja erityisesti valtiovarainministeriö, joka ei myöntänyt varoja laboratorion perustamiseen, vaikka meksikolainen, valtion omistuksessa oleva rokotevalmistaja Birmex oli ehdottanut yhteistyötä rokotevalmistaja Sanofi Pasteurin kanssa influenssarokotteen kehittämiseksi. Esimerkissä 43 tuodaan esille sitä, että WHO pyysi laboratorioita Meksikoon jo vuodesta 1999 lähtien.

- (42) Desde hace tres años, Birmex sugirió a la Secretaría de Salud conformar una alianza estratégica con Sanofi Pasteur para producir la vacuna contra la influenza. Pero Hacienda decidió no otorgar los fondos que se requerían para comprarle a dichos laboratorios una planta de farmacéuticos con un valor de 244.4 millones de pesos. [Jo kolme vuotta sitten Birmex ehdotti terveysministeriölle strategisen liiton solmimista Sanofi Pasteurin kanssa influenssarokotteen kehittämiseksi. Mutta valtiovarainministeriö päätti olla myöntämättä varoja, joita tarvittiin 244,4 miljoonan peson arvoisen lääketehaan ostamiseen kyseisille laboratorioille.] (U 25.4.)
- (43) OMS pidió laboratorios a México desde 1999 [WHO pyysi laboratorioita Meksikoon vuodesta 1999 lähtien] (U 30.4.)

Esimerkissä 43 syytös ei tule ilmi niin selvästi kuin esimerkissä 42. Kuitenkin erityisesti *desde 1999* (vuodesta 1999 lähtien) muodostaa syytöstä siitä, että Meksikolla on ollut aikaa toimia asiantuntijaorganisaation kehotuksen mukaisesti mutta se ei ole tehnyt niin vaan on ollut välinpitämätön. Samaa välinpitämättömyyttä tuodaan esille esimerkissä 44, jossa jälleen syytetään Meksikon hallitusta laiminlyönneistä.

- (44) La OMS alertó desde abril de casos en Veracruz; gobierno descartó epidemia [WHO varoitti huhtikuusta lähtien tapauksista Veracruzissa; hallitus jätti epidemian huomiotta] (U 3.5.)

Vaikka syytöksen kehys esiintyy useammin meksikolaisessa kuin suomalaisessa aineistossa, joitakin kertoja syytöksen ja kiistan kehys on hyvin ilmeinen myös Helsingin Sanomien sikainfluenssaa uutisoinnissa. Erityisesti sanavalinnoilla on tällöin suuri paino syytöksen ilmentämisessä. Esimerkissä 45 viranomaiset *hukkaavat päiviä* eivätkä huomaa *selvää piikkiä* influenssatapausten määrässä. Esimerkissä 46 Meksikoa syytetään hidastelusta ja se esitetään syynä sille, miksi sikainfluenssan leviäminen on väistämätöntä.

- (45) Viranomaiset näyttävät **hukanneen myös päiviä – tai jopa viikkoja** – virusnäytteiden tutkimisessa. Influenssatapauksissa havaittiin Meksikossa **selvä piikki jo** maaliskuun lopussa, mutta se ei saanut terveystoimittajia varuilleen. (HS 26.4.)
- (46) **Meksikolaisten hidastelun takia** sikainfluenssan leviämistä ei voida enää pysäyttää varhaisella puuttumisella, eli eristämällä tartunnan saaneet ja rokottamalla tartuntavaarassa olevat. (HS 26.4.)

Esimerkissä 47 ja 48 tuodaan esille vastuun välttelyä, hidastelua ja tyhjiä lupauksia. Esimerkissä 48 viitataan sikainfluenssan diagnosoinnissa käytettäviin testeihin, joita Mexican osavaltion kuvernööri Peña Nieto ei ollut lupauksistaan huolimatta vielä toimittanut.

- (47) **Por más de 48 horas** el secretario de Salud, José Ángel Córdova Villalobos, **evitó** informar a la ciudadanía que el número de muertos por influenza porcina era siete y no 20. [Useamman kuin 48 tunnin ajan terveysministeri José Ángel Córdova Villalobos vältteli tiedottamasta kansalaisille, että influenssan vuoksi kuolleiden lukumäärä oli seitsemän eikä 20.] (U 30.4.)
- (48) Peña Nieto **prometió** 60 mil reactivos para detectar el mal, pero **no han llegado** [Peña Nieto lupasi 60 000 reagenssia pahan havaitsemiseen, mutta ne eivät ole saapuneet] (U 1.5.)

Esimerkissä 49 syytös tuodaan esille lainauksessa, joka liittyy vaatimukseen turvata hygienia ja turvallisuus koulussa epidemian aikana. Esimerkissä 50 osansa syytöksistä

saa Meksikon presidentti Felipe Calderón.

- (49) “Alguien no hace su trabajo”, **acusa** la líder; pide a SEP garantizar la infraestructura necesaria [“Joku ei tee työtään”, syyttää johtaja; pyytää opetusministeriötä takaamaan tarvittavan infrastruktuurin] (U 7.5.)
- (50) Mielenosoittajat **syyttivät** presidentti Felipe Calderonia yrityksistä saada poliittista hyötyä influenssakriisistä. (HS 1.5.)

Influenssan alkuperän uutisointiin liittyy harvoja poikkeuksia lukuunottamatta lähes aina syytöksen ja kiistan kehys. Tämän teeman uutisoinnissa tuodaan esille La Glorian kylän asukkaiden syytöksiä Granjas Carroll -sikatilaa vastaan influenssan aiheuttajana ja sianlihatuottajien puolustautumista. Influenssan alkuperä ja Granjas Carrollin osuus siinä esitetään selvästi kiistana, mutta niin Helsingin Sanomat kuin El Universalkin pysyvät kiistan neutraalina osapuolena. Esimerkit 51–55 havainnollistavat syytöksen ja kiistan kehysten käyttöä influenssan alkuperään ja sikatiloihin liittyvien teemojen uutisoinnissa.

- (51) No obstante, el gobernador Fidel Herrera Beltrán **negó** que en la región montañosa de Perote haya iniciado el brote de influenza porcina que aqueja al territorio nacional, y recordó que el mal se ubica en Asia. [Siitä huolimatta kuvernööri Fidel Herrera Beltrán kiisti, että maata kiusaava sikainfluenssa olisi alkanut vuorisella Peroten seudulla ja muistutti, että paha sijaitsee Aasiassa.] (U 28.4.)
- (52) Meksikossa paikallisen pikkukylän asukkaat **syyttävät** suurta sikatilaa maata riivaavan sikainfluenssaepidemian alkulähteeksi. Meksikon tietävästi ensimmäinen tautitapaus on jäljitetty La Glorian kylään, jonka asukkaat ovat jo pitkään valittaneet sikatilaan kuuluvien ulostelampien hygienia- ja hajuhaitoista. (HS 28.4.)
- (53) El PRD en el Congreso de la Unión propondrá la salida de Granjas Carroll de este estado, ante **las acusaciones que pesan contra la empresa** de ser generadora de la epidemia de influenza tipo A que ataca al país. [Vasemmistopuolue PRD esittää kongressissa Granjas Carrollin lähtöä tästä osavaltiosta, niiden syytösten edessä, jotka painavat yhtiötä vastaan (esittäen sen) maahan hyökkäävän influenssa A -epidemian luoja.] (U 1.5.)
- (54) Smithfield Foods ja Meksikon sianlihatuottajien keskusjärjestö **ovat kieltäneet kyläläisten syytökset jyrkästi**. Amerikkalaisyhtiön mukaan

tuotantolaitoksen eläimistä tai henkilökunnasta ei ole löydetty influenssavirusta. (HS 28.4.)

- (55) Aquí la población tiene la idea de que en La Gloria brotó influenza A — inicialmente asociada al cerdo— y **la mayoría acusa del mal a la gigante Granjas Carroll de México**, líder en producción porcícola del país. [Täällä kansa ajattelee, että La Gloria laukaisi alun perin sikaan liitetyn influenssa A:n ja suurin osa syyttää pahasta jättimäistä Meksikon Granjas Carrollia, maan johtavaa sianlihan tuottajaa.] (U 4.5.)

El Universal vahvistaa syytöksen ja kiistan kehystä keskittymällä myös yksittäisten henkilöihin sairaustapauksiin. Joissain tapauksissa syytöksen ja kiistan kehys esiintyy samassa jutussa kuin human interest -kehys. Näin syytökselle saadaan perusteita, aihe tuodaan lähemmäs lukijaa ja hänen tunteisiinsa pyritään vetoamaan. Esimerkissä 56 syytös tuodaan esille sikainfluenssaan sairastuneen Mónica'n kautta. Esimerkissä 57 totuutta vaativat kuolleen lähiomaiset.

- (56) El enojo de Mónica radica en que, cuando acudió al hospital, ya se habían presentado casos de influenza porcina en el Distrito Federal; “entonces por qué no lo detuvieron”. [Mónica'n suuttumus kiteytyy siihen, että kun hän saapui sairaalaan, sikainfluenssatapauksia oli jo esiintynyt liittopääkaupungissa; ”siis miksi he eivät pysäyttäneet sitä”.] (U 29.4.)
- (57) El acta de defunción dice que Juana Toribio murió de neumonía “atípica”; sus familiares **exigen la verdad** [Kuolintodistus sanoo, että Juana Toribio kuoli ”epätyypilliseen” keuhkokuumeeseen; hänen sukulaisensa vaativat totuutta] (U 29.4.)

Sekä Helsingin Sanomissa että El Universalissa tuodaan esille kritiikkiä Egyptin sikojen lahtausta kohtaan. Esimerkissä 58 kerrotaan todellisista motiiveista sikojen teurastuksen taustalla. Esimerkki 59 taas korostaa erityisesti kritiikin laajuutta ja sen perusteita.

- (58) El gobierno de El Cairo busca impulsar un plan para acabar con la convivencia de cristianos con esos animales [Kairon hallitus pyrkii edistämään suunnitelmaa lopettaakseen kristittyjen yhteiselon noiden eläinten kanssa] (U 5.5.)
- (59) Egyptin toimia on kritisoitu maailmalla laajalti. Maailman terveysjärjestön WHO:n mukaan ei ole olemassa mitään todisteita, että siat levittäisivät influenssaa ihmisiin. Sikojen omistajat eivät myöskään

ole aina saaneet luvattuja korvauksia menettämistään eläimistä. (HS 2.5.)

Selvästi merkittävin teema syytöksen ja kiistan kehyksessä on El Universalin uutisoinnissa syrjintä ja rasismi Meksikoa ja meksikolaisia kohtaan maailman eri kolkissa – tai näin kehys ainakin asian esittää. Helsingin Sanomissa Meksikon kerrotaan kyllä syyttävän mm. Kiinaa rasismista mutta Helsingin Sanomat ei käytä yhtä jyrkkää kieltä tämän asian yhteydessä kuin El Universal ja pyrkii olemaan ottamatta kantaa kiistaan. El Universal sen sijaan kertoo selvänä tosiasiana, että karanteeneissa ym. on kyse meksikolaisten syrjinnästä esimerkkien 60–63 tapaan.

- (60) A la par de la pandemia de la influenza A o humana se extiende por el mundo otro virus, **el del rechazo y la discriminación a los mexicanos**. [Yhdessä influenssa A -pandemian kanssa leviää ympäri maailmaa toinen virus, meksikolaisten hyljeksimisen ja syrjinnän virus.] (U 2.5.)
- (61) En Estados Unidos se ha desatado una campaña que pide: “aléjese de los mexicanos”, lo que ha agravado las actitudes de discriminación y racismo hacia los migrantes en ese país ante la epidemia de influenza AH1N1. [Yhdysvalloissa on käynnistetty kampanja, joka pyytää: ”karta meksikolaisia”, mikä on pahentanut syrjiviä ja rasistisia asenteita maahanmuuttajia kohtaan siinä maassa influenssa AH1N1 -epidemian edessä.] (U 3.5.)
- (62) Argentina **discrimina a mexicanos** por microbio [Argentiina syrjii meksikolaisia mikrobin vuoksi] (U 4.5.)
- (63) Influenza trava a México y China en un diferendo [Influenssa ajaa Meksikon ja Kiinan kiistaan] (U 4.5.)

Esimerkeissä 64 ja 65 tulee esille Helsingin Sanomien neutraalimpi kiistan käsittelytapa.

- (64) Meksikon hallitus syyttää Kiinaa kansalaistensa syrjinnästä. Meksikolaisia on eristetty hotelleihin eri puolilla Kiinaa, vaikka heillä ei olisi ollut taudin oireita. Kiina kieltää syrjineensä meksikolaisia ja sanoo asettaneensa karanteenit puhtaasti terveydellisistä syistä. (HS 4.5.)
- (65) Calderon esitti hienovaraisen syytöksen Kiinaa kohtaan meksikolaisen televisiokanavan haastattelussa sunnuntaina. Presidentin mukaan Meksiko ei yrittänyt salailla taudin puhkeamista "kuten muut maat aiemmin". Kiinaa arvosteltiin SARS-epidemian peittelemisestä vuonna

2003. (HS 4.5.)

Esimerkkien 60–63 vertailu esimerkkeihin 64 ja 65 tuo hyvin esille sitä, että toimittajan tausta ja näkökulma heijastuvat väistämättä uutisointiin.

Taulukko 4. Syytöksen ja kiistan kehysten piirteet

sanoma	Kenen vika?
teemat	vastuu, vastuun välttely, hidastelu, tyhjät lupaukset, influenssan alkuperä, syrjintä
kielelliset piirteet	syyttää, kiistää, kritisoida, syrjiä, hidastella, hukata päiviä
tavoite	tuoda esille vääryyksiä ja ristiriitoja, etsiä syyllistä

Taulukko 4 esittää syytöksen ja kiistan kehysten keskeisiä piirteitä. Syytöksen ja kiistan kehys etsii syyllistä. Kantava teema on vastuu ja se kenelle vastuu asioista ja tapahtumista kuuluu.

5.3.4 Levinneisyyden ja seurauksien kehys

Levinneisyyden ja seurauksien kehys on sikainfluenssautisissa esiintyvistä kehyksistä neutraalein niin teemoiltaan kuin kieleltäänkin. Kehys keskittyy faktojen mahdollisimman objektiiviseen esittämiseen eikä esitä influenssaa tai influenssaepidemiaa sen enempää uhkaavana kuin hallittunakaan. Usein kehysten teemat ovat jossain määrin negatiivisia, mutta tapahtumat pyritään kuitenkin toteamaan sellaisinaan, ilman kiihkoa tai kannanottoa. Vaikka viranomaisten toimet ja epidemian ennaltaehkäisy ovatkin yhdenlaisia seurauksia influenssasta, ne sisältyvät useimmiten hallinnan kehukseen eivätkä levinneisyyden ja seurausten kehukseen.

Levinneisyyden ja seurauksien kehys esiintyy hallitsevana kehysenä 26 prosentissa Helsingin Sanomien sikainfluenssautisista ja 24 prosentissa El Universalin uutisista. Yhteensä levinneisyyden ja seurauksien kehys esiintyy Helsingin Sanomien aineistossa 39 prosentissa jutuista ja 29 prosentissa El Universalin aineistosta. Meksikolaiset ja suomalaiset uutisissa levinneisyyden ja seurauksien kehys on hyvin samankaltainen. Ainoa merkittävä ero on se, että meksikolainen uutisointi painottaa meksikolaisten kannalta tärkeitä seurauksia ja tiedottaa yksityiskohtaisemmin viruksen levinneisyydestä

Meksikon sisällä, kun taas suomalainen uutisointi keskittyy viruksen leviämiseen ympäri maailmaa, mahdollisiin tartuntoihin Suomessa ja influenssan keskeisimpiin seurauksiin Meksikossa ja ympäri maailmaa.

Esimerkit 66–70 havainnollistavat levinneisyyden ja seurausten kehyksessä tyypillisiä uutisia. Esimerkit 66, 67 ja 68 koskevat teemaltaan levinneisyyttä. Niistä jokainen heijastelee sekä mennyttä että nykyhetkeä ja selittää sitä, mikä tilanne oli aiemmin ja mikä se on nyt. Levinneisyyden ja seurauksien kehyksessä ei kuitenkaan tavallisesti spekuloida tulevaa.

- (66) El brote epidémico de la influenza se extendió a Sonora, por lo que ya suman ocho estados del país con casos de esta enfermedad. [Influenssaepidemia levisi Sonoraan, joten sairaustapauksia on jo yhteensä kahdeksassa maan osavaltiossa.] (U 24.4.)
- (67) Sikainfluenssa on tarttunut ihmisestä toiseen myös Saksassa, Britanniassa ja Kanadassa. Aiemmin tartuntoja on ilmennyt vain niillä, jotka ovat oleskelleet Meksikossa. (HS 1.5.)
- (68) Lahtelaispotilas, jonka epäillään sairastuneen sikainfluenssaan Meksikossa, ei tänään valmistuneiden laboratoriotutkimusten perusteella sairasta influenssaa. (HS 30.4.)

Esimerkit 69 ja 70 käsittelevät teemaltaan sikainfluenssan seurauksia. Tyypillisesti levinneisyyden ja seurausten kehyyksen kautta esitetään ennen kaikkea sikainfluenssan välillisiä seurauksia kuten sianlihan kulutuksen vähentymistä.

- (69) Cayó de 300 a 30 pesos la ganancia de los meseros [Tarjoilijoiden tulot putosivat 300 pesosta 30 pesoon] (U 1.5.)
- (70) Meksikossa sianlihan kulutus on laskenut 85 prosenttia. Romahdus johtuu osittain siitä, että iso osa ravintoloista on kiinni ja ihmiset ovat vähentäneet kaupassakäyntiä. (HS 30.4.)

Levinneisyyden ja seurauksien kehyksessä yhdistän yhteen teemat, jotka liittyvät sikainfluenssan levinneisyyteen ja seurauksiin. Syy, miksi kokoan nämä teemat yhteen kehyykseen, on se, että huolimatta niiden eroista näiden aiheiden esitystapa ja näkökulma ovat hyvin samankaltaiset. Kehyyksen olisi mahdollisesti voinut nimetä myös

neutraaliuden kehykseksi, onhan se kehyksistä neutraalein. Kuitenkin kehykselle tyypillisten teemojen nostaminen kehyksen nimeen antaa paremman kuvan siitä, millaisia uutisia kehys pitää sisällään.

Taulukko 5. Levinneisyyden ja seurauksien kehyksen piirteet

sanoma	ei selkeää sanomaa
teemat	sikainfluenssan levinneisyys, sairastuneiden määrä, sikainfluenssan seuraukset yleisellä tasolla
kielelliset piirteet	neutraali ja faktapitoinen kieli, paljon numeroita
tavoite	tiedottaa sikainfluenssasta neutraalisti

Taulukosta 5 käy ilmi levinneisyyden ja seurauksien kehykselle tyypilliset piirteet. Levinneisyyden ja seurausten kehys pyrkii neutraaliuteen eikä ota kantaa tapahtumien kulkuun vaan kertoo siitä tiedottavaan tyyliin, minkä vuoksi kehyksessä ei ilmene selkeää sanomaa.

5.3.5 Human interest -kehys

Human interest -kehysten uutiset keskittyvät henkilöihin ja siihen, mitä vaikutuksia sikainfluenssalla on ollut yksittäisten ihmisten elämään. Kehys henkilöi ja konkretisoi sikainfluenssaa muita kehyksiä enemmän. Esittelemällä sairastuneita, selviytyjiä ja Meksikon-matkalaisia kehys antaa kasvot sairaudelle ja tuo sitä lähemmäs yleisöä. Human interest -kehyksessä ”tavalliset” ihmiset saavat paljon tilaa kommentoida asioita ja suorat lainaukset ovat yleisiä. Kehys keskittyy tunteisiin ja pyrkii herättämään lukijassa sympatiaa. Human interest -kehysten uutiset ovat tyypillisesti pehmeitä uutisia, jotka voi nähdä myös hiukan sensaationhakuisina. Joissain tapauksissa human interest -kehys tukee uhan kehystä.

Human interest -kehys esiintyy hallitsevana kehyksenä 10 prosentissa Helsingin Sanomien aineistossa ja 4 prosentissa El Universalin aineistosta. Yhteensä human interest -kehys esiintyy Helsingin Sanomien aineistossa 11 prosentissa jutuista ja 8 prosentissa El Universalin aineistosta. Human interest -kehys ei siis ole suosittu kummankaan lehden verkkouutisissa. Tämä selittyy sillä, että ”vakavat” sanomalehdet keskittyvät

enemmän tapahtumiin ja asioihin kuin ihmisiin. Ihmisiin keskittyvät uutiset nähdään usein ”kevyinä” ja joskus myös sensaationhakuksina, mitä ”vakavat” sanomalehdet yleensä pyrkivät välttämään.

Helsingin Sanomien sikainfluenssauutiset, joissa esiintyy human interest -kehys, keskittyvät Meksikossa oleskeleviin suomalaisiin. Lisäksi Helsingin Sanomat uutisoi Hongkongin hotelliin karanteeniin jääneistä suomalaisista. Näissä uutisissa kerrotaan lähinnä suomalaisten tunteista ja joistakin jokseenkin vähäisistä seurauksista, joita influenssaepidemiolla on ollut heidän elämiinsä. Kukaan uutisten henkilöistä ei ollut sairastunut sikainfluenssaan. El Universalissa human interest -kehysten hyödyntäminen on monipuolisempaa ja sitä käyttäneet uutiset ovat yleensä tämän kehyksen suomalaisia uutisia merkityksellisempiä. Meksikolaiset human interest -kehysten uutiset tuovat esille mm. influenssaan sairastuneita ja siitä toipuneita. Niissäkin keskeistä on tunteiden kuvaus, mutta ne eivät toista samanlaista hysteeristä suhtautumista influenssaan kuin aineiston suomalaiset human interest -uutiset. Epidemian esiintymisalueella human interest -kehys siis keskittyy erityisesti sairauden kohtaamiin ihmisiin, kun taas kaukana epidemian esiintymisalueelta uutisoidaan oman maan kansalaisista, jotka ovat epidemian esiintymisalueella.

Erityisesti sikainfluenssauutisoinnin alkupäivinä human interest -kehys Helsingin Sanomissa esittää suomalaiset loukkuun jääneinä ja pelokkaina ja käyttää näin human interest -kehystä myös uhkan kehyksen tukemiseen. Näissä uutisissa ei kerrota suurista ja järkyttävistä tapahtumista vaan sanavalinnoilla on suuri rooli kuten esimerkit 71, 72 ja 73 osoittavat.

- (71) Teatterikorkeakoulussa opiskelevat Jussi Moilanen ja Sini Pesonen saapuivat Méxicoon viime keskiviikkona ja yrittävät nyt **epätoivoisesti** päästä pois Meksikosta. (HS 26.4.)
- (72) Suomalaistaiteilijat **pakenevat** Meksikon maaseudulle tekemään siannahasta robotteja (HS 28.4.)
- (73) Majapaikassa on suomalaisten mukaan **kummallinen** tunnelma, sillä henkilökunta **yrittää valaa toivoa ja iloa** tanssimalla salsaa ja soittamalla lattarihittejä. "Meitä silti vähän **pelottaa**. Arviomme mukaan

täältä on lähtenyt paljon turisteja", Moilanen sanoo. (HS 26.4.)

Esimerkissä 71 erityisesti sana *epätoivoisesti* painottaa uhkaa, pelkoa ja jopa pakokauhua. Esimerkissä 72 verbi *pakenevat* luo uhkaa, mutta lauseen loppu on sen verran absurdi, että se kokonaisuudessaan vaikuttaa jokseenkin naurettavalta. Esimerkissä 73 taas erityisesti sanat *kummallinen, yrittävät valaa toivoa ja iloa ja pelottaa* rakentavat tilanteesta hyvinkin uhkaavan ja kriittisen vaikutelman. Lukijalle tulee helposti ajatus siitä, että jos toivoa täytyy varta vasten valaa, tilanteen täytyy olla jo aika toivoton. Kriittinen lukija voi sen sijaan kysyä, eikö salsan tanssiminen ja lattarihittien soittaminen ole vain osa meksikolaista arkipäivää ilman sen kummempia motiiveja toivon valamisesta.

Kuten mainitsin syytöksen ja kiistan kehyyksen yhteydessä, human interest -kehys tukee muutamassa jutussa syytöksen ja kiistan kehystä. Nämä uutiset ovat poikkeuksetta El Universalin uutisia. Esimerkeissä 74 ja 75 tuodaan esille vääriä diagnooseja ja kärsimystä. Näistä uutisista heijastuvat toisaalta syytökset ja toisaalta valtava epätoivo.

- (74) Mónica recordó que visitaron a varios médicos con el mismo resultado: "Sólo nos decían que eran anginas". [Mónica muisteli heidän käyneen usean lääkärin luona samoin tuloksin: "He vain sanoivat meille sen olevan angiinaa".] (U 29.4.)
- (75) Lleva casi una hora esperando en el servicio de urgencias. Apuntaron su nombre, la atenderán, pero debe esperar su turno. Y parece desfallecer. Sigue con los ojos cerrados. Suda. [Hän on odottanut melkein tunnin päivystyksessä. Hänen nimensä kirjoitettiin ylös, hänestä huolehditaan, mutta hänen täytyy odottaa vuoroaan. Ja hän vaikuttaa olevan pyörtymäisillään. Hän pitää silmiään kiinni. Hän hikoilee.] (U 30.4.)

Esimerkki 75 havainnollistaa myös human interest -kehyksessä ajoittain käytettävää kuvailevaa kieltä ja kaunokirjallista tyyliä.

Yhden osan human interest -kehyksestä muodostavat selviytymistarinat. Myös niissä kuvaillaan tunteita ja annetaan selviytyjien kommentoida tapahtunutta kuten esimerkeissä 76 ja 77.

- (76) “La libré”, es el sentir de Moisés Bonilla, de 46 años, quien estuvo hospitalizado cinco días a causa de un cuadro compatible con influenza porcina en el Hospital General de Iztapalapa. [”Vapaa” on 46-vuotiaan Moisés Bonillan tunne, joka oli viisi päivää sairaalahoidossa sikainfluenssaan sopivan taudinkuvan takia Iztapalapan julkisessa sairaalassa.] (U 30.4.)
- (77) La familia se siente afortunada porque ambos lograron vencer la enfermedad, pues según Norma Cabañas, la madre de Vianey, “los médicos nos dijeron que de cada 10 sólo dos salen”. [Perhe tuntee itsensä onnekkaksi, koska molemmat onnistuivat päihittämään taudin, nimittäin Norma Cabañasin, Vianeyn äidin mukaan, ”lääkärit sanoivat meille, että kymmenestä vain kaksi paranee.] (U 28.4.)

Human interest -kehyyksen kautta esitetään myös niitä vaikutuksia, joita influenssalla ja influenssaepidemiolla on ollut yksittäisten henkilöiden elämään esimerkkien 78 ja 79 tapaan.

- (78) Así le ocurre también a José Jorge Guzmán, quien ha tenido que explicar a familiares y conocidos que su hijo de 23 años no murió por el virus de la influenza A o humana. [Näin tapahtuu myös José Jorge Guzmánille, jonka on täytynyt selittää sukulaisille ja tuttaville, ettei hänen 23-vuotiaan poikansa kuollut influenssa A:han.] (U 2.5.)
- (79) Su familia vivía en la pobreza; ahora es el centro de atención de medios de todo el mundo [Hänen perheensä eli köyhydessä; nyt se on koko maailman medioiden huomion kohde] (U 5.5.)

Human interest -kehyykselle on tyypillistä kuvata yksittäisten henkilöiden tunteita ja mielialoja kuten esimerkeissä 80, 81 ja 82.

- (80) Vaihto-oppilaana Veracruzissa Meksikonlahden rannalla olevan Pilvi Kangasniemen tunteet vaihtelivat torstaina surusta epätoivoon ja myös helpotukseen. (HS 30.4.)
- (81) Meksikon sikainfluenssaepidemia ei pahemmin hetkauttanut Playa Del Carmenissa lomailleita helsinkiläisiä Thomas Hörhammeria ja Oscar Borgströmiä. "Ensin ei tiedetty, että mikä se tauti on, eikä syöty sikaa. Sitten saatiin enemmän tietoa ja syötiin taas sikaa", Hörhammer tiivisti naurahtaen Helsinki-Vantaan lentoasemalla perjantaina. (HS 1.5.)
- (82) Sikainfluenssa ei pelottanut Helsinki-Vantaan lentoasemalla lauantai-iltana, kun vastaanottajat halusivat Meksikosta kotiutettuja vaihto-

oppilaita. Helpotus purkautui kyyneliin saakka, kun vanhemmat tapasivat kuukausia reissussa olleet lapsensa. (HS 2.5.)

Human interest -kehysten kautta uutisoidaan kriittisesti tarkastellen aika vähäpätöisiäkin uutisia. Siinä saatetaan keskittyä yleisön kannalta yhdentekeviin yksityiskohtiin kuten esimerkiksi 83, jossa kerrotaan hongkongilaisessa hotellissa karanteenissa olevien suomalaisten saaman ruokalähetysten sisällöstä.

- (83) Hongkongin Central-kaupunginosassa toimiva suomalainen ravintola toimitti suomalaisille suuren ruokalähetysten, joka sisältää muun muassa lohipiirakkaa. (HS 5.5.)

Taulukko 6. Human interest -kehysten piirteet

sanoma	sikainfluenssa vaikuttaa tavallisten ihmisten elämään
teemat	henkilöt, seuraukset yksittäisten ihmisten elämään, tunteet
kielelliset piirteet	kuvailevaa ja kaunokirjallistakin kieltä, suorat lainaukset yleisiä, ”tavalliset” ihmiset kommentoivat
tavoite	tuoda sikainfluenssaa lähemmäs yleisöä, henkilöitä sairautta

Taulukkoon 6 olen koonnut human interest -kehysten keskeiset piirteet. Human interest -kehyksessä korostuvat erityisesti tunteet ja yksittäisten ihmisten kokemukset.

5.3.6 Elämä jatkuu -kehys

Elämä jatkuu -kehys painottaa sikainfluenssasta toipumista, toivoa ja paluuta arkeen. Sikainfluenssan kerrotaan olevan odotettua heikompi. Elämä jatkuu -kehys on hyvin samanlainen sekä suomalaisessa että meksikolaisessa uutisoinnissa ja keskittyy molemmissa juuri Meksikon tilanteeseen.

Elämä jatkuu -kehys on kaikista aineistossa esiintyvistä kehyksistä harvinaisin. Helsingin Sanomien aineistossa elämä jatkuu -kehys on hallitseva kehys vain 6 prosentissa jutuista ja El Universalin aineistossa vielä harvemmin, vain 3 prosentissa. Yhteensä Elämä jatkuu -kehys esiintyy Helsingin Sanomien aineistossa 7 prosentissa jutuista ja 4 prosentissa El Universalin aineistosta.

On hyvin ymmärrettävää, että sikainfluenssautisoinnin kahden ensimmäisen viikon aikana uutisointi tapahtuu pääasiassa muiden kuin elämä jatkuu -kehyksen kautta. Elämä jatkuu -kehyksen keskeinen tehtävä on todeta kaiken olevan hyvin, mikä uutiskriteereitä (ks. luku 2.2) ajatellen ei ole kovinkaan kiinnostava uutistoimituksille. Kun esimerkiksi uhan kehyksen yhteydessä on oletettavaa, että aiheen uutisointi jatkuu, elämä jatkuu -kehys sen sijaan antaa ymmärtää, että asiat ovat hyvin eikä asian jälkipuintia kummempaa uutisointia aiheen tiimoilta ole todennäköisesti odotettavissa.

Elämä jatkuu -kehyksessä korjaillaan aiempia käsityksiä sikainfluenssasta ja sen vakavuudesta. Esimerkeissä 84 ja 85 tuodaan esille sitä, että virus ei olekaan niin vaarallinen kuin ajateltiin. Esimerkki 86 tuo esille Meksikon paluuta arkeen.

- (84) Yhdysvaltain hallitus uskaltaa varovasti odottaa, että H1N1-influenssavirus **onkin odotettua heikompi**. (HS 5.5.)
- (85) El virus es **menos peligroso de lo que se pensó** [Virus on vähemmän vaarallinen kuin ajateltiin] (U 4.5.)
- (86) Meksiko yrittää jättää sikainfluenssan taakseen (HS 5.5.)

Kuten uhan kehyksessä myös elämä jatkuu -kehyksessä sikainfluenssaa verrataan muihin sairauksiin. Tässä kehyksessä sikainfluenssan luonteesta ja siitä toipumisesta kerrotaan kuitenkin toteamalla, ettei sikainfluenssa ole läheskään yhtä vakava kuin useat muut virukset kuten esimerkeissä 87 ja 88.

- (87) Sikainfluenssa **kalpenee lukuisille vuosittain esiintyville epidemioille**, sanovat yhdysvaltalaiset terveysasiantuntijat. (HS 5.5.)
- (88) Tutkijoiden mukaan sikainfluenssan taustalla oleva H1N1-virus on vielä **kaukana vakaviksi pandemioiksi äityneistä viruksista**. (HS 5.5.)

Elämä jatkuu kehyksessä vertailu muihin sairauksiin tapahtuu siis lähinnä tuoden esille sitä, ettei sikainfluenssalla ole samanlaisia ominaisuuksia kuin vakavammilla sairauksilla.

Taulukko 7. Elämä jatkuu -kehysten piirteet

sanoma	sikainfluenssa ei olekaan niin vaarallinen kuin luultiin
teemat	sikainfluenssasta toipuminen, paluu arkeen
kielelliset piirteet	vertaillaan muihin sairauksiin: ”ei niin vakava kuin...”
tavoite	kertoa uhkan olevan ohi

Taulukko 7 esittää elämä jatkuu -kehysten keskeisiä piirteitä. Elämä jatkuu -kehys voidaan nähdä vastakohtaisena uhan kehykselle. Kun uhan kehys pyrkii saamaan kansalaiset varuilleen sikainfluenssasta, elämä jatkuu -kehys tuo esille sitä, ettei sikainfluenssa enää ole ainakaan suuri uhka.

5.4 Yhteenveto kehysistä

Tutkimissani Helsingin Sanomien ja El Universalin sikainfluenssaa koskevissa verkkouutisissa oli havaittavissa kuusi erilaista kehystä, jotka olivat hallinta, uhka, syytös ja kiista, levinneisyys ja seuraukset, human interest sekä elämä jatkuu. Hallinnan kehys oli molemmissa aineistoissa kehysistä yleisin. Suurin ero kehysten esiintyvyydessä aineistojen välillä oli se, että syytöksen ja kiistan kehys oli huomattavasti yleisempi El Universalissa kuin Helsingin Sanomissa. Taulukko 8 kuvaa kehysiä ja niiden piirteitä tiivistetysti ja esittelee eri kehysten painotuksia Helsingin Sanomissa ja El Universalissa.

Hallinnan kehys pyrki vakuuttamaan lukijan siitä, että influenssa on hallinnassa. Hallinnan kehyksessä tuotiin esille erilaisia toimia ja hallinnollisia keinoja, sikainfluenssan ehkäisyä, epidemian hillitsemistä sekä valmistautumista ja edellytyksiä influenssan torjuntaan. Lähteinä käytettiin viranomaisia ja lääketieteen ammattilaisia, jotka pyrkivät vakuuttamaan kansalaiset siitä, että he toimivat viruksen pysäyttämiseksi. Kehys tuki viranomaisia kriisinhallinnassa ja esitti heidät nopeina, tehokkaina, vastuullisina ja perusteellisina. Nopeus ja tehokkuus korostuivat koko kehyksessä. Hallinnan kehyksessä erilaisia toimia perusteltiin kertomalla asioista, joita ne mahdollistavat tulevaisuudessa.

Taulukko 8. Aineistossa esiintyvät kehukset ja niiden painotukset eri lehdissä

	Helsingin Sanomat	El Universal
hallinta: kehys korostaa viranomaisten toimia, sikainfluenssan ennaltaehkäisyä ja torjuntaa	keskittyy viranomaisten toimiin erityisesti ulkomailla, lähteinä lähinnä WHO, ei juuri meksikolaisia lähteitä, osa riskiviestintää	keskittyy viranomaisten toimiin erityisesti Meksikossa, lähteinä meksikolaiset viranomaiset ja WHO, osa kriisiviestintää
uhka: kehys painottaa sikainfluenssan luomaa uhkaa, viruksen uutuutta ja epätyypillisyyttä, pelkoa ja epätietoisuutta	ei merkittäviä eroja aineistojen välillä	ei merkittäviä eroja aineistojen välillä
syytös ja kiista: kehys korostaa vastuuta, esittää syytöksiä ja kiistoja liittyen mm. influenssan alkuperään ja meksikolaisten syrjintään	syytöstä ei kohdisteta tarkasti, vaan vain yleisesti esim. Meksikoon, esittää meksikolaisten syrjinnän kiistana ottamatta siihen kantaa	syytös kohdistetaan tarkasti esim. Meksikon valtiovarainministeriöön, esittää syytöksen meksikolaisten syrjinnästä asettuen Meksikon puolelle
levinneisyys ja seuraukset: kehys keskittyy sikainfluenssan levinneisyyteen, sairastuneiden määrään, sikainfluenssan seurauksiin yleisellä tasolla	keskittyy levinneisyyteen ja seurauksiin suomalaisten kannalta, kertoo siis sikainfluenssan leviämisestä ja seurauksista Meksikossa suurpiirteisemmin kuin El Universal	keskittyy levinneisyyteen ja seurauksiin meksikolaisten kannalta kertoen melko yksityiskohtaisesti ja laajasti sikainfluenssan etenemisestä ja seurauksista Meksikon sisällä
human interest: kehyksessä keskeisiä ovat henkilöt, tunteet ja sikainfluenssan seuraukset yksittäisten ihmisten elämässä	kertoo lähinnä Meksikossa oleskelevista suomalaisista, korostaa ensimmäisien päivien aikana hysteriaa	kertoo lähinnä meksikolaisista sikainfluenssaan sairastuneista ja siitä parantuneista henkilöistä
elämä jatkuu: kehys tuo esille sikainfluenssasta toipumista, paluuta arkeen ja sitä, että sikainfluenssa ei ole niin vaarallinen kuin aluksi luultiin	ei merkittäviä eroja aineistojen välillä	ei merkittäviä eroja aineistojen välillä

Kielellisistä keinoista hallinnan kehyksessä esille nousivat sikainfluenssan vertaaminen aiempiin sairauksiin korostaen, että sikainfluenssaan oli varauduttu niitä paremmin ja suuret luvut, jotka kuvastivat, kuinka paljon sikainfluenssan pysäyttämiseksi tehtiin töitä. Suomalaiset uutiset koskivat pääasiassa toimia, joita tehtiin Suomen ulkopuolella, kun taas meksikolaisissa uutisissa tuotiin esille erityisesti Meksikon viranomaisten toimia sikainfluenssaepidemian hallitsemiseksi ja kansalaisilta edellytetyjä varotoimia. Meksikolainen, epidemian esiintymisalueella tapahtunut sikainfluenssausutisointi keskittyi hallinnan kehyksen kautta siis ennen kaikkea kriisin hoitoon ja kaukana Suomessa taas sen ennaltaehkäisyyn ja epidemian seurantaan muissa maissa.

Uhan kehyksessä sikainfluenssa esitettiin todellista uhkaa ja pelkoa aiheuttavana tekijänä. Uhan kehys painotti viruksen uutuutta ja epätyypillisyyttä, esitti spekulatioita ja kauhukuvia ja korosti epätietoisuutta viruksen ominaisuuksista. Lisäksi erilaiset pelon kuvaukset tukivat uhan kehystä. Uhkaa luovilla sanavalinnoilla ja sodan ja väkivallan metaforilla oli uhan kehyksessä merkittävä rooli. Joissain uutisissa sikainfluenssa myös nimettiin suoraan uhaksi tai laitettiin asiantuntija toteamaan sikainfluenssan vakavuus. Lisäksi sairautta verrattiin tai rinnastettiin aiempiin vakaviin sairauksiin. Hallinnan ja uhan kehys usein tukivat toisiaan samoissa uutisissa päämääränään se, ettei lukija hätäännä esitetystä uhasta mutta ei myöskään tuodittaudu liikaan turvallisuudentunteeseen. Uhan kehyksen avulla voitiin myös oikeuttaa usein hallinnan kehyksessä esitetyt varotoimet. Uhan kehys ei korostunut erityisesti epidemian esiintymisalueella eikä myöskään kaukana sieltä ja myös sen käyttötapa oli hyvin samanlainen.

Syytöksen ja kiistan kehyksessä asia tai tapahtuma esitettiin syytöksen ja/tai kiistan kautta. Uutisissa, joissa tämä kehys esiintyi, yksi tai useampi toimija katsoi asian tai tapahtuman vastuulliseksi osapuoleksi tietyn tahon ja syytti sitä tapahtuneesta tai siihen liittyneistä laiminlyönneistä. Kiista asiasta tuli silloin, kun syytetty osapuoli asettui puolustuskannalle ja mahdollisesti vastasi syytökseen syyttämällä toista osapuolta. Joissain tapauksissa toimittaja asettui tietylle kannalle, mutta useimmissa uutisissa kuitenkin ei. Kehyksessä syytöksen kohteeksi joutuivat viranomaiset, Granjas Carroll -sikatila, Egypti sikojen lahtauksen vuoksi ja useat maat, joiden Meksiko koki syrjineen

kansalaisiaan. Syytöksen ja kiistan kehystä käytettiin meksikolaisessa uutisoinnissa huomattavasti suomalaista uutisointia enemmän. Tämän perusteella saattaa olla niin, että epidemian esiintymisalueella syyllisten etsiminen tapahtumille nähdään tarpeellisemmaksi kuin kaukana epidemian esiintymisalueelta. Kehyksen sisällä suurin ero suomalaisen ja meksikolaisen aineiston välillä oli se, että meksikolaisessa aineistossa Meksikoon kohdistunut syrjintä esitettiin puhtaana faktana, kun taas suomalaisessa aineistossa toimittaja ei ottanut kantaa siihen, oliko syrjintää todella tapahtunut vaan kertoi Meksikon syyttävän muita maita syrjinnästä. Joissain uutisissa sanavalinnat korostivat syytöstä, osassa syytös kuitenkin tuotiin esille melko neutraalinkin kielen avulla. El Universal kohdisti syytöksen tarkemmin esimerkiksi Meksikon valtiovarainministeriöön tai terveysministeriin kun taas Helsingin Sanomat syytti epämääräisemmin Meksikoa.

Levinneisyyden ja seurauksien kehys oli sikainfluenssausutisissa esiintyvistä kehyksistä neutraalein sekä teemoiltaan että kieleltään. Kehys keskittyi faktojen mahdollisimman objektiiviseen esittämiseen eikä esittänyt influenssaa tai influenssaepidemiaa sen enempää uhkaavana kuin hallittunakaan. Usein kehyksen teemat olivat jossain määrin negatiivisia, mutta tapahtumat pyrittiin kuitenkin toteamaan sellaisinaan, ilman kiihkoa tai kannanottoa. Usein teemaltaan influenssan levinneisyyteen liittyvät uutiset reflektoivat mennyttä ja nykyhetkeä selittäen niiden avulla tilannetta. Kehyksestä sen sijaan puuttui esimerkiksi uhan kehykselle tyypillinen tulevaisuuden spekulointi. Meksikolaisissa ja suomalaisissa uutisissa levinneisyyden ja seurauksien kehys oli hyvin samankaltainen. Ainoa merkittävä ero oli se, että meksikolainen uutisointi painotti meksikolaisten kannalta tärkeitä seurauksia ja tiedotti yksityiskohtaisemmin viruksen levinneisyydestä Meksikon sisällä, kun taas suomalainen uutisointi keskittyi viruksen leviämiseen ympäri maailmaa, mahdollisiin tartuntoihin Suomessa ja influenssan keskeisimpiin seurauksiin Meksikossa ja ympäri maailmaa.

Human interest -kehysten uutiset keskittyivät tavallisiin ihmisiin ja siihen, mitä vaikutuksia sikainfluenssalla oli ollut heidän elämiinsä. Kehys konkretisoi sikainfluenssaa ja antoi sille kasvot esittelemällä sairastuneita, selviytyjiä ja Meksikon matkalaisia. Kehys korosti uutisissa esiintyvien henkilöiden tunteita ja pyrki

herättämään lukijassa sympatiaa. Sanavalinnoilla oli kehyksessä merkittävä rooli ja kielellä herkuteltiin siinä enemmän kuin muissa kehyksissä. Human interest -kehys tuki joissain jutuissa uhan kehystä tai syytöksen ja kiistan kehystä. Helsingin Sanomien uutisissa human interest -kehys keskittyi lähinnä Meksikossa oleskeleviin suomalaisiin. Näissä uutisissa kerrottiin suomalaisten tunteista ja niistä verrattaen vähäisistä seurauksista, joita influenssaepidemiolla oli ollut heidän elämiinsä. Kukaan uutisten henkilöistä ei ollut esimerkiksi sairastunut sikainfluenssaan. El Universalissa human interest -kehysten hyödyntäminen oli monipuolisempaa ja sitä käyttäneet uutiset olivat yleensä tämän kehyksen suomalaisia uutisia merkittävämpiä. Meksikolaiset uutiset toivat esille mm. influenssaan sairastuneita ja siitä toipuneita. Niissäkin keskeisiksi nousivat tunteiden kuvaukset, mutta ne eivät toistaneet hysteeristä suhtautumista influenssaan kuten kehyksen suomalaiset uutiset. Epidemian esiintymisalueella human interest -kehys siis keskittyy erityisesti sairauden kohtaamiin ihmisiin, kun taas kaukana epidemian esiintymisalueelta uutisoidaan oman maan kansalaisista, jotka ovat epidemian esiintymisalueella.

Elämä jatkuu -kehys painotti sikainfluenssasta toipumista, toivoa ja paluuta arkeen. Tyypillisesti tämän kehyksen uutiset kertoivat sikainfluenssan olevan odotettua heikompi. Elämä jatkuu -kehys oli kaikista aineistossa esiintyvistä kehyksistä harvinaisin, mitä selittää erityisesti se, että tutkimus keskittyi sikainfluenssauutisoinnin alkuun. Elämä jatkuu -kehyksessä sikainfluenssaa verrattiin muihin sairauksiin painottamalla, ettei sikainfluenssa ole yhtä vakava kuin useat muut virukset. Elämä jatkuu -kehys oli hyvin samanlainen sekä suomalaisessa että meksikolaisessa aineistossa ja keskittyi molemmissa Meksikon tilanteeseen. Kehys esiintyi vasta aineiston loppupuolella, kun aikaa epidemiauutisoinnin alusta oli kulunut lähemmäs kaksi viikkoa.

6 PÄÄTÄNTÖ

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää, millaista kuvaa uutisointi rakentaa uudesta, uhkaavasta epidemiasta ja siihen liittyvistä tapahtumista paikan päällä ja kaukana sairauden ensisijaiselta esiintymisalueelta. Tarkastelussa olivat suomalaisen Helsingin Sanomien ja meksikolaisen El Universalin sikainfluenssauutiset, jotka lehdet julkaisivat verkkosivuillaan influenssan kahden ensimmäisen viikon aikana huhti–toukokuussa 2009. Aineistoni koostui 84 Helsingin Sanomien uutisesta ja 225 El Universalin uutisesta, joita tutkin kehysanalyysin avulla. Kehysanalyysin tukena käytin määrällistä analyysia, joka mahdollisti eri kehysten esiintymismäärien tarkastelun ja vertailun.

Kehysanalyysi eteni nelivaiheisesti. Ensimmäisessä vaiheessa laadin aineiston perusteella yleiskuvauksen sikainfluenssasta ilmiönä ja sen aiheuttamista reaktioista. Toisessa vaiheessa jäsentelin sikainfluenssan teemoja ja hahmottelin alustavasti mahdollisia uutisoinnissa esiintyviä kehyksiä. Kolmannessa vaiheessa tarkastelin sikainfluenssauutisoinnin kielellisiä piirteitä. Neljännessä vaiheessa nimesin ja kuvailin kehykset analyysin aiempia vaiheita apuna käyttäen. Aineistossa esiintyvät kehykset tulivat siis ilmi analyysin tuloksena. Yhdessä nämä kehykset loivat selkeän kokonaiskuvan sikainfluenssauutisoinnin alkuvaiheesta Suomessa ja Meksikossa.

Tutkimus osoitti, että uhkaavan epidemian uutisointi paikan päällä ja kaukana sen ensisijaiselta tapahtumapaikalta on suhteellisen samanlaista. Aineistosta esille tulleet kuusi sikainfluenssauutisoinnin kehystä olivat hallinta, uhka, syytös ja kiista, levinneisyys ja seuraukset, human interest sekä elämä jatkuu. Nämä kehykset olivat samoja sekä influenssan esiintymisalueella Meksikossa että kaukana influenssan silloiselta esiintymisalueelta Suomessa. Molemmissa maissa selvästi yleisin uutisoinnissa käytetty kehys oli hallinnan kehys. Uutisointi keskittyi siis ennen kaikkea sikainfluenssan hallittavuuteen ja epidemian ennaltaehkäisyyn. Vaikka myös sikainfluenssan luomaa uhkaa tuotiin esille joissakin uutisissa, näiden uutisten osuus oli suhteellisen pieni. Meksikolaisissa uutisissa sikainfluenssaan liittyvien tapahtumien kuvailu syytöksinä ja kiistoina oli jopa yleisempää kuin niiden kuvailu uhkina.

Helsingin Sanomien ja El Universalin uutisoinnin kautta sikainfluenssasta välittyi kuva vakavana sairautena, jonka hallitsemiseksi toimitettiin tehokkaasti. Kuitenkin suuren yleisön mieleen sikainfluenssasta jäi luultavasti siihen liittynyt hysteria. Mikä selittäisi tätä ristiriitaa? Ensiksi on otettava huomioon se, että Helsingin Sanomat ja El Universal ovat molemmat päivälehtiä, joilta odotetaan korkeatasoista ja vakavaa journalismia. On siis oletettavaa, että nämä lehdet olivat huomattavasti maltillisempia sikainfluenssauutisoinnissaan kuin iltapäivälehdet. Vaikka nämä lehdet eivät uutisissaan erityisesti korostaneetkaan uhkaa, iltapäivälehdet luultavasti tekivät niin. Toiseksi on muistettava sikainfluenssaan kohdistettu valtava huomio, joka jo itsessään teki sikainfluenssasta tärkeän ja sitä kautta myös uhkaavan, jopa ilman yliampuvia uhan kuvauksia. Kolmanneksi voidaan todeta, että lähes kaiken epidemiauutisoinnin motiivi on lopulta uhka ja siitä tiedottaminen. Jopa sikainfluenssan hallintaa painottaneiden uutisten taustalla voidaan nähdä sairauden muodostama uhka, eiväthän varotoimet olisi tarpeen, jos sikainfluenssa ei olisi uhka.

Sikainfluenssauutisointi oli melko samanlaista Suomessa ja Meksikossa, mutta uutisten näkökulma painottui maan perusteella. Esimerkiksi Helsingin Sanomien uutisissa eivät juuri koskaan päässeet ääneen meksikolaiset, vaan suomalaismatkailijoiden hysteria vei yleensä voiton meksikolaisten todellisuudelta. Meksikon ja meksikolaisten syrjintään liittyvissä sikainfluenssauutisissa vastaavasti meksikolainen toimittaja asettui usein selvästi Meksikon puolelle, kun taas suomalaiset toimittajat eivät samaan tapaan ottaneet kantaa kiistaan. Nämä havainnot tukevat aiempia, Tianin ja Stewardin (2005) ja Lutherin ja Zhoun (2005) tekemiä tutkimuksia, joiden mukaan eri maiden sairausuutisointi painottuu eri tavoin maan maantieteellisen sijainnin, sen suhteiden ja kulttuurin mukaan.

Aiemman tutkimuksen perusteella oletin, että suomalaisessa uutisoinnissa keskityttäisiin meksikolaista uutisointia enemmän tapahtumien luomiin uhkiin kuin vahinkoihin, joita tapahtuma oli jo aiheuttanut. Näin ei kuitenkaan ollut. Meksikolaisen ja suomalaisen uutisoinnin välillä ei tässä kohtaa esiintynyt selvää eroa. Molemmat keskittyivät uutisoinnissaan ennen kaikkea sikainfluenssan hallittavuuden esittämiseen ja uhan kehys esiintyi jopa useammin meksikolaisessa kuin suomalaisessa uutisoinnissa.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta joitakin eroja epidemiauutisoinnissa epidemian esiintymisalueella ja sen ulkopuolella. Epidemian esiintymisalueella uutisointi keskittyy enemmän kriisin hoitoon, kaukana sen esiintymisalueelta sen sijaan epidemian ennaltaehkäisyyn ja seurantaan muissa maissa. Epidemian esiintymisalueella lähteinä käytetään erityisesti kotimaan viranomaisia ja asiantuntijoita, kun taas kaukana epidemian esiintymisalueelta luotetaan ennemmin kansainvälisten asiantuntijajärjestöjen, tässä tapauksessa erityisesti maailman terveysjärjestö WHO:n edustajien, lausuntoihin. Epidemian leviämisestä ja sen aiheuttamista seurauksista uutisoidaan sitä tarkemmin, mitä lähempänä epidemiaa ollaan. Epidemian esiintymisalueella uutiset keskittyvät erityisesti sairastuneisiin henkilöihin, kun taas kaukana epidemian esiintymisalueelta uutisoidaan oman maan kansalaisista, jotka ovat epidemian esiintymisalueella.

Kehysanalyysi toi hyvin esille näkökulmia, jotka korostuivat sikainfluenssauutisissa ja joiden kautta yleisölle tarjottiin tietynlaista kuvaa epidemiasta. Kvantitatiivinen analyysi kehysanalyysin tukena auttoi muodostamaan käsityksen erilaisten kehysten osuuksista aineistossa ja lopulta siitä, millainen kuva sikainfluenssasta uutisoinnissa korostui. Suomalaisten ja meksikolaisten sikainfluenssauutisten analysointi valotti epidemiauutisoinnin luonnetta yleisemminkin, sillä vertailu tapahtui tällöin paitsi kahden eri maan ja kulttuurin välillä myös akselilla epidemian esiintymisalueella – kaukana epidemian esiintymisalueelta. Vaikka tutkimusaineistoni koostui kahden eri maan uutisista, on tutkimus kuitenkin suhteellisen suppea katsaus sikainfluenssauutisointiin, puhumattakaan sairausuutisoinnista yleensä. Tutkimus kattaa vain alkumetreit sikainfluenssauutisoinnista, joka jatkui keväästä pitkälle syksyyn. Olisikin mielenkiintoista toteuttaa tutkimus, jossa epidemian uutisointia tarkasteltaisiin pidemmällä aikavälillä ja sairausuutisoinnin lainalaisuuksiin voitaisiin perehtyä tarkemmin. Toisaalta myös eri maiden uutisoinnin eroja ja yhtäläisyyksiä olisi tarpeen tutkia nykyistä enemmän.

LÄHTEET

- Allan, Stuart (1999). *News Culture*. Buckingham & Philadelphia: Open University Press.
- Boyce, Tammy (2007). *Health, Risk and News. The MMR vaccine and the media*. New York: Peter Lang.
- Brand, Christiane (2008). *Lexical Processes in Scientific Discourse Popularisation. A corpus-linguistic study of the SARS coverage*. Frankfurt: Peter Lang.
- Bucher, Hans Jürgen (2002). Crisis Communication and the Internet: Risk and Trust in a Global Media. *First Monday. Peer-reviewed Journal on the Internet* [online]. [Lainattu 7.4.2010]. Saatavilla: <http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/943/865>
- Dong, Dong (2005). Feeble Globalization, Strong Epidemics: A Comparative Study of SARS News in China and the U.S. Teoksessa: The Mass Communication Division of the 55th Annual ICA Conference, New York City, New York, United States, May 26-30, 2005.
- Drake, Merja, Haasio, Ari & Miisa Jääskeläinen (2009). *Valtamedian kainalossa. Online-journalismin parhaat käytännöt -hankkeen loppuraportti*. Haaga-Helia kehittämisraportteja 3/2009 [online]. Helsinki: Edita. [Lainattu 23.3.2010]. Saatavilla: [http://www.haaga-helia.fi/fi/tutkimus-ja-kehityspalvelut/julkaisut/liitteet/ OnlineWEB.pdf](http://www.haaga-helia.fi/fi/tutkimus-ja-kehityspalvelut/julkaisut/liitteet/OnlineWEB.pdf)
- El Universal (2009). Historia breve [online]. [Lainattu 12.10.2009]. Saatavilla: <http://www.eluniversal.com.mx/disenio/directorios06/historia1.html>
- El Universal (2010). Código de ética [online]. [Lainattu 6.9.2010]. Saatavilla: <http://www.eluniversal.com.mx/disenio/directorios06/codigo.html>
- Fairclough, Norman (1997). *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.
- Fowler, Roger (1991). *Language in the News. Discourse and Ideology in the Press*. Lontoo: Routledge.
- Furedi, Frank (1997). *Culture of Fear. Risk-taking and the Morality of Low Expectation*. Lontoo: Continuum.
- Galtung, Johan & Mari Holmboe Ruge (1965). The Structure of Foreign News. The presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers. *Journal of Peace Research* 2: 1, 64–91.
- Goffman, Erving (1974). *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. New York: Harper & Row.

- Hellman, Maria & Kristina Riegert (2009). Transactional News and Crisis Reporting. The Indian Ocean Tsunami on CNN and Swedish TV4. Teoksessa: Ullamaija Kivikuru & Lars Nord (toim.). *After the Tsunami. Crisis Communication in Finland and Sweden*. Göteborg: Nordicom. 127–148.
- Helsingin Sanomat (2009). HS.fi: syyskuun 2009 kävijämäärät [online]. [Lainattu 13.10.2009]. Saatavilla: <http://medianetti.helsinginsanomat.fi/HSfi+syyskuun+2009+k%C3%A4vij%C3%A4m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4t/1135249976008>
- Hillier, Dawn (2006). *Communicating Health Risks to the Public: A Global Perspective*. [online]. Abingdon: Ashgate Publishing. [Lainattu: 15.3.2010]. Saatavilla rajoitetusti: <http://site.ebrary.com.proxy.tritonia.fi/lib/tritonia/docDetail.action?docID=10211121&p00=hillier%2C%20dawn>
- Horsti, Karina (2005). *Vierauden rajat. Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa* [online]. Tampere: Tampereen Yliopisto, Tiedotusopin laitos. Acta Electronica Universitatis Tamperensis 471. [Lainattu 7.10.2009]. Saatavilla: <http://acta.uta.fi/pdf/951-44-6423-0.pdf>
- Hughes, Sallie (2008). The Media in Mexico: from Authoritarian Institution to Hybrid System. Teoksessa: Jairo Lugo (toim.). *Media in Latin America*, 131–149. [online] Berkshire: Open University Press. Saatavilla rajoitetusti: <http://site.ebrary.com.proxy.tritonia.fi/lib/tritonia/docDetail.action?docID=10229806&p00=lugo%2C%20jairo>
- Huhtala, Hannele & Salli Hakala (2007). *Kriisi ja viestintä*. Helsinki: Gaudeamus Kirja.
- Jyrkiäinen, Jyrki & Eero Savisaari (2003). Sanomalehdistön nykytila. Teoksessa: Kaarle Nordenstreng & Osmo A. Wiio (toim.). *Suomen mediamaisema*. Vantaa: WSOY. 62–76.
- Kalliokoski, Jyrki (1996). Kieli, tunteet ja ideologia uutistekstissä. Näkymiä tekstilajin historiaan ja nykyisyyteen. Teoksessa: Jyrki Kalliokoski (toim.). *Teksti ja ideologia. Kieli ja valta julkisessa kielenkäytössä*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos. 37–97.
- Kantola, Janna (2003). Runoja, metaforia ja symboleja. Teoksessa: Outi Alanko & Tiina Käkelä-Puumala (toim.). *Kirjallisuudentutkimuksen peruskäsitteitä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 272–289.
- Karvonen, Erkki (2000). Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. *Tiedotustutkimus*, 78–84.
- Kitzinger, Jenny (2007). Framing and Frame Analysis. Teoksessa: Eoin Devereux (toim.). *Media Studies*. Lontoo: SAGE. 134–161.

- Koski, Mauno (1992). Erilaisia metaforia. Teoksessa: Lauri Harvilahti, Jyrki Kalliokoski, Urpo Nikanne & Tiina Onikki (toim.). *Metafora. Ikkuna mieleen, kieleen ja kulttuuriin*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 13–32.
- Kunelius, Risto (2004). *Viestinnän vallassa. Johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin*. Porvoo: WSOY.
- Kuutti, Heikki (2009a). Mediasanasto [online]. [Lainattu 4.6.2010]. Saatavilla: <http://www.mediadoc.fi/pdf/U.pdf>
- Kuutti, Heikki (2009b). Mediasanasto [online]. [Lainattu 4.6.2010]. Saatavilla: <http://www.mediadoc.fi/pdf/H.pdf>
- Lee, Alice Y. L. (2005). Between Global and Local: The Glocalization of Online News Coverage on the Trans-regional Crisis of SARS. *Asian Journal of Communication* 15: 3, 255–273.
- Lee, Alice Y. L. (2008). Internet press freedom and online crisis reporting. Teoksessa: John H. Powers & Xiaosui Xiao (toim.). *The Social Construction of SARS. Studies of a health communication crisis*. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 69–90.
- Lehtonen, Jaakko (2009). *Ettei pahin tapahtuisi. Riski- ja kriisiviestinnän perusteet*. Vaasa: Mainostajien liitto.
- Lehtonen, Jaakko (1999). *Kriisiviestintä*. Helsinki: Mainostajien liitto.
- Levikintarkastus (2010). Painettuja lehtiä luettiin taantumavuonna entistä enemmän [online]. [Lainattu 25.3.2010]. Saatavilla: http://www.levikintarkastus.fi/mediatutkimus/KM_Lukija-tiedote_maaliskuu%202010.pdf
- Lewis, Diana M. (2004). Online news. A new genre? Teoksessa: Jean Aitchison & Diana M. Lewis (toim.). *New Media Language*. Lontoo: Routledge. 95–104.
- Luther, Catherine A. & Xiang Zhou (2005). Within the Boundaries of Politics: News Framing of SARS in China and the United States. *Journalism & Mass Communication Quarterly* 82: 4, 857–872.
- Mercado-Martinez, Francisco J., Robles-Silva, Leticia, Moreno-Leal, Nora & Claudia Franco-Almazan (2001). Inconsistent Journalism: The Coverage of Chronic Diseases in the Mexican Press. *Journal of Health Communication* 6: 3, 235–247.
- Moeller, Susan D. (1999). *Compassion Fatigue. How the Media Sells Disease, Famine, War and Death* [online]. Lontoo & New York: Routledge. [Lainattu: 2.2.2010]. Saatavilla rajoitetusti: <http://site.ebrary.com.proxy.tritonia.fi/lib/tritonia/docDetail.action?docID=10054625&p00=moeller%2C%20susan>

- Mustaparta, Eila (1996). Juna, jolla ei ole paluuta. EY-metaforat poliitikkojen retoriikassa. Teoksessa: Jyrki Kalliokoski (toim.). *Teksti ja ideologia. Kieli ja valta julkisessa kielenkäytössä*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos. 168–183.
- Möra, Tuomo (1996). Journalistit rutiinien verkossa. Teoksessa: Heikki Luostarinen, Ullamaija Kivikuru & Merja Ukkola (toim.). *Sopulisilppuri*. Helsinki: Gummerus. 105–116.
- Pantti, Mervi (2009). Wave of Compassion. Nationalist Sentiments and Cosmopolitan Sensibilities in the Finnish Press Coverage of the Tsunami Disaster. Teoksessa: Ullamaija Kivikuru & Lars Nord (toim.). *After the Tsunami. Crisis Communication in Finland and Sweden*. Göteborg: Nordicom. 83–105.
- Pavlik, John V. (2001). *Journalism and new media*. New York: Columbia University Press.
- Pietikäinen, Sari (2002). Etniset vähemmistöt uutisissa – käsitteitä ja aikaisempien tutkimusten kertomaa. Teoksessa: Pentti Raittila (toim.). *Etnisyys ja rasismi journalismissa*. Tampere: Tampere University Press. 14–30.
- Powers, John H. & Gwendolyn Gong (2008). Hong Kong's multiple constructions of SARS. Teoksessa: John H. Powers & Xiaosui Xiao (toim.). *The Social Construction of SARS. Studies of a health communication crisis*. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 17–31.
- Press Reference (2010a). Finland Press, Media, TV, Radio, Newspapers [online]. [Lainattu 8.2.2010]. Saatavilla: <http://www.pressreference.com/Fa-Gu/Finland.html>
- Press Reference (2010b). Mexico Press, Media, TV, Radio, Newspapers [online]. [Lainattu 8.2.2010]. Saatavilla: <http://www.pressreference.com/Ma-No/Mexico.html>
- Raittila, Pentti (1996). *Uutinen Estonia. Kriisiviestintä ja journalismin etiikka koetuksella* [online]. Tampere: Tampere University Press. [Lainattu: 5.4.2010]. Saatavilla: <http://tampub.uta.fi/tup/951-44-6130-4.pdf>
- Rowan, Katherine E. (2000). Explaining Illness Through the Mass Media: The Problem-Solving Perspective. Teoksessa: Bryan B. Whaley (toim.). *Explaining Illness. Research, Theory, and Strategies*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates. 69–100.
- Sandberg, Helena (2004). *Medier & fetma. En analys av vikt*. Lund: Sociologiska institutionen, Lunds universitet.
- Sanoma (2009). Sanomalehdet [online]. [Lainattu 12.10.2009]. Saatavilla:

<http://www.sanoma.com/content.aspx?f=2187>

- Schwarz, Andreas (2006). The theory of newsworthiness applied to Mexico's press. How the news factors influence foreign news coverage in a transitional country. *Communications* 31: 1, 45–64.
- Schwarz, Andreas (2005). The Theory of Newsworthiness and its Intercultural Validity: A Comparison of Mexican and German News Selection. Teoksessa: Conference Papers, International Communication Association, 2005 Annual Meeting, New York: 1–29, 29.
- Seale, Clive (2003). *Media and Health* [online]. London jne.: Sage Publications. [Lainattu: 27.11.2009]. Saatavilla rajoitetusti: <http://site.ebrary.com.proxy.tritonia.fi/lib/tritonia/docDetail.action?docID=10080872&p00=seale%2C%20clive>
- Seeger, Matthew W., Sellnow, Timothy L. & Robert R. Ulmer (2003). *Communication and Organizational Crisis*. Westport: Praeger.
- Sieff, Elaine M. (2003). Media frames of mental illnesses: The potential impact of negative frames. *Journal of Mental Health* 12: 3, 259–269.
- Sikainfluenssa.fi (2009). Sikainfluenssa eli A(H1N1) -virus [online]. [Lainattu 9.10.2009]. Saatavilla: <http://www.sikainfluenssa.fi/h1n1/>
- Sontag, Susan (1991). *Sairaus vertauskuvana. Aids ja sen vertauskuvat*. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Suomen suurlähetystö (2009). Yhteiskunta, kulttuuri ja media [online]. [Lainattu 10.10.2009]. Saatavilla: <http://www.finlandia.org.mx/public/default.aspx?nodeid=41896&contentlan=1&culture=fi-FI>
- Tian, Yan & Concetta M. Stewart (2005). Framing the SARS Crisis: A Computer-Assisted Text Analysis of CNN and BBC Online News Reports of SARS. *Asian Journal of Communication* 15: 3, 289–301.
- Tilastokeskus (2009). Internetin käyttötarkoitukset 2009 [online]. [Lainattu 12.4.2010]. Saatavilla: http://www.stat.fi/til/sutivi/2009/sutivi_2009_2009-09-08_tau001.html
- Uskari, Turo (2007). *Ulkomaanuutisten uusi maailma*. Tampere: Vastapaino.
- Vasterman, Peter L. M. (2005). Media-Hype: Self-Reinforcing News Waves, Journalistic Standards and the Construction of Social Problems. *European Journal of Communication* 20: 4, 508–530.
- Väliverronen, Esa (1998). Mediatekstistä tulkintaan. Teoksessa: Anu Kantola, Inka

Moring & Esa Väliaverronen (toim.). *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. 13–39.

Väliaverronen, Esa (1996). *Ympäristöuhan anatomia*. Jyväskylä: Vastapaino.

Wallis, Patrick & Brigitte Nerlich (2005). Disease Metaphors In New Epidemics: The UK Media Framing Of The 2003 SARS Epidemic. *Social Science and Medicine* 60: 11, 2629–2639.

Wilkins, Lee (2005). Plagues, Pestilence and Pathogens: The Ethical Implications of News Reporting of a World Health Crisis. *Asian Journal of Communication* 15: 3, 247–254.

Liite 1. Helsingin Sanomien verkkouutisten otsikot sikainfluenssasta

25.4.2009

WHO lähetti apua sikainfluenssan riivaamaan Meksikoon
 Meksiko taistelee sikainfluenssan leviämistä vastaan
 The Rasmus perui Meksikon-keikan sikainfluenssan takia

26.4.2009

Meksikoon jumiin jääneet suomalaiset opiskelevat sairaalasanastoa espanjaksi
 Yhdysvallat julistaa terveydenhuollon hätätilan
 Omaiset huolissaan Meksikossa oleskelevista suomalaisista
 H1N1 on tavallisesta poikkeava influenssavirus
 EU-komissio: Sikainfluenssaa ei Euroopassa
 WHO kehottaa lisäämään valvontaa pandemian varalta

27.4.2009

Ekonomistit: Sikainfluenssa ei pahenna taluskriisiä
 Stubb: EU:n vältettävä panikoitumista sikainfluenssassa

28.4.2009

Vaihto-oppilas Pilvi Kangasniemi sai ylimääräistä vapaata Meksikossa
 Suomalaistaiteilijat pakenevat Meksikon maaseudulle tekemään siannahasta robotteja
 Suomella valmiina lääkitys 1,3 miljoonalle sairastuneelle
 Sikainfluenssa lähtöisin Meksikon eteläosista
 WHO: Pandemian puhkeaminen voidaan yhä välttää
 Asiantuntija: Ei viruslääkettä matkalle mukaan
 Suomi ei rajoita matkustamista sikainfluenssavaaran takia
 Nelivuotias Edgar oli ensimmäinen tartunnan saaja
 Uusien sikainfluenssatartuntojen määrä kääntyi laskuun Meksikossa
 Suomalaisyrietykset kehottaneet välttämään matkoja Meksikoon

29.4.2009

Kuolemantapausten keskittyminen Meksikoon on edelleen arvoitus
 Egypti määräsi kaikki siat teurastettaviksi
 Air Francen miehistö kieltäytyy lentämästä Meksikoon
 Kotkassa tutkitaan mahdollista sikainfluenssatartuntaa
 Matkatoimistot lupaavat joustaa Meksikon-matkoissa
 Pandemiauhat lisänneet eristysluoneita
 Lahdessa epäillään sikainfluenssatartuntaa
 WHO nostanee hälytystasoa sikainfluenssan takia
 Sikainfluenssapotilas voidaan eristää
 Sikainfluenssa-nimityksestä halutaan eroon
 Risikko: Ei syytä paniikkiin

30.4.2009

Suomalainen vaihto-oppilas lähtee Meksikosta sekavin tuntein
 Lahtelaispotilaalla ei ole todennäköisesti influenssaa
 Meksikon pääkaupunki hiljeni viranomaisten kehotuksesta
 Obaman Meksikon-matkan avustaja sai sikainfluenssan kaltaisia oireita
 Obama ei halua vielä sulkea Meksikon rajaa
 Maailman terveysjärjestö luopuu sikainfluenssa-nimestä

Sairaalat ja terveystilat varautuvat potilasmäärien kasvuun
 Kiinan varapääministeri perui tulonsa Suomeen sikainfluenssan takia
 WHO:n pandemia-asteikko
 Jo 13 maata kieltänyt possunlihan tuonnin Yhdysvalloista
 EU-ministerit hätäkokoukseen, WHO nosti jälleen hälytystasoa

1.5.2009

Vappumarssijat uhmasivat kieltoa Meksikon pääkaupungissa
 Tartuntoja ihmisestä toiseen Saksassa, Britanniassa ja Kanadassa
 Viimeinen suomalainen lomailijaryhmä palasi Meksikosta Helsinki-Vantaalle
 Saksalainen sairaanhoitaja sai sikainfluenssatartunnan
 Kolmivuotias tyttö sairastui sikainfluenssaan Hollannissa
 Sikainfluenssa tarttui ihmisestä toiseen Kanadassa
 Lisää sikainfluenssaan sairastuneita Meksikossa

2.5.2009

Suomalaisten vaihto-oppilaiden visiitti Meksikossa loppui ennen aikojaan
 Meksiko neuvoo kansalaisiaan välttämään Kiinaa
 Tanskan viranomaiset etsivät lentomatrustajia
 Egypti aloitti sikojen lahtaamisen
 Sikainfluenssaa löytyi Italiasta ja Etelä-Koreasta
 Sikainfluenssaepidemia voi olla pelättyä lievempi
 Hongkongin karanteenihotellissa ainakin yksi suomalainen
 Arvio uhrien määrästä laski Meksikossa
 Hongkong sulki satoja hotelliin sikainfluenssaepäilyä takia
 Kiina keskeyttää Meksikon-lennot

3.5.2009

Maailma on varuillaan kulkutaudin takia
 Sikainfluenssa saattoikin alkaa Yhdysvalloista
 Hongkongin karanteenihotellissa neljä suomalaista
 USA sulkee kouluja sikainfluenssan takia
 Sikainfluenssaan kuolleiden määrä kasvoi Meksikossa

4.5.2009

Sikainfluenssa saattaa iskeä Suomeen vasta syksyllä
 Lahdessa karanteenissa enää Meksikon-matkailija
 H1N1-viruksen geenipätkiä jo selvitetty
 Influenssapuhelin avataan iltapäivällä
 Sikainfluenssatartuntojen määrä nousi yli tuhanteen
 Meksiko lähettää lentokoneen hakemaan matkustajia Kiinasta
 Hongkongin hotelliin eristetyt suomalaiset saivat kirjoja

5.5.2009

Yhdysvallat "varovaisen optimistinen" sikainfluenssan laantumisen suhteen
 Hongkongilaiseen hotelliin eristettyjen suomalaisten "juomahuolto taattu"
 Meksiko yrittää jättää sikainfluenssan taakseen
 Sikainfluenssan sulkemat koulut avautuvat USA:ssa
 Sikainfluenssa kalpenee monille vuosittaisille epidemioille
 WHO: Sikainfluenssaan sairastunut yli 1 100

6.5.2009

Suomalainen pikatesti osoittanut sikainfluenssaepäilyt vääriksi

7.5.2009

Ruotsissa vahvistettiin ensimmäinen sikainfluenssatartunta

Sikainfluenssaepäily eristi lentokoneen Tanskassa

Sikainfluenssaepäily nyt Kanta-Hämeessä

Lapin sikainfluenssatartuntaa pidetään epätodennäköisenä

Kiinan karanteeni päätymässä

Liite 2. El Universalin verkkouutisten yläotsikot sikainfluenssasta

24.4.2009

Paran clases por influenza
 Hacer vacunas será “difícil”
 Epidemia de influenza ataca a México: Salud
 El brote se extiende a Sonora; reportan tres casos en la entidad

25.4.2009

OMS declara emergencia en México
 Domingo a puerta cerrada
 Se suspenden todos los eventos públicos
 Hasta ahora, 68 muertos por epidemia de influenza
 Prevén deterioro en ventas y caída del turismo extranjero
 Prevén prolongar la suspensión de clases
 Preparan nueva vacuna contra virus
 Productora advirtió de la posible crisis hace 2 años
 Se disparan las alarmas en países del continente
 Canadiense infectado dio primer aviso
 Y la diversión se acabó
 Hacienda no liberó fondos para laboratorio

26.4.2009

Se eleva cifra de muertos; son 81 en el país: Ssa
 Gobierno tiene 6 mmdp para combatir los brotes
 El brote de influenza es impredecible: OMS
 Clases, el 6 de mayo; se suspenden misas
 GDF ofrece 2 mdp por un remedio contra el mal
 Un paquistaní, entre los muertos por influenza
 El día que la ciudad se escondió
 Influenza ataca a México
 Ni filas ni bullicio en los espacios para el glamur
 Refuerzan vigilancia en zonas fronterizas
 Restringen visitas a reclusorios capitalinos
 ...y estornudar se vuelve sospechoso
 Gobierno tiene 6 mmdp para combatir los brotes
 El brote de influenza es impredecible: OMS

27.4.2009

Virus ataca pasión futbolera
 EU declara “estado de emergencia”
 Prevén detener toda la actividad en el DF
 El virus mutó en mujer de Oaxaca
 Dio clases días antes de recibir diagnóstico
 Cierran cines y comercios
 Avanza el contagio: 22 muertos en un día
 OMS analiza elevar nivel de alerta mundial
 EU declara “estado de emergencia”
 Alerta epidemiológica no detuvo el turismo en las playas de México
 OMT: ninguna nación ha restringido viajes al país
 Hacienda teme impacto económico

BM presta 205 mdd a México por emergencia
 Emergencia frustra fiesta al panismo
 No se detendrán las campañas políticas
 Hoy reanudan misas en el Distrito Federal
 Día 3: los santos se quedaron solos
 Desierto día futbolero
 Otros 5 estados suspenden clases
 Instalan en aeropuerto 2 módulos de revisión
 Ordenan cierre de guarderías del IMSS
 Venden antivirales sin receta; ya se agotaron
 Analizan paro total de actividades para el DF
 Compras de pánico en supermercados

28.4.2009

El riesgo de pandemia eleva el nivel de alerta
 Paro nacional de clases; virus brinca a más países
 Padre e hija superan la enfermedad; “dicen que sólo 2 de cada 10 salen”
 Virus de la pobreza “es lo que nos mata”
 Suspenden las visitas en reclusorios del DF
 EU emite alerta para viajar a México
 Influenza porcina cruza el Atlántico
 El riesgo de pandemia eleva el nivel de alerta
 “Blindan” Senado para dos sesiones
 Península de Yucatán registra las primeras cancelaciones turísticas
 “Sellan” puentes fronterizos, aeropuertos y carreteras
 Desde diciembre sabían de infección en Perote
 En alerta máxima el DF; ayer 7 decesos
 Paran clases en el país; vacuna, en 6 meses: Ssa
 Reportan reducción de muertes por virus

29.4.2009

Influenzas veracruzanas
 Virus: La carrera contra el tiempo
 Cierran los restaurantes; DF pierde al día 777 mdp
 Sin jabón, agua y toallas, peligroso regreso a aulas
 Crece a 159 el número de muertos
 Descartan riesgo por entrega de cadáveres
 Incluyen epidemias en ley de seguridad
 Defienden la sustentabilidad y la higiene de las Granjas Carrol
 Diputados regulan uso de fuerza policial
 EU acepta que tendrá muertes y más contagios por influenza
 Hasta el cansancio los vuelve “sospechosos”
 Ordenan aislar a viajeros con fiebre o tos
 España donará un millón de euros
 Prevén decretar hoy nivel 5
 Liberan fondos para investigar el virus
 Le dijeron que eran “anginas”; hoy le dan pocas esperanzas
 “Contrajo algún virus”, al parecer en el INER
 Muere pequeña dada de alta en clínicas del GDF

30.4.2009

Paran fábricas y gobierno 5 días
 OMS pidió laboratorios a México desde 1999
 IFE prepara protocolo sanitario para las campañas
 México desoyó a la OMS
 Alejandro lleva 8 días en estado de gravedad
 Claman a brigadas médicas por tapabocas
 Alertan por influenza en 15 lenguas indígenas
 Dan de alta a Camacho, tras 6 días internado
 Indagan procedimientos médicos en 152 decesos
 “Ya estoy afuera; la libré”, dice Moisés
 Van al Hospital Naval por saturación en IMSS
 “La información tendría que mejorar”
 Examinarán si fractura o virus mató a una menor
 Y en medio de la zona de dolor... ¡tacos, joven!
 OMS urge a activar planes de emergencia
 Medirán temperatura de pasajeros
 Ordenan asueto en áreas administrativas
 Titular de Ssa tardó en corregir la cifra de fallecidos por el virus
 España registra primer contagio sin viaje a México
 Obama rechaza cerrar la frontera con México
 Países se movilizan para enfrentar una pandemia

1.5.2009

El virus “brinca” en dos fases: el rebote, la peor
 Trabajadores pagarán el mayor costo del paro
 “Cerillos” de Toluca no tuvieron descanso
 La ciudad festeja el 30 de abril... sin niños
 Ya son 37 muertos
 Cancelan la feria del burro
 Dan tapabocas a choferes
 Unidades móviles, sin pruebas rápidas ni medicamentos
 Cayó de 300 a 30 pesos la ganancia de los meseros
 Limitan acceso a algunas caravanas de la salud
 Actividad económica se redujo 50% por influenza
 Niños expuestos a contagio
 Bombardeo informativo supera llamados a la calma
 “Dicen que no se debe andar en bola”
 Posponen plan para laboratorio
 Buscan expulsar a Carroll
 Frente sindical duda de influenza
 “Oleada” con más virulencia
 Última sesión esteril... izada
 Salud no considera aplazar elecciones
 China dona 5 mdd a México para combatir la epidemia
 Cancelan bautizos y bodas en los templos
 Ana Serradilla se recupera
 Su mayor miedo: contagiar a su bebé
 Infectados vienen de zonas marginadas
 OMS analiza 35 mil muestras en México
 98% están enterados de la epidemia: encuesta
 El virus A sería benigno: expertos

La UE rechaza suspender los vuelos a México
Escolta de Obama tuvo síntomas de influenza

2.5.2009

Crece rechazo en el mundo a mexicanos
...y aquí también
Inician campañas sin actos masivos
Primero enferma, después marginada
Pocos güeros visitan el Zócalo
Fijan reglas sanitarias
Partidos recurren a medios electrónicos
Salud concentrará toda la información sobre influenza
Japón dona 14 mdp para tratar epidemia
Mexicano alarma a Hong Kong
Confirma la OMS 367 casos en el mundo
Salud confirma muerte en Tlaxcala
Migrantes se manifiestan, pese a riesgo de epidemia
Entre el temor y el rechazo
Virus podría rebotar: Obama
La influenza tipo A se hace presente en Asia

3.5.2009

Aislamiento por epidemia, otro flagelo para niños
Van 19 muertos; 14 son mujeres
La OMS alertó desde abril de casos en Veracruz; gobierno descartó epidemia
FCH y Conago pactan unificar informes sobre la contingencia
Lanzan campaña contra migrantes
Calderón resalta cooperación de Estados Unidos
Aislados, 44 mexicanos que salieron de Tijuana
Epidemia ya tiene su juego en internet
Personas con VIH, más vulnerables
Cuba busca casa por casa posibles infectados
EU usará todo recurso necesario: Obama
Costa Rica, segundo país de AL con influenza A
Cancillería recomienda no viajar a China
Lamentable, estigmatizar a ciudadanos

4.5.2009

Ebrard critica xenofobia
PAN reclama a IFE por ignorar su petición de suspender spots
Universidades cancelan intercambios
Arrancan las campañas en forma atípica
Granjas Carroll se desmarca de las acusaciones sobre brote del virus
En las entrañas de la peste
Mantienen flujo de jornaleros a Canadá, bajo estricta vigilancia
Influenza traba a México y China en un diferendo
OMS pide extremar vigilancia en granjas
Epidemia declina, pero se extiende
Argentina discrimina a mexicanos por microbio
El virus es menos peligroso de lo que se pensó, consideran
EU estima que la alerta se elevará esta semana

5.5.2009

OMS llama a mantener alerta ante invierno en hemisferio sur
 La “gripe” de Édgar les cambia la vida
 “Bomba” en potencia
 El lunes 11, primarias; el jueves 7, las prepas
 “¡No más vacaciones de éstas!”
 Certificación de influenza falla, reconoce Salud
 Ven condiciones para volver a la normalidad
 Calderón anuncia estímulos fiscales a sectores afectados
 Canadá registra un caso de gravedad
 El temor de los egipcios a los cerdos
 Obama aplaude las medidas de Calderón
 México llama a evitar xenofobia por influenza

6.5.2009

México y China deciden retirar a sus ciudadanos
 Ahora se vive con temor en el extranjero
 Corea dona 500 mil dls.
 Senado, en defensa de los agredidos
 Francia rechaza que discrimine a mexicanos
 En México se protegió a la humanidad: Calderón
 Llega virus hasta el IFE
 Prostitución en tiempos de influenza
 Dan “videobanderazo” a la campaña panista
 Utilizan emergencia como arma política
 “Queremos trabajar”, claman en Cd. Juárez
 Chile ofrece disculpas
 SNTE exige la entrega de cartillas de salud
 Vital, el apoyo de padres para regreso a clases seguro
 Se eleva a 29 el número de muertos por influenza A: Ssa
 Habrá vacunas, pero no para todos
 Singapur aplica cerco a México
 Influenza causa otra muerte en EU

7.5.2009

Prevén producir vacuna desde el 14 de mayo
 Habrá brotes en escuelas: Córdova
 Epidemia de mesura contagia a los legisladores
 “Haití no corría riesgo con víveres”
 Congreso pide protestar ante China por la vía diplomática
 SNTE: no hay condiciones para reanudar clases
 Dejan atrás encierro y hostilidad
 México quiere “reanudar la relación”: SER
 Mexicanos denuncian maltrato en China
 Calderón reprocha trato injusto y hostil
 Influenza A, dengue y críticas ganan terreno en Argentina
 Piden a países sustentar restricciones a México
 Indagan mitin de AMLO
 OMS: influenza A afecta a 23 países; van 1,893 casos

Liite 3. Kehysten esiintyvyys aineistossa

Taulukko 1. Hallitsevien kehysten esiintymismäärät ja prosentuaalinen jakauma aineistoittain

kehys	Helsingin Sanomat (n=84)		El Universal (n=225)	
	kpl	%	kpl	%
hallinta	34	40 %	71	32 %
uhka	7	8 %	32	14 %
syytös ja kiista	8	10 %	51	23 %
levinneisyys ja seuraukset	22	26 %	54	24 %
human interest	8	10 %	10	4 %
elämä jatkuu	5	6 %	7	3 %

Prosentit on pyöristetty lähimpään kokonaislukuun.

Taulukko 2. Toissijaisten kehysten esiintymismäärät ja prosentuaaliset osuudet aineistossa

kehys	Helsingin Sanomat (n=84)		El Universal (n=225)	
	kpl	%	kpl	%
hallinta	10	12 %	31	14 %
uhka	8	10 %	17	8 %
syytös ja kiista	1	1 %	6	3 %
levinneisyys ja seuraukset	11	13 %	12	5 %
human interest	1	1 %	9	4 %
elämä jatkuu	1	1 %	3	1 %

Prosentit on pyöristetty lähimpään kokonaislukuun.

Taulukko 3. Hallitsevien kehysten ja toissijaisten kehysten yhteenlaskettu prosentuaalinen esiintyvyys aineistossa

kehys	Helsingin Sanomat (n=85)	El Universal (n=225)
hallinta	52 %	46 %
uhka	18 %	22 %
syytös ja kiista	11 %	26 %
levinneisyys ja seuraukset	39 %	29 %
human interest	11 %	8 %
elämä jatkuu	7 %	4 %

Prosentit on pyöristetty lähimpään kokonaislukuun.